

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

ปริญญา

รัฐศาสตร์

รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

The Extradition Problems of Thailand

นามผู้วิจัย นายอิสราณวัฒน์ ภูมิรินทร์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐวิทย์ บุญนาค, Dr.rer.soc)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สมเกียรติ วันทะนะ, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์วัชรินทร์ ชาบุญคิลป์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สิงสิงห์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

The Extradition Problems of Thailand

โดย

นายอิสราณัฐวัฒน์ ภูมิรินทร์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

พ.ศ. 2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อิสราณวัฒน์ กุมรินทร์ 2557: ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐวิทย์ บุญนาค,
Dr.rer.Soc 162 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของกระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันกับประเทศที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาร่วมกัน แต่ใช้แนวทางในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศและต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่ได้มีสนธิสัญญา มีความแตกต่างกันในรูปแบบของช่องทางการส่งคำร้อง และการประสานขอความร่วมมือจากรัฐผู้ร้องขอ และสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน เนื่องจากประเทศไทยได้รับการกดดันจากรัฐบาลต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เข้าใจ และใช้กฎหมายอย่างไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรคได้แก่ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของแต่ละประเทศแตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เจ้าหน้าที่ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ และระบบกฎหมายของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาข้างต้น ได้เสนอแนะให้มีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจัดเวทีสัมมนาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ประเทศไทยตกลงทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับมิตรประเทศมากขึ้น ยึดหลักความยุติธรรมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ศึกษาถึงกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของต่างประเทศ และส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำสถิติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

Itsaranuwat Pummarin 2014: The Extradition Problems of Thailand. Master of Arts (Political Science), Major Field: Political Science, Department of Political Science and Public Administration. Thesis Advisor: Assistant Professor Nadhawe Bunnag, Dr.rer.Soc 162 pages.

This research aims to study the difference of Thailand's extradition processes with countries that have an extradition treaty with Thailand, and with countries that do not have such a treaty with Thailand, but instead follow the procedures prescribed in the Extradition Act B.E. 2551 (2008). It will study the reasons why other legislations have been implemented, while the aforementioned Extradition Act have been often ignored. This study used qualitative research methods. In terms of primary sources, in-depth interviews were conducted with practitioners from various agencies, while secondary data was collected from documents on domestic and international extradition procedures.

The research results reveal that Thailand's extradition processes with countries that have an extradition treaty with Thailand and with countries that do not have such a treaty with Thailand were differences in the form of extradition requests and international cooperation. Additionally, it was found that the reason other legislation is used instead of the Extradition Act is because of pressure from foreign governments and international organisations, as well as the fact that practitioners do not understand the spirit of the law and use it inappropriately. The research also revealed several challenges and obstacles to the operation process of extradition in Thailand, such as varying operational procedures and legal systems between countries, as well as lack of knowledge and foreign language skills among staff.

This research provides a number of suggestions including increasing knowledge and understanding among practitioners, organising seminars on extradition, supporting the conclusion of an extradition treaty between Thailand and its partner countries, studying Thailand's legal processes with regard to extradition and comparative studies on the extradition laws of other countries, and encouraging related agencies to collect data and provide statistics on extradition.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิทย์ บุญนาค อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วันทะนะ อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์จตุพร บานชื่น อาจารย์สาขาการบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำและ ตรวจแก้ไขในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งและถือเป็นพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอ กราบขอบพระคุณทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายวิทยา สุริยะวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม และนางสาว นันทศรี เทพคลไชย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง คณะกรรมการทุกท่าน ที่มอบโอกาสในการคัดเลือกงานวิจัย และมอบทุนสนับสนุนผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ นักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด และกลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและ ประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ได้ให้ข้อมูลในการทำงานวิจัย ครั้งนี้ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พ.ต.อ.หญิง สายใจ วงศ์วานิช และ พ.ต.ต.หญิง จิรพร กลับบงษ์ ที่ให้ความ อนุเคราะห์ในการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม จนวิทยานิพนธ์ สำเร็จลงด้วยดี

คุณงามความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา อันเป็นที่เคารพยิ่ง และคณาจารย์ผู้ประสาวิชาความรู้ ตลอดจนทุก ๆ ท่านที่ให้ความสนใจช่วยเหลือจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

อิสราณวัฒน์ ภูมิรินทร์

เมษายน 2557

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน	7
หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศ	11
หลักการทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551	14
หลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551	15
กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551	25
เปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับเก่า (พ.ศ.2472) กับพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ (พ.ศ.2551)	35
สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศ	45
กรณีศึกษาคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการใช้อำนาจตามกฎหมายอื่น	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
สมมติฐานการวิจัย	52

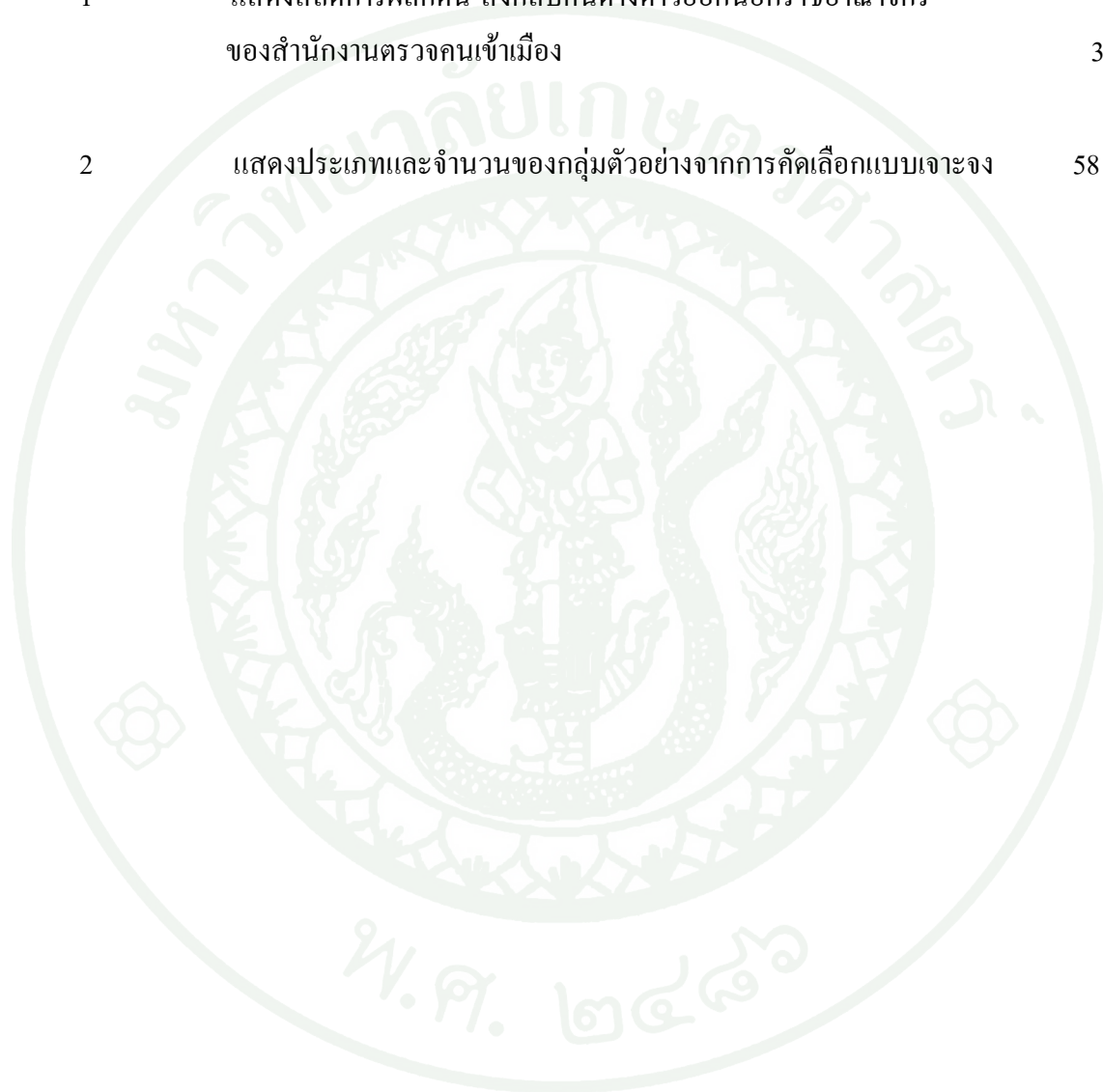
สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
วิธีการสร้างประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	60
คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	61
การวิเคราะห์และตีความข้อมูล	62
การตรวจสอบข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์	64
ผลการศึกษา	64
ข้อวิจารณ์	87
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	93
สรุปผลการศึกษา	93
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	96
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	101
ภาคผนวก	104
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน	
ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และ	
กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง	105
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้รับการสัมภาษณ์	109
ภาคผนวก ค สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน	112
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	162

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงสถิติการผลักดัน-ส่งกลับคนต่างด้าวออกนอกราชอาณาจักร ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง	3
2	แสดงประเภทและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจากการคัดเลือกแบบเจาะจง	58

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1

กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

34

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกของเราได้พัฒนาก้าวหน้าไปในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสารหรือการคมนาคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ จึงเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดอาชญากรรมที่ซับซ้อนและยากต่อการปราบปรามมากขึ้น ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือมีแนวโน้มที่ผู้กระทำความผิดอาจทำกันในกลุ่มเป็นขบวนการ มีเครือข่ายต่อเนื่องเชื่อมโยงกันไปหลายประเทศ ซึ่งการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากแต่ละประเทศย่อมมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง ดังนั้นหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในประเทศหนึ่งแล้ว ตัวผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือไปอาศัยอยู่อีกประเทศหนึ่ง ประเทศที่ความผิดเกิดขึ้น ย่อมไม่อาจที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานี้ ประเทศต่าง ๆ จึงต้องร่วมมือกันระหว่างประเทศในการส่งตัวผู้กระทำความผิดนั้นกลับมารับโทษตามกฎหมายของประเทศที่ได้รับความสะดวก ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวนี้เรียกว่า “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน” (ปราโมทย์ ประजनปัจจนิก, 2554: 67)

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเริ่มขึ้นในสมัยก่อนศตวรรษที่ 18 ประเทศต่าง ๆ ถือว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นดุลยพินิจของประเทศนั้น ในการพิจารณาว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้หรือไม่ และไม่ได้มีการกำหนดความผิดที่ห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเช่นคดีการเมืองไว้ ฉะนั้นจึงมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ทุกคดี ต่อมาวิวัฒนาการทางการคมนาคมระหว่างประเทศเจริญก้าวหน้าและทันสมัยขึ้น เป็นช่องทางให้ผู้ร้ายหลบหนีไปยังอีกประเทศหนึ่งได้สะดวกและรวดเร็ว จึงส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเริ่มร่วมกันพิจารณาหาทางป้องกันและปราบปรามผู้ร้ายดังกล่าวด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศมากขึ้น จนกระทั่งได้มีการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น ซึ่งประเทศเบลเยียมเป็นประเทศแรกในโลกที่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนใน ค.ศ.1833

สำหรับประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและเห็นถึงความจำเป็นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยได้ทำสนธิสัญญาขึ้นครั้งแรกกับประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ.2453 (รศ.129) และได้ทำสัญญาในลักษณะดังกล่าวกับประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมา นอกจากความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ดำเนินการภายใต้สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างรัฐต่อรัฐแล้ว ประเทศไทยได้

ตราพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ขึ้น เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และรองรับพันธกรณีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition Treaty) กับประเทศต่าง ๆ 14 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย มาเลเซีย ฟิจิ เบลเยียม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา จีน เกาหลีใต้ ลาว บังกลาเทศ และกัมพูชา (ทัศน พุดติการณีกิจ, 2552: 12) ต่อมาใน พ.ศ.2551 ได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ขึ้นมาใหม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับเดิมบัญญัติไว้เป็นเวลานาน ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการพัฒนาแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่เดิม ส่วนในกรณีประเทศนั้น ๆ ไม่มีสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างกันเช่นว่านี้ ประเทศต่าง ๆ ก็จะถือหลักต่างตอบแทนปฏิบัติต่อกัน

โดยหลักปฏิบัติแล้วประเทศที่ได้ทำสนธิสัญญาต่อกัน เมื่อผู้ร้ายได้กระทำความผิดในประเทศของตนและได้หลบหนีไปยังประเทศที่ได้ทำสนธิสัญญาไว้ ก็จะมีการร้องขอให้ประเทศที่ผู้ร้ายหลบหนีไปส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในบางครั้งพบว่าประเทศไทยไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศผู้ร้องขอได้ หรือสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ แต่ใช้เวลาค่อนข้างนาน อาจเป็นไปได้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยทั้งกรณีประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญามีความแตกต่างกัน อาจสร้างความไม่พอใจให้กับประเทศผู้ร้องขอและอาจทำให้กระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ จะเห็นได้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญาให้ชัดเจนและเข้าใจยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมากขึ้น

ในปัจจุบันประเทศไทย หากผู้กระทำความผิดที่หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย ถ้ามีการจับตัวบุคคลนั้นเพื่อส่งกลับ ไปยังประเทศที่ได้กระทำความผิดไว้หรือส่งตัวไปยังประเทศอื่น เจ้าหน้าที่ของประเทศไทย มักไม่ใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ได้ใช้กฎหมายอื่นที่สามารถใช้ผลักดันบุคคลนั้นออกไปจากราชอาณาจักรได้ ซึ่งเป็นการดำเนินการนอกกรอบของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (วิษญา ลิมวงศ์, 2537) เช่น กรณีการใช้วิธีการส่งบุคคลนั้นออกนอกประเทศตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เพื่อผลักดันบุคคลนั้นออกนอกประเทศ ซึ่งประเทศที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อทราบเรื่องแล้วควรมีการทำการร้องขอมายังประเทศไทย โดยวิธีการทางการทูตตามที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้กำหนดไว้ แต่กลับนิยมใช้ช่องทางตำรวจสากลมากกว่าจะใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทั้งนี้การส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ให้อำนาจแก่

เจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจในการผลักดันออกนอกประเทศ โดยไม่ผ่านช่องทางของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น การเพิกถอนวีซ่า โดยให้เหตุผลว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคง ผู้ต้องหาจะไม่ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งเท่ากับทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีโอกาสที่จะเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตได้ (พัชรา สินลอยมา และคณะ, 2555: 17) ปริมาณการผลักดันบุคคลออกนอกประเทศตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ปรากฏดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสถิติการผลักดัน – ส่งกลับคนต่างด้าวออกนอกราชอาณาจักรของสำนักงานเข้าเมือง

ปี	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
จำนวน (คน)	366,843	336,053	393,848	358,180	295,601	280,518

ที่มา: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2557)

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน ปริมาณการผลักดันในแต่ละปีมีเป็นจำนวนมาก แต่มีปริมาณลดน้อยลงในระยะเวลา 2 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2555 จนถึงปัจจุบัน สาเหตุของการลดลงอาจพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกมีคนต่างชาติเข้ามาโดยถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น ประเด็นที่สอง คือ มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมามีรัฐบาลต่างประเทศได้มีคำร้องมายังประเทศไทย ขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ในบางครั้งรัฐบาลไทยไม่สามารถส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ จะด้วยเหตุผลส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ หรือเหตุผลทางการเมืองก็แล้วแต่ ในที่สุดเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็ได้ใช้วิธีการผลักดันตามกฎหมายคนเข้าเมืองแทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน นี่ก็สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการผลักดันมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีข้อมูลสถิติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปริมาณการผลักดันและการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น สร้างความไม่ชัดเจนทั้งในเรื่องของการปฏิบัติว่าคดีลักษณะใดใช้วิธีการตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และคดีลักษณะใดใช้กฎหมายฉบับอื่น เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องและชอบธรรมหรือไม่ ทั้งนี้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน หากไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

แต่ละฉบับแล้ว และยังมีการปฏิบัติเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ อาจเกิดความขัดแย้งในทางปฏิบัติหรือเกิดความเสียหายต่อประเทศได้ นอกจากนี้ใน พ.ศ.2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน การเปิดประเทศและการประสานความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ของประเทศในภูมิภาคอาเซียน จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจะต้องมีหลักการและวิธีการในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ถูกต้องและชัดเจนมากที่สุด เพื่อรองรับการบริหารจัดการปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศไทยยังมีผู้ศึกษาน้อย จึงไม่เห็นกระบวนการและสภาพปัญหาของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับนานาประเทศที่ชัดเจน

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องว่ามีหลักการและวิธีการปฏิบัติอย่างไร แต่ละขั้นตอนมีการปฏิบัติที่ยังขาดซับซ้อน และมีขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญาในประเด็นใดบ้าง จึงทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและใช้เวลาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนค่อนข้างนาน และศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ว่าสาเหตุเกิดจากอะไรบ้าง รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยว่ามีปัญหาในประเด็นใดบ้าง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งนักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมุ่งส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ต้องหาได้เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้อง ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมด้านกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน พ.ศ.2558

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างของกระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน และกับประเทศที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาร่วมกัน แต่ใช้แนวทางในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

2. เพื่อศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพนักงานอัยการ กลุ่มนักการทูต และกลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค เพื่อศึกษากระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาว่า มีวิธีการปฏิบัติแตกต่างกัน ในประเด็นใดบ้าง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยว่ามีปัญหาและอุปสรรคด้านใดบ้าง โดยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 ถึง เดือนเมษายน 2557

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงขั้นตอนและวิธีการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งนักกฎหมายในการพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคต

2. ได้ทราบถึงความแตกต่างของกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน รวมทั้งประเทศอื่นที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศไทยในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3. ได้ทราบถึงสาเหตุที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติได้นำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับทราบถึงสาเหตุดังกล่าว เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการใช้กฎหมายให้ตรงกับเจตนารมณ์ต่อไป

4. ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขให้ดีขึ้น

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง การส่งตัวผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหาที่มีโทษจากการกระทำผิดทางอาญาจากประเทศไทยไปยังประเทศต่าง ๆ ที่ร้องขอมายังประเทศไทย โดยผ่านกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 รวมทั้งกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง และให้ยึดหลักปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ในสนธิสัญญาที่มีต่อกัน หรือใช้หลักต่างตอบแทนกรณีที่ไม่มีความสนธิสัญญา แต่ให้ยึดหลักปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง วิธีการและขั้นตอนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ที่เริ่มต้นจากการมีคำร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศที่ได้มีความผิดเกิดขึ้นทั้งประเทศที่มีความสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีความสนธิสัญญา โดยดำเนินการตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ได้แก่ พนักงานอัยการ นักการทูต และฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค

ผู้ประสานงานกลาง หมายถึง อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายให้มีหน้าที่ในการประสานงานในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอ รวมทั้งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ คู่มือ บทความ รายงานการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ดังข้อมูลต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
2. หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศ
3. หลักการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551
4. หลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551
5. กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551
6. เปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับเก่า (พ.ศ.2472) กับ ฉบับใหม่ (พ.ศ.2551)
7. สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยมีกับต่างประเทศ
8. กรณีศึกษาคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการใช้อำนาจตามกฎหมายอื่น
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. สมมติฐานการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1. ความหมาย

ประธาน จุฬาริเจนันตริ และคณะ (2550 อ้างใน อภินันท์ ศรีศิริ, 2553: 82) ได้ให้ความหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน คือ การส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษผู้นั้นในการกระทำความผิดทางอาญาในดินแดนของรัฐที่ขอให้ส่งตัวบุคคลผู้นั้น เพื่อนำตัวไปดำเนินคดีหรือลงโทษในดินแดนของรัฐที่ร้องขอ

ขุนวรกิจ โกศล (2477) กล่าวว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดน คือ การที่รัฐบาลประเทศหนึ่งยอมส่งตัวบุคคลที่ต้องหาหรือที่พิจารณาเป็นสัจย์ว่า กระทำผิดมิโทษอาญาภายในเขตอำนาจศาลของรัฐบาลอีกประเทศหนึ่งให้แก่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ เพื่อได้ไปพิจารณาลงโทษตามกฎหมาย

คิม จู ดอก (2542: 235-238) กล่าวว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง ผู้กระทำความผิดซึ่งอาจกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาหรืออื่น ๆ ในประเทศหนึ่ง ถ้าหลบหนีไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศแล้ว ประเทศนั้นต้องมอบตัวผู้กระทำความผิดตามคำร้องขอจากประเทศของผู้กระทำความผิด การส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น มีเหตุผลตามหลัก “ถ้ากระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษ” การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศเป็นหลักปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานตามหน้าที่ โดยการมอบตัวตามสนธิสัญญาตามกฎหมายที่เป็นหลักภายในประเทศ

พรชัย คำนวณวิวัฒน์ (2544: 27) กล่าวว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง การส่งมอบตัวบุคคลอย่างเป็นทางการ โดยรัฐหนึ่งให้แก่อีกรัฐหนึ่ง เพื่อการฟ้องคดีหรือเพื่อลงโทษ ทั้งนี้รัฐไม่มีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งกันและกัน เว้นแต่จะมีสนธิสัญญาระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือต่างฝ่ายต่างยึดถือหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) ต่อกัน

ลาวัญย์ ถนอดศิลปกุล (ม.ป.ป.: 48) ในปัจจุบันยังไม่มีคำนิยาม คำวิเคราะห์หรือความหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่แน่นอน และเป็นที่ยอมรับเป็นหลักสากล แต่ก็เป็นที่พอเข้าใจได้ว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจหมายถึง การที่รัฐหนึ่งส่งบุคคลผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด หรือต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดให้แก่รัฐซึ่งมีอำนาจที่จะพิจารณาและพิพากษาลงโทษผู้นั้น และการส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือผู้ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษแล้วไปยังรัฐ ซึ่งผู้นั้นต้องหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา หรือถูกพิพากษาให้ลงโทษทางอาญาแล้วในดินแดนของรัฐที่ขอให้ส่งตัวโดยรัฐซึ่งบุคคลผู้นั้นไปปรากฏตัวอยู่

จริยพร โพธิโส (2553: 145) ให้ความหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง การส่งตัวผู้ต้องหา หรือผู้ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษไปยังประเทศซึ่งผู้นั้นต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือถูกพิพากษาให้ลงโทษทางอาญาแล้วในดินแดนของประเทศที่ต้องขอให้ส่งตัวโดยประเทศที่บุคคลนั้น ๆ ปรากฏตัวอยู่ เพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวมาดำเนินการพิจารณาพิพากษาลงโทษตามกฎหมายต่อไป

จากความหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายถึง การส่งมอบตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งได้หลบหนีไปยังประเทศที่ถูกร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปยังประเทศที่ความผิดเกิดขึ้นเพื่อนำตัวไปดำเนินคดีหรือบังคับโทษตามคำพิพากษาของประเทศผู้ร้องขอ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องเป็นการร้องขอโดยผ่านพิธีการทางการทูต โดยยึดหลักตามสนธิสัญญาระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) แล้วแต่จะทำข้อตกลงกันไว้

2. วัตถุประสงค์ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยการจัดส่งตัวผู้ที่กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดและหลบหนีไปยังประเทศอื่นคืนกลับไปยังประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น โดยอาศัยหลักเกณฑ์และการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งที่มาอาจจะเป็นสนธิสัญญา หรือความตกลงในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรืออยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของหลักการต่างตอบแทนก็ได้ (Lias Bantekas and Susan Nash, 2007: 213)

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกิดขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์สามประการ คือ ประการแรก เพื่อยินยอมให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ได้รับความยุติธรรมในการพิจารณาคดีแทนการที่จะปล่อยให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด และไม่ได้รับการพิสูจน์ข้อกล่าวหาอันแต่อย่างใด ประการที่สองเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่ภาคีในสนธิสัญญา โดยยินยอมให้รัฐที่ได้รับการร้องขอส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดให้กับรัฐที่ร้องขอ และประการสุดท้าย เป็นมาตรการที่ใช้เพื่อปกป้องประชากรของรัฐจากบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอันตรายต่อส่วนรวมให้ได้รับโทษตามกฎหมายของรัฐที่ความผิดเกิดขึ้น

3. ความเป็นมาของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจถือว่าเริ่มขึ้นในสมัยก่อนศตวรรษที่ 18 กล่าวคือ ประเทศต่าง ๆ ถือว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเอกสิทธิ์ของประเทศที่ถูกร้องขอให้ส่งตัว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นดุลพินิจของประเทศนั้นในการพิจารณาส่งให้หรือไม่ส่ง นอกจากนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดความผิด ซึ่งห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น คดีการเมืองไว้ ฉะนั้นจึงมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใด

แม้จะเป็นคดีการเมืองก็ตาม อย่างไรก็ตามในสมัยนี้มีปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เข้าหลักกฎหมายนี้มีจำนวนน้อย ในสมัยศตวรรษที่ 18 เริ่มมีวิวัฒนาการในเรื่องนี้ขึ้น กล่าวคือมีการทำสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศมากขึ้น เกี่ยวกับความผิดทางอาญา เช่น ฆ่าคนตาย ปล้นทรัพย์ มีการกำหนดประเภทคดีที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่สองประเภท คือ ความผิดทางการเมืองกับความผิดฐานหลบหนีราชการทหาร แต่จำนวนปัญหายังเกิดขึ้นน้อยอยู่นั่นเอง เนื่องจากการคมนาคมติดต่อกันระหว่างประเทศยังไม่เจริญก้าวหน้า การหลบหนีของผู้ร้ายจากประเทศที่ตนกระทำความผิดไปยังอีกประเทศหนึ่งจะกระทำได้นยาก

เมื่อถึงศตวรรษที่ 19 วิวัฒนาการทางการคมนาคมระหว่างประเทศเจริญก้าวหน้าและทันสมัยขึ้น ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ เป็นช่องทางให้ผู้ร้ายหลบหนีไปยังอีกประเทศหนึ่งได้สะดวกและรวดเร็ว ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง จึงส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เห็นความจำเป็นของการร่วมกันพิจารณาหาทางป้องกันและปราบปรามผู้ร้ายดังกล่าวด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าจะกระทำโดยทำเป็นสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศขึ้น หรือบัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น ประเทศเบลเยียมเป็นประเทศแรกในโลกซึ่งบัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนใน ค.ศ.1833 ต่อจากนั้นประเทศอังกฤษก็บัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น ใน ค.ศ.1870 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หลังจากนั้นประเทศอังกฤษเข้าทำสนธิสัญญากับประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลกเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิวัฒนาการเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเจริญขึ้นและเป็นหลักปฏิบัติระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ในรูปของสนธิสัญญาหรือสัญญาระหว่างประเทศ ตลอดจนมีหลายประเทศตราเป็นกฎหมายภายใน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ แคนาดา อาร์เจนตินา เปรู สวิตเซอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก เป็นต้น (ลาวัญย์ ฉันทศิริปะกุล, ม.ป.ป. : 48-49)

สำหรับประเทศไทย ก็ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเช่นเดียวกับต่างประเทศ จึงได้มีการทำสนธิสัญญาหรือความตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ มาเป็นเวลานานแล้ว โดยได้ทำขึ้นเป็นครั้งแรกกับประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ.1911 (รศ.129) นอกจากนี้ ยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อเป็นต้นแบบหรือหลักปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและรองรับพันธกรณีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2472 และต่อมาใน พ.ศ.2551 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ขึ้นมาใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ที่มีความล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ปัจจุบันประเทศไทยทำสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับต่างประเทศรวม 14 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย

เบลเยียม จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ลาว กัมพูชา มาเลเซีย เกาหลีใต้ บังคลาเทศ และ ฟิจิ (ชนันกรณ บัญญัติทรัพย์, 2551: 220-221)

หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

1. หลักการทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามหลักความร่วมมือระหว่างประเทศ

หลักการทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (ปราโมทย์ ประजनปัจจนิก, 2554: 69) มีดังนี้

1.1 บุคคลที่จะส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ จะต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาหรือถูกลงโทษในทางอาญาในเขตของประเทศผู้ร้องขอ หรือเป็นคดีอาญาที่มีมูลความผิดที่จะนำตัวผู้ต้องหาขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ก็สามารถร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

1.2 ต้องไม่ใช่คดีที่ขาดอายุความ หรือคดีที่ศาลได้พิจารณาและพิพากษาในมูลความผิดนั้นแล้ว

1.3 บุคคลที่ขอให้มีการส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน จะเป็นพลเมืองของประเทศผู้ร้องขอหรือของประเทศผู้รับคำร้องขอหรือของประเทศที่สามก็ได้ ไม่จำกัดว่า ประเทศที่ร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะสามารถจะกระทำได้เฉพาะกับพลเมืองของตนเท่านั้น หากแต่มีมูลความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรของตนโดยชาวต่างชาติเป็นผู้ก่อ ก็สามารถจะร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เช่นกันได้

1.4 ความผิดที่สามารถส่งบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้นั้น จะต้องเป็นความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ คือทั้งประเทศผู้ร้องขอและประเทศผู้รับคำขอ (Principle of double criminality)

1.5 บุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวต้องได้กระทำความผิดอันมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

1.6 บุคคลผู้ถูกขอตัว จะต้องปรากฏตัวอยู่ในประเทศที่ถูกร้องขอให้ส่งตัว (ประเทศผู้รับคำขอ)

1.7 ประเทศที่ร้องขอให้มีการส่งตัวบุคคล ต้องเป็นฝ่ายดำเนินการร้องขอตามขั้นตอนวิธีปฏิบัติ ตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาหรือตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ให้ถูกต้องและครบถ้วน

1.8 ผู้ที่ถูกขอให้ส่งตัวไปนั้น จะต้องเป็นความผิดที่ระบุไว้ในคำร้องขอเท่านั้น หรืออย่างน้อยที่สุดจะต้องเป็นความผิดที่มีระบุไว้ในสนธิสัญญาระหว่างกัน

1.9 ต้องไม่เป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง เพราะมีข้อยกเว้นห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีการเมือง เพราะถือว่าแนวคิดทางการเมืองของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันได้ ดังนั้นในกรณีนี้จึงมักจะไม่มี การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน

ลาวัลย์ ถนัดศิลปะกุล (ม.ป.ป. : 71-72) ได้ให้ข้อสังเกตกรณี “ต้องไม่ใช่คดีที่ขาดอายุความ” ว่าเป็นหลักทั่วไปที่กว้าง โดยไม่ได้กำหนดให้แจ้งชัดเจนไปว่า หมายความว่า การให้ใช้หลักอายุความตามกฎหมายต่างประเทศผู้ร้องขอหรือประเทศผู้รับคำขอกันแน่ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในกรณีที่อายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้ร้องขอกับประเทศผู้รับคำขอมีระยะเวลาไม่เท่ากัน สำหรับปัญหานี้ นักกฎหมายระหว่างประเทศมีความคิดเห็นในเชิงทฤษฎีแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่าควรใช้หลักอายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้รับคำขอเป็นเกณฑ์พิจารณา โดยอาศัยหลักเหตุผลที่ว่า การพิจารณาให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ เป็นดุลยพินิจของประเทศผู้รับคำขอในการที่จะพิจารณาโดยใช้กฎหมายภายในเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแห่งประเทศตนเป็นหลักพิจารณาทั้งหมด ซึ่งควรจะรวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับอายุความด้วย

2. กลุ่มที่ 2 กลับมีความเห็นว่าควรใช้หลักอายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้ร้องขอเป็นเกณฑ์พิจารณาโดยอาศัยหลักเหตุผลที่ว่า ในเมื่อบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนนั้น ได้กระทำความผิดในดินแดนแห่งประเทศผู้ร้องขอ ซึ่งควรที่จะเป็นหน้าที่โดยตรงของประเทศผู้ร้องขอ (เจ้าของดินแดนที่ความผิดเกิดขึ้น) ในการที่จะปราบปรามและจับกุมตัวมาพิจารณาพิพากษาโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาของประเทศตนรวมถึงปัญหาเกี่ยวกับอายุความด้วย

อย่างไรก็ดี ตามทางปฏิบัติระหว่างประเทศถือว่าเป็นดุลยพินิจของประเทศผู้รับคำขอที่จะวินิจฉัยว่า จะใช้หลักอายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศใดเป็นเกณฑ์พิจารณา สำหรับประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาอายุความดังกล่าวนี้ ก็ไม่ได้วางหลักที่แจ้งชัดลงไปเช่นกัน จะเห็นได้ว่าในสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1922 ข้อ 5 ได้กำหนดให้

ใช้อายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้ร้องขอเป็นเกณฑ์พิจารณา แต่สัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับเบลเยียม ค.ศ.1937 ข้อ 3 ได้กำหนดให้ใช้อายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้รับคำขอเป็นเกณฑ์พิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

2. หน้าที่ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

หลักโดยทั่วไปของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี(Common Law) จะถือหลักว่า จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้าไม่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงใด ๆ ระหว่างกัน เช่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาจะมีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า จะต้องมิมีสนธิสัญญาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันเท่านั้น จึงจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แต่ในบางประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร(Civil Law) ก็สามารถนำหลักทั่วไปในทางระหว่างประเทศเรื่องหลักต่างตอบแทนหรือถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ(Reciprocity) มาใช้ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายภายในกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งหลักต่างตอบแทนนี้จะมีได้มีการกำหนดหลักการหรือรายละเอียดไว้ แต่จะใช้ปฏิบัติกันโดยทั่วไปในประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งถือหลักว่าหากรัฐหนึ่งได้รับการร้องขอให้ส่งบุคคลใดข้ามแดนแล้ว รัฐที่ถูกร้องขอมามีพันธกรณีที่จะต้องส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปยังประเทศที่ร้องขอ หากได้รับการร้องขอมาเช่นกัน แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นความผิดที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน

3. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่ต้องการความรวดเร็วในการดำเนินการตามสมควรประเทศต่าง ๆ จึงมักกำหนดบุคคลผู้ที่จะรับผิดชอบเป็นศูนย์รวมการติดต่อเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้อัยการสูงสุด (U.S. Attorney General) เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ สำหรับประเทศไทยก็ได้กำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นศูนย์รวมในการติดต่อเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งเรียกว่าผู้ประสานงานกลาง ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 โดยคำร้องขอที่มาจากประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทยจะถูกส่งมาให้ผู้ประสานงานกลางโดยตรง แต่หากเป็นคำร้องขอจากประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบ (สุชาติ ไตรประสิทธิ์, ม.ป.ป.: 10)

หลักการทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ที่บัญญัติหลักการทั่วไปการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ โดยกฎหมายนี้จะใช้เสมือนเป็นกฎหมายและใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับบรรดาสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ที่ได้มีการจัดทำสนธิสัญญาไว้แล้ว ซึ่งสามารถสรุปหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้ดังนี้

1. หลักการต้องเป็นความผิดของทั้งสองประเทศในมาตรา 7 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ต้องเป็นความผิดอาญา ซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอและกฎหมายไทยกำหนดให้เป็นความผิดอาญามีโทษประหารชีวิตหรือมีโทษจำคุกหรือโทษจำกัดเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป

2. หลักการไม่เข้าข้อต้องห้ามในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในมาตรา 9 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ จะต้องไม่เป็นความผิดทางการเมืองหรือเป็นความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งไม่รวมถึงกรณีความผิดในฐานะการปลงพระชนม์ประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท รวมถึงการฆ่าหรือประทุษร้ายร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองถือเป็นหลักการที่ยอมรับกันมาแต่อดีตว่าจะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่กัน กล่าวคือ การที่มีผู้กระทำความผิดทางการเมืองหลบหนีจากประเทศที่ตนได้กระทำความผิด เช่น เป็นกบฏแล้วหากถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศที่ผู้นั้นกระทำความผิด ก็ย่อมแน่ใจว่าผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษอย่างแน่นอน แต่เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการลอบฆ่าผู้นำของประเทศต่าง ๆ มากขึ้น แล้วหลบหนีออกนอกประเทศไป จึงได้มีการผ่อนคลายหลักการข้างต้นขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 ว่าความผิดดังกล่าวไม่ถือเป็นความผิดทางการเมือง (สุชาติ ไตรประสิทธิ์, ม.ป.ป.: 9) ดังนั้นความผิดต่อการลอบปลงพระชนม์หรือฆ่าผู้นำประเทศจึงถือว่าเป็นความผิดทางอาญาสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

3. ในกรณีที่จะส่งผู้มีความผิดไทยไปยังประเทศอื่น ๆ จะดำเนินการได้เมื่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหายินยอมให้ส่งข้ามแดนหรือเป็นการปฏิบัติต่างตอบแทน (Reciprocity) กับประเทศ

ที่ร้องขอ หรือกรณีมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ร้องขอกำหนดไว้ (มาตรา 12)

4. การดำเนินการยื่นคำร้องจะต้องดำเนินการผ่านวิถีทางการทูต เพื่อพิจารณาว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น จะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือไม่ หากไม่มีผลกระทบหรือกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นควรให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ให้ส่งเรื่องให้ผู้ประสานงานกลาง ซึ่งปัจจุบันคือ อัยการสูงสุด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป กล่าวคือการดำเนินการออกหมายจับผู้ต้องหา เพื่อดำเนินการกระบวนการทางศาลให้พิจารณาว่าสมควรจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังประเทศที่ร้องขอหรือไม่ (มาตรา 13,14) หรือร้องขอให้มีการจับกุมคุมขังไว้ชั่วคราว เป็นการเร่งด่วน ก่อนการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (มาตรา 15)

5. เมื่อมีการจับกุมผู้ใดตามคำร้องขอได้ ให้นำส่งพนักงานอัยการ เพื่อร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้นั้นไว้ และหากไม่ได้มีกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ถูกร้องขอให้จับตามมาตรา 15 หรือ ภายในเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 90 วัน นับแต่วันที่ถูกจับก็ให้ส่งปล่อยตัวผู้นั้นไป และห้ามประเทศผู้ร้องขอ ร้องขอให้มีการจับกุมบุคคลนั้นใหม่ด้วยเหตุผลเดียวกัน ตามมาตรา 15 อีก แต่ไม่ตัดสิทธิ์ที่จะดำเนินการตามวิถีทางการทูตปกติ (ตามมาตรา 13 และ มาตรา 14)

6. กระบวนการพิจารณานั้นให้เป็นไปตามส่วนที่ 2 ของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งกฎหมายให้ศาลพิจารณาอย่างต่อเนื่อง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้โดยอนุโลม (มาตรา 18)

หลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 นั้น มีเรื่องที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1. สนธิสัญญาหรือความตกลงในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 กำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ในกรณีใดกรณีหนึ่ง (ปรามิโทย์ ประจันปัจจนิก, 2554: 70-71) ดังนี้

1.1 กรณีมีสนธิสัญญาหรือความตกลง

ในกรณีที่ประเทศไทยมีการทำสนธิสัญญาหรือความตกลงในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้กับต่างประเทศ รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาให้กับประเทศผู้ร้องขอได้ แต่การดำเนินการจะต้องอยู่ภายในกรอบของสนธิสัญญาที่ทำไว้ด้วยกัน

1.2 กรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาหรือความตกลง

กรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาดังกล่าว ก็ให้ยึดหลักต่างตอบแทนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เนื่องจากเป็นกรณีที่ประเทศไทยไม่มีพันธกรณีใด ๆ ที่จะต้องส่งตัวผู้กระทำความผิดไปยังประเทศผู้ร้องขอ และในขณะเดียวกันประเทศที่ร้องขอจะต้องยึดหลักการต่างตอบแทนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่นเดียวกัน เช่น กรณีคนไทยได้กระทำความผิดในประเทศไทยและได้หลบหนีเข้าไปอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้มีการร้องขอให้ประเทศที่ผู้ร้ายหลบหนีส่งตัวผู้กระทำความผิดมาให้ประเทศไทยดำเนินการ หากประเทศที่รับคำร้องขอได้ส่งตัวผู้กระทำความผิดมาให้ประเทศไทยดำเนินการได้ ประเทศไทยก็จะต้องยึดหลักต่างตอบแทนในการส่งตัวผู้กระทำความผิดให้กับประเทศผู้ร้องขอเช่นเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันหากประเทศที่ร้องขอไม่ได้ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามที่ประเทศไทยร้องขอ ประเทศไทยก็ไม่มีพันธกรณีใด ๆ ที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน

2. บุคคลที่ส่งข้ามแดนได้

เพื่อให้เข้าใจถึงหลักในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ถูกต้องและสมบูรณ์ จึงควรพิจารณาด้านตัวบุคคลผู้กระทำความผิด โดยยึดถือสัญชาติของผู้กระทำความผิดเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาให้ทราบว่าบุคคลในสัญชาติใดบ้างที่จะได้รับการยกเว้นในอันที่จะไม่ถูกส่งตัวข้ามแดน ซึ่งแยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

2.1 กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนในสัญชาติของประเทศผู้ร้องขอ เป็นกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอ (ประเทศเจ้าของสถานที่เกิดเหตุหรือประเทศผู้เสียหาย) ได้ร้องขอให้อีกประเทศหนึ่งคือประเทศผู้รับคำขอ (ประเทศที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีเข้าไปอยู่) ส่งตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งมีสัญชาติของประเทศผู้ร้องขอ กรณีนี้ไม่ค่อยเป็นปัญหา กล่าวคือ ประเทศผู้รับคำขอย่อมพิจารณาคำขอได้ง่าย เพราะเป็นกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอต้องการคนสัญชาติของตนเอง นอกจากนั้นเป็นกรณีที่ไม่เกี่ยวกับผลได้เสียของประเทศผู้รับคำขอ อีกทั้งไม่มีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองปกป้องรักษาประโยชน์พลเมือง

ของประเทศอื่น ฉะนั้นโดยหลักทั่วไป ประเทศผู้รับคำขอมักจะอนุญาตตามคำขอโดยส่งตัวให้เสมอไป หากไม่เข้าข้อยกเว้นอื่น ๆ เช่น ไม่เป็นคดีทางการเมือง เป็นต้น

2.2 กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนในสัญชาติของประเทศผู้รับคำขอ โดยหลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับกรณีนี้ ประเทศต่าง ๆ มักจะไม่ยอมส่งตัวคนสัญชาติของตนไปให้ประเทศผู้ร้องขอ เพื่อทำการพิจารณาพิพากษา โดยอาศัยเหตุผลต่าง ๆ ดังจะกล่าว คือ

2.2.1 ประเทศเจ้าของสัญชาติของผู้ที่ถูกขอให้ส่งตัวนั้น มีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองปกป้อง รักษาความปลอดภัยให้แก่พลเมืองของตน หากส่งตัวไปก็อาจถือได้ว่าฝ่าฝืนหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

2.2.2 เกิดความหวงใยบุคคลสัญชาติของตนที่ถูกส่งตัวไปจะไม่ได้ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควรจากศาลต่างประเทศ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอกับประเทศผู้รับคำขอเป็นปฏิปักษ์หรือมีกรณีพิพาททางการเมืองระหว่างกัน เช่น รัฐบาลอิรักร้องขอให้รัฐบาลอิหร่านส่งชาวอิหร่านไปพิจารณาคดีพิพากษาคดีในประเทศอิรัก เป็นต้น

2.2.3 อาจจะเป็นการขัดกับหลักอันเป็นที่รับรองโดยทั่วไปว่า พลเมืองของประเทศใดย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ในประเทศของตนได้เสมอ จะถูกเนรเทศไม่ได้ ดังนั้นหากยอมส่งตัวให้ไปก็จะทำให้มีผลเสมือนการเนรเทศพลเรือนของตนโดยทางอ้อมหรือโดยปริยาย

2.2.4 เท่ากับเป็นการยอมลดหรือสละอำนาจอธิปไตยของประเทศผู้รับคำขอ

หลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ ประเทศต่าง ๆ ที่ยึดหลักนี้มักจะปฏิบัติตามในรูปของสนธิสัญญาและกฎหมายภายในประเทศ

1. สนธิสัญญาส่วนใหญ่ ได้แก่ ประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปมักถือหลักนี้โดยกระทำในรูปของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม เดนมาร์ก เยอรมนี สเปน ฝรั่งเศส อิตาลี รัสเซีย เป็นต้น

2. กฎหมายภายใน ประเทศต่างๆ ที่ยึดถือหลักนี้ นอกจากกระทำในรูปสนธิสัญญาระหว่างประเทศแล้ว ยังจะบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศนั้นๆ อีกด้วย ซึ่งอาจเป็นกฎหมายอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยตรง เช่น ประเทศเยอรมัน อิตาลี เบลเยียม รัสเซีย สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย กรีซ ญี่ปุ่น อาร์เจนตินา เป็นต้น

ผลก็คือ เมื่อประเทศผู้รับคำขอปฏิเสธที่จะส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเพราะขัดถือหลักดังกล่าวนี้ ประเทศผู้รับคำขอก็ต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นขึ้นดำเนินคดี หรือพิจารณาพิพากษายังศาลแห่งประเทศของตน เพื่อเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญาและอาชญากรรมระหว่างประเทศ เช่น สนธิสัญญาความร่วมมือทางอาญา (Mutual Legal Assistance Treaty-MLAT) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ พยายามให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาและอาชญากรรมต่างๆ เพื่อความสงบสุขของประชาโลกทั้งปวง และเพื่อให้เป็นไปตามหลักทั่วไปของกฎหมายอาญาที่ว่า ผู้กระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับโทษ เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดอาศัยการหลบหนีไปอีกประเทศหนึ่งเพื่อให้ตนรอบพ้นอาญา

สำหรับประเทศไทยก็ยึดถือหลักดังกล่าวนี้เช่นกัน กล่าวคือ โดยหลักแล้วจะไม่ส่งตัวบุคคลสัญชาติไทยไปให้รัฐบาลต่างประเทศ เว้นแต่จะเข้าหลักเกณฑ์ในสนธิสัญญา หรือการมีพันธกรณีต่างตอบแทนกับรัฐอื่น ๆ นั้น โดยพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มาตรา 12 ประกอบมาตรา 19 กล่าวคือ เว้นแต่บุคคลนั้นยินยอม หรือไทยมีสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำไว้ ได้แก่ สนธิสัญญาที่ไทยทำกับสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เบลเยียม และอินโดนีเซีย อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้อำนาจศาลไทยที่จะพิจารณาพิพากษาลงโทษบุคคลสัญชาติไทยได้เองอยู่แล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7, 8 และ 9 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

3. กรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนในสัญชาติของประเทศที่สาม ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น คนสัญชาติเยอรมันกระทำความผิดในประเทศอิตาลี แล้วหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย รัฐบาลอิตาลี ก็ได้มีคำขอให้ส่งตัวผู้กระทำความผิด (สัญชาติเยอรมัน) นั้น กรณีเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวพันระหว่างสามประเทศ คือ ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี และประเทศไทย จึงขอแยกพิจารณาในเชิงทฤษฎีออกเป็น 3 ฝ่าย

3.1 ฝ่ายประเทศผู้ร้องขอ (ตามตัวอย่าง หมายถึงประเทศอิตาลี) โดยอาศัยหลักทั่วไปที่ว่าเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้นในดินแดนของประเทศใด ศาลแห่งประเทศเจ้าของท้องที่ (ดินแดน)

ที่เกิดเหตุ ย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของบุคคลนั้นแต่ประการใด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักรต้องรับโทษตามกฎหมาย” เป็นต้น ประกอบกับในปัจจุบันเรื่องหลักการให้อำนาจอธิปไตยต่างประเทศต่าง ๆ ที่จะตั้งศาลชำระคนในบังคับของตัวเอง ซึ่งได้ไปกระทำความผิดในประเทศอื่นได้ยกเลิกปฏิบัติกันไปแล้ว ดังนั้น เมื่อนำหลักและเหตุผลดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกัน ก็น่าจะมีผลทำให้ประเทศผู้ร้องขอไม่ต้องได้รับความยินยอมเห็นชอบจากประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติ (ประเทศที่สาม) แต่ประการใด

3.2 ฝ่ายประเทศผู้รับคำขอ (ตามตัวอย่างหมายถึงประเทศไทย) โดยอาศัยวัตถุประสงค์ที่สำคัญแห่งกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกัน และปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญาและอาชญากรรมระหว่างประเทศมาเป็นหลักในการพิจารณาก็น่าจะมีผลให้ประเทศผู้รับคำขออาจส่งผู้กระทำความผิดให้แก่ประเทศผู้ร้องขอได้ (หลักและผลดังกล่าวนี้ยังมีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยอยู่บ้าง)

แม้ประเทศผู้รับคำขออาจทำการส่งตัวได้ก็ตาม แต่เพื่อป้องกันการโต้แย้งจากประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติ (ประเทศที่สาม) ว่า คนในสัญชาติของประเทศตนจะไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมจากศาลแห่งประเทศผู้ร้องขอ ดังนั้น เพื่อเป็นทางออกของประเทศผู้รับคำขอในอันที่จะยึดถือและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังกล่าวข้างต้น โดยการส่งตัวให้เป็นไปโดยชอบด้วยเหตุผลและทำนองคลองธรรม ประเทศผู้รับคำขอจะต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศ โดยการแจ้งให้ประเทศที่สาม (ประเทศผู้กระทำความผิดมีสัญชาติ) ทราบเสียก่อน เพื่อวัตถุประสงค์ของการรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ และเพื่อป้องกันตลอดจนหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหานี้อันอาจเกิดขึ้นได้ในกาลข้างหน้า

3.3 ฝ่ายประเทศที่สาม (ตามตัวอย่างหมายถึงประเทศเยอรมนี) หลังจากได้รับแจ้งจากประเทศผู้รับคำขอแล้ว ประเทศที่สามมีสิทธิที่จะดำเนินการเกี่ยวกับปัญหานี้ เพียงการสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้นไปยังประเทศผู้รับคำขอเท่านั้น โดยไม่อาจห้ามประเทศผู้รับคำขอมิให้ทำการส่งตัว

ในทางปฏิบัติประเทศที่สามมักจะไม่มีมือเข้ามาเกี่ยวข้องในกรณีปัญหานี้ เว้นแต่ว่าผู้ที่ถูกส่งตัวถูกกล่าวหาหรือต้องหาว่าได้กระทำความผิดทางการเมือง ประเทศที่สามจึงอาจตั้งข้อสังเกตไปให้ประเทศผู้รับคำขอเพื่อพิจารณาทบทวนการพิจารณาส่งตัวให้ละเอียดและ

แน่นอนขึ้น เพราะมีฉะนั้นแล้วหากประเทศผู้รับคำขอยอมส่งตัวไปให้ทุกๆ ที่ เป็นความผิดทาง การเมือง ก็อาจทำให้ประเทศที่สามและประเทศผู้รับคำขอพิพาทบาดหมางกัน และจะพลอยทำให้ สัมพันธไมตรีเสื่อมทรามลงไปด้วยอีกก็เป็นได้ (ลาวัลย์ ถนัดศิลป์ปะกุล, ม.ป.ป.: 49-52)

3. ลักษณะความผิดที่จะขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

นอกเหนือไปจากหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้แล้ว ลักษณะของความผิดที่จะขอให้ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้

3.1 ความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 7 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ต้องเป็นความผิดอาญาซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอและ กฎหมายไทยกำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งมีโทษประหารชีวิตหรือมีโทษจำคุกหรือโทษจำกัด เสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่ได้กำหนดไว้ในหมวดเดียวกัน หรือเรียกชื่อความผิดเป็นอย่างเดียวกันของทั้งสองประเทศหรือไม่ก็ตาม” ในเรื่องนี้ก็กันไปตาม หลักที่เรียกว่า Double criminality ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ถูกร้องขอ ให้ส่ง ตัวไปว่าจะไม่ถูกละเมิดในกรณีที่มีการกระทำของตนไม่ได้เป็นความผิดอาญาในประเทศที่ถูกร้องขอ (Sheare, 1971: 137) เพราะการที่จะส่งตัวผู้กระทำความผิดได้นั้น จะต้องเป็นความผิดอาญาทั้งสอง ประเทศด้วย

3.2 ความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ได้

3.2.1 ต้องไม่ใช่ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง ทั้งนี้เพราะความผิดทางการเมืองนั้น อาจเป็นความผิดที่เกิดขึ้นเพราะมีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน โดยถือว่าเป็นเรื่องของ การเมืองของภูมิลำเนา นั้น ๆ ถ้าหากประเทศที่รับคำร้องขอยอมให้มีการส่งตัวผู้กระทำความผิดข้ามแดน ในเรื่องนี้ อาจเป็นการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำการเมืองของประเทศที่ร้องขอได้ ซึ่งอาจถือ ได้ว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่นได้ นอกจากนี้การที่ไม่ส่งตัวผู้กระทำความผิด ที่มีลักษณะทางการเมืองข้ามแดน ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่มีแนวคิดของทาง การเมืองที่แตกต่างจากประเทศของตน (Bassiouni, 1974: 370-371) ทั้งนี้การตีความว่าเป็นความผิดที่มี

ลักษณะทางการเมืองหรือไม่ เป็นเรื่องที่ศาลของแต่ละประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ถูกร้องขอ จะต้องตีความเอง

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ยึดถือหลักการหรือแนวปฏิบัติที่ว่าเป็นอำนาจของศาลแห่งประเทศผู้รับคำขอ (ประเทศที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปอยู่) ที่จะนำหลักกฎหมายหรือบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดทางการเมืองของประเทศตนเท่าที่มีใช้บังคับอยู่ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางการเมืองโดยตรง เช่น กฎหมายพิเศษ พระราชบัญญัติ เป็นต้น หรือคำพิพากษาของศาลซึ่งได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับความผิดทางการเมืองไว้ (หมายถึงประเทศผู้รับคำขอที่ไม่มีหลักกฎหมายหรือบทบัญญัติใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้โดยตรง) เพื่อใช้ในการพิจารณาและวินิจฉัยข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะยกขึ้นต่อสู้ในศาลแห่งประเทศผู้รับคำขอว่า การกระทำของตนเป็นความผิดทางการเมือง ห้ามส่งคนข้ามแดนกลับไปยังประเทศผู้ร้องขอ (ประเทศผู้เสียหายหรือความผิดได้เกิดขึ้น)

3.2.2 เป็นความผิดต่อการปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินีหรือรัชทายาท การฆ่า ประทุษร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

3.2.3 ความผิดต่อกฎหมายพิเศษ หรือบทบัญญัติอันมีลักษณะทางการเมืองการปกครองตามหลักปฏิบัติระหว่างประเทศโดยทั่วไปแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่พึงจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เพราะถือว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่เข้าลักษณะความผิดอาญาหรืออาชญากรรมโดยตรง ตัวอย่างของความผิดประเภทนี้ เช่น การละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการล่าสัตว์ การจับปลา การป่าไม้ การภาษีอากร เป็นต้น

3.2.4 ความผิดต่อกฎหมายการพิมพ์ เหตุที่ไม่นิยมส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับความผิดประเภทนี้ เพราะถือหลักเสรีภาพของมนุษย์เป็นสำคัญ คือ การปกครองระบบประชาธิปไตย อันแท้จริงนั้น ให้เสรีภาพแก่นมนุษย์ทุกคนในการพูด การเขียน การอ่าน และแสดงความคิดเห็นได้ โดยปกติมักจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนด้วยเหตุนี้ จึงถือว่าความผิดนี้ซึ่งได้กระทำลงไปเพื่อแสดงเสรีภาพอย่างแท้จริง เป็นความผิดในทางการเมือง จึงไม่อาจส่งผู้กระทำความผิดประเภทนี้ข้ามแดนได้

3.2.5 ความผิดต่อศาสนการกระทำผิดใด ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การดูหมิ่นเหยียดหยามในลัทธิศาสนาใด ศาสนาหนึ่ง ฝ่าฝืน ละเมิด หรือทำลายก่อความการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ย่อมถือว่าเป็นความผิดทางศาสนาซึ่งไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

3.2.6 ความผิดฐานหลบหนีราชการทหารความผิดประเภทนี้ ประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันถือว่าไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยถือหลักสากลทั่วไป แม้ว่าหลักการนี้ยังไม่เป็นที่รับรองโดยประเทศต่าง ๆ ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม หลักสากลนี้ใช้บังคับเฉพาะกรณีทหารบกที่หลบหนีราชการเท่านั้น จึงจะไม่เป็นเหตุให้ขอส่งตัวกลับได้ เพราะถือว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยของเรือหรือเครื่องบิน ถ้าไม่มีการปราบปรามก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่การเดินทางเรือหรือการบินได้

3.2.7 ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายทหาร ความผิดประเภทนี้เป็นความผิดเกี่ยวกับกฎหมายทหาร แต่ไม่ใช่ความผิดฐานหลบหนีราชการทหาร ตัวอย่างความผิดประเภทนี้ เช่น การทรยศ การจารกรรม การยุให้ละทิ้งหน้าที่ ความผิดประเภทนี้ถือว่าไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ (ทศนา พฤติการณกิจ, 2552: 13-14)

3.3 ต้องไม่ใช่กรณีที่บุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดน ได้รับการพิจารณาคดีจากศาลไทย หรือศาลของประเทศผู้ร้องขอในการกระทำอย่างเดียวกันกับที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน และศาลไทยหรือศาลของประเทศผู้ร้องขอได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปล่อยตัวหรือพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษหรือได้รับการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมหรือคดีขาดอายุความหรือมีเหตุอื่นใดซึ่งไม่สามารถดำเนินคดีแก่บุคคลนั้น ตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ ในกรณีเช่นนี้ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากการกระทำนั้นอีก ซึ่งเป็นไปตามหลักการห้ามลงโทษซ้ำซ้อนในความผิดเดียวกันกับตามหลัก “ne bis in idem หรือ double jeopardy” (ปราโมทย์ จนปัจจนิก, 2554: 72)

4. ฐานะพิเศษบางประการของผู้กระทำความผิด

ฐานะพิเศษบางประการของผู้กระทำความผิด หมายถึง เหตุยกเว้นไม่ให้มีการส่งตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัว ซึ่งมีได้ดังนี้ (ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ, 2539: 174-175)

4.1 ผู้กระทำความผิดนั้นได้ถูกศาลมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเนื่องจากได้รับโทษตามความผิดนั้นครบถ้วนแล้ว หรือศาลได้พิพากษายกฟ้องในความผิดนั้นแล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่ว่าบุคคลคนเดียวกันย่อมจะไม่ถูกพิจารณาในความผิดนั้นเป็นสองชั้นนั่นเอง

4.2 ผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดที่มีโทษสถานหนักสถานเดียวคือ โทษประหารชีวิต ประเทศผู้รับคำร้องขอชอบที่จะปฏิเสธการส่งตัวข้ามแดนนั้นได้ ด้วยเหตุผลของหลักมนุษยธรรมว่าประเทศผู้รับคำขอไม่สมควรที่จะส่งตัวบุคคลที่เข้ามาอยู่ในประเทศของตนไปให้ประเทศอื่นประหารชีวิต เว้นเสียแต่ว่าประเทศผู้ร้องขอตกลงว่าจะไม่ตัดสินลงโทษประหารชีวิตผู้นั้น หรือไม่จัดให้มีการประหารชีวิตบุคคลที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดน

4.3 ความผิดที่ขัดกับหลักศีลธรรมของประเทศผู้รับคำร้องขออย่างร้ายแรง ในการนี้ถือเป็นหลักทั่วไปว่า ถ้าความผิดที่มีการขอให้ส่งตัวนั้น เป็นความผิดที่ขัดกับหลักศีลธรรมอย่างร้ายแรงของประเทศผู้รับคำขอแล้ว ประเทศนั้นย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการส่งตัวนั้นได้ โดยอ้างหลักศีลธรรมของประเทศผู้รับคำร้องขอขึ้นมาเป็นเกณฑ์พิจารณา

4.4 ผู้กระทำความผิดมีเอกสิทธิ์และการคุ้มครองทางการทูต โดยผลของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1961 ทำให้บรรดาบุคคลในคณะทูตไม่อาจถูกฟ้องคดีอาญาในประเทศที่ตนไปประจำอยู่ ฉะนั้นประเทศที่ความเสียหายเกิดขึ้น (ประเทศที่ผู้กระทำความผิดไปประจำอยู่) จะร้องขอไปยังประเทศที่บุคคลนั้นหลบหนีไปอยู่ ให้ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนกลับมายังประเทศของตนไม่ได้ ทางออกในเรื่องนี้คือ ต้องร้องขอให้ประเทศเจ้าของสัญชาติของบุคคลผู้กระทำความผิดร้องขอไปยังประเทศที่บุคคลนั้นหลบหนีไปอยู่ให้ส่งตัวมาดำเนินคดีในประเทศเจ้าของสัญชาติเสียเอง

5. ผลของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ประเทศที่ร้องขอเมื่อได้รับตัวบุคคลที่ร้องขอแล้ว จะควบคุมดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคลนั้นในความผิดอย่างอื่นนอกเหนือไปจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ได้ แม้ว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าความผิดนั้นจะมีอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ต่ำกว่า ความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ตาม และเมื่อได้รับตัวผู้ร้ายจากประเทศผู้รับคำขอแล้ว ก็ยังมีหน้าที่ผูกพันในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยความสุจริต กล่าวคือ มิใช่ว่าเมื่อได้รับตัวผู้ร้ายมาแล้วก็เป็นอันเสร็จเรื่องกัน แต่ยังมีข้อควรจะต้องพิจารณาอีก 2 กรณี (ลาวัลย์ ถนัดศิลป์ ปะกุล, ม.ป.ป. : 64-65) คือ

5.1 กรณีการส่งตัวผิด หมายถึง กรณีภายหลังที่ประเทศผู้ร้องขอได้รับตัวผู้ร้ายมาแล้ว ปรากฏว่ามีการส่งตัวผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นโดยความเข้าใจผิดของประเทศผู้รับคำขอเกิดการส่งตัวผิดกัน

จริง ๆ หรือเป็นการเข้าใจผิดกันในเรื่องสัญชาติ (เช่น ส่งคนในสัญชาติของประเทศผู้รับคำขอไปให้) กรณีดังกล่าวทั้งหมดเหล่านี้ ถือว่าเป็นพันธะและหน้าที่ของประเทศผู้ร้องขอที่จะต้องรีบแจ้งให้ประเทศผู้รับคำขอทราบโดยเร็ว และต้องรีบส่งตัวคืนให้ประเทศนั้นในทันที

5.2 กรณีปัญหาว่าด้วยความผิดอย่างอื่นนอกจากความผิดที่ข้อด้ เพราะอาจเกิดปัญหาคือว่าประเทศผู้ร้องขอที่ได้รับตัวผู้ร้ายไปจะมีสิทธิดำเนินคดีกับผู้ที่ถูกส่งตัวในความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดที่ระบุมาในคำขอตัวหรือหนังสือส่งตัวได้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้ มีวิธีปฏิบัติอยู่ 3 ประการ

5.2.1 หลักและวิธีปฏิบัติอันว่าด้วยความผิดเฉพาะเจาะจง มีหลักอยู่ว่า ห้ามมิให้ประเทศผู้ร้องขอทำการดำเนินคดีแก่ผู้ถูกส่งตัวในความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดที่ได้ระบุมาในคำขอเท่านั้น

หลักและวิธีปฏิบัตินี้มีที่มาจากมติข้อ 22 แห่งสภากฎหมายระหว่างประเทศที่ว่า “ในกรณีที่ไม่มีกรณีตกลงกันเป็นอย่างอื่นแล้ว ประเทศที่ขอตัวจะพิจารณาพิพากษาผู้ต้องหาได้ก็แต่เฉพาะในความผิดที่อ้างไว้ในคำขอเท่านั้น” สำหรับประเทศไทย ก็ยึดถือและปฏิบัติตามหลักการนี้ ตัวอย่างเช่น พิจารณาได้จากสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับอังกฤษ ข้อ 6 ความว่า “ผู้ร้ายที่ส่งไปให้แล้วนั้น ห้ามมิให้ประเทศที่รับตัวไปนั้นเอาไปกักขังหรือชำระโทษอย่างอื่น ๆ นอกจากโทษที่ร้องขอรับตัวไปจนกว่าจะได้ปล่อยตัวหรือให้โอกาสแก่คนที่รับตัวไปนั้น เพื่อกลับไปยังประเทศที่ส่งตัวให้แล้วนั้น ได้แล้ว จึงจะชำระโทษคดีอื่น ๆ ได้” หรือพิจารณาจากข้อ 4 แห่งสนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดต้องชำระโทษทางอาญาหรือโทษละเมิดใด ๆ นอกจากโทษที่ได้ส่งตัวผู้นั้นให้ไป”

5.2.2 หลักและวิธีปฏิบัติอันว่าด้วยความผิดที่เกิดภายหลัง มีหลักอยู่ว่าผู้ที่ถูกส่งตัวเนื่องจากกระทำผิดอย่างหนึ่งอาจถูกพิจารณาในความผิดอย่างอื่น ซึ่งกระทำขึ้นภายหลังการกระทำอันเป็นมูลให้ขอส่งตัวก็ได้ หากเข้าลักษณะของเงื่อนไขที่ว่า ต้องให้การกระทำนั้นอยู่ในประเภทความผิดที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาด้วย ส่วนการกระทำซึ่งเกิดก่อนความผิดอันเป็นมูลให้ขอตัวนั้นจะนำมาฟ้องผู้ถูกส่งตัวด้วยไม่ได้ (ประเทศเบลเยียมเป็นผู้วางและยึดถือปฏิบัติหลักการนี้)

5.2.3 หลักและวิธีปฏิบัติอันว่าด้วยหลักไม่จำกัดความผิด ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เคยใช้หลักและวิธีปฏิบัตินี้โดยถือหลักไม่จำกัดความผิดที่จะพิจารณาแก่ผู้ที่ถูกส่งตัว กล่าวคือประเทศที่รับตัวไป (ประเทศผู้ร้องขอ) จะดำเนินคดีกับผู้ส่งนั้นด้วยความผิดอย่างอื่น นอกจากที่ปรากฏ

ในคำขอก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหรือหลังความผิดอันเป็นมูลเหตุให้เกิดการขอตัว เว้นแต่จะเป็นความผิดที่ขัดกับหลักทั่วไป เช่น คดีการเมือง เป็นต้น

กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

ในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 กำหนดให้ใช้วิธีการและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. แบบพิธีในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1.1 กรณีประเทศที่ร้องขอมีสนธิสัญญาหรือความตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ประเทศเหล่านั้นสามารถส่งคำร้องมายังประเทศไทยได้โดยตรงที่ผู้ประสานงานกลาง ได้แก่ อัยการสูงสุด ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ประสานงานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอและการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่ประเทศไทย เมื่อผู้ประสานงานกลางได้รับคำร้องขอแล้ว ต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ เพื่อพิจารณาว่าคำร้องขอกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือมีเหตุผลอื่นใดที่ไม่ควรส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ หากเห็นว่าไม่กระทบกระเทือนความสัมพันธ์และไม่มีเหตุผลอื่นใดที่ไม่ควรส่งผู้ถูกร้องขอ กระทรวงการต่างประเทศจะแจ้งกลับไปยังผู้ประสานงานเพื่อพิจารณาและดำเนินการดังนี้

1.1.1 กรณีที่ผู้ประสานงานเห็นว่าคำร้องนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้ ก็จะแจ้งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ออกหมายจับต่อไป ซึ่งหลักเกณฑ์ที่พนักงานอัยการสำนักงานต่างประเทศจะต้องพิจารณามีดังนี้ (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2553: 26-30)

1) พิจารณาว่าคำร้องดังกล่าวมีความประสงค์เพื่อนำตัวผู้ร้ายข้ามแดนไปดำเนินการอะไร หลักการนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งบัญญัติว่า “...รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดนเพื่อการฟ้องร้องหรือรับโทษตามคำพิพากษาของศาลในความผิดอาญา ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจดำเนินคดีของประเทศผู้ร้องขอให้แก่ประเทศนั้น ๆ ...” ซึ่งจะเห็นว่าการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนแก่ต่างประเทศภายใต้พระราชบัญญัตินี้ จะต้องดำเนินการเพื่อการฟ้องร้องหรือรับโทษตามคำพิพากษา หากเป็นการส่งตัวเพื่อดำเนินการอย่างอื่นนอกจากนี้ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้มิขอสังเกตว่าการฟ้องร้องย่อมมีความหมายรวมถึงการพิจารณาคดีในชั้นศาลด้วย อย่างไรก็ตาม หากประเทศผู้ร้องขอมีสนธิสัญญากับไทยก็ต้องพิจารณาสนธิสัญญา

2) คำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ในบางครั้งประเทศผู้ร้องขอจะส่งคำร้องผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการมาเลย โดยไม่ส่งคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวมาก่อน ซึ่งการพิจารณาว่าเอกสารดังกล่าวครบถ้วนหรือไม่ ก็ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งมาตรา 8 วรรค 3 กำหนดไว้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง กรณีประเทศผู้ร้องขอไม่มีสนธิสัญญาหรือพิจารณาสนธิสัญญา (กรณีประเทศผู้ร้องขอมีสนธิสัญญา) อาทิเช่น ประกาศสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ ร.ศ.129 (พ.ศ.2453) บัญญัติว่า “...การขอให้ส่งผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมิโทษจะต้องมีหมายจับ...และจะต้องมีพยานให้พอที่จะจับได้ตามกฎหมายที่ใช้กันอยู่ ณ ที่พบตัวผู้ต้องหา ถ้าหากผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ณ ที่นั้นด้วย” “ถ้าเป็นการขอให้ส่งตัวผู้ร้ายที่ต้องรับโทษ...จะต้องมีสำเนาคำตัดสิน...” ทั้งนี้สนธิสัญญาระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่จะบัญญัติให้มีพยานที่เพียงพอจะระบุรูปพรรณสัณฐาน และที่อยู่ค่าแกลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีบทบัญญัติของกฎหมายที่ระบอบองค์ประกอบสำคัญและที่กำหนดฐานความผิดที่กำหนดโทษ และที่กำหนดอายุความ รวมทั้งหมายจับและพยานหลักฐานซึ่งให้เหตุผลของการจับในกรณีขอให้ส่งตัวเพื่อการฟ้องร้อง หรือสำเนาคำพิพากษา พยานหลักฐานแสดงตัวบุคคล และค่าแกลงเรื่องการรับโทษกรณีของบุคคลที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด

3) พิจารณาคำร้องนั้น ส่งมาถูกช่องทางหรือไม่ โดยที่มาตรา 8 และมาตรา 15 บัญญัติให้คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการหรือคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวของประเทศผู้ร้องขอที่มีสนธิสัญญากับไทยให้จัดส่งไปยังผู้ประสานงานกลาง แต่ในกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาให้จัดส่งทางการทูต แต่ในกรณีที่สนธิสัญญาระหว่างกันก็ต้องพิจารณาด้วยสนธิสัญญาบัญญัติไว้ว่าอย่างไร เนื่องจากกรณีที่สนธิสัญญาบัญญัติไว้ขัดกับความในมาตรา 8 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ต้องถือตามสนธิสัญญาเป็นหลัก ซึ่งสิ่งต่อไปที่จะพิจารณาคือ หากมีสนธิสัญญาระหว่างกันก็ต้องพิจารณาด้วยว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องทางการเมืองหรือคำร้องให้จับกุมชั่วคราว เนื่องจากสนธิสัญญาระหว่างไทยกับหลายประเทศได้กำหนดไว้ต่างกันต่อคำร้องทั้งสองประเภท

หากคำร้องนั้นส่งมาในช่องทางที่ไม่ถูกต้องก็ควรส่งเรื่องกลับโดยแจ้งประเทศนั้นให้ส่งมาให้ถูกต้อง มีข้อสังเกตว่าคำร้องขอเป็นทางการทุกประเทศที่มีสนธิสัญญา ล้วนแล้วแต่บัญญัติให้ส่งทางการทูต ฉะนั้นเมื่อสนธิสัญญาและพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

ขัดกันก็ควรใช้สนธิสัญญาเป็นเป็นหลัก เนื่องจากมาตรา 4 บัญญัติไปในทางที่ว่าให้ใช้พระราชบัญญัติแก้บรรดาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่าที่ไม่หรือแย้งกับข้อความตามสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

4) พิจารณาว่าคำร้องดังกล่าวส่งมาโดยประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทยหรือไม่ หากประเทศนั้นมีสนธิสัญญากับประเทศไทยก็ควรเปิดดูเนื้อหาในสนธิสัญญาเพื่อดำเนินการต่อ แต่หากไม่มีสนธิสัญญาก็ควรพิจารณาพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เป็นหลัก ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าในกรณีประกาศสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ ร.ศ.129 (พ.ศ.2453) นั้น นอกจากผลผูกพันระหว่างไทยกับอังกฤษแล้ว ยังมีประเทศอดีตอาณานิคมของประเทศไทยที่ยอมรับการผูกพันตามสนธิสัญญาดังกล่าวในฐานะผู้สืบสิทธิด้วยอันประกอบด้วย ประเทศออสเตรเลีย แคนาดา มาเลเซีย และฟิจิ ดังนั้นหากมีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเหล่านี้ ก็ต้องทำตามประกาศสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ ร.ศ.129 (พ.ศ.2453) มาใช้เสมือนว่าประเทศเหล่านี้ มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย

5) คำร้องดังกล่าวส่งมาโดยเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีอำนาจหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าการส่งคำร้องนั้น หากส่งโดยประเทศที่มีสนธิสัญญากับไทยในสนธิสัญญาจะระบุไว้ว่าผู้ใดเป็นผู้ส่ง หากส่งโดยไม่ชอบก็ต้องส่งเรื่องกลับคืนหรือประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ ขอให้รับเรื่องกลับแล้วไปส่งกลับมาใหม่ สำหรับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับไทยคงต้องพิจารณาว่าการร้องขอนั้น ดำเนินการโดยรัฐหรือโดยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ หรือไม่ เนื่องจากหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือว่าการกระทำโดยรัฐหรือดินแดน หรือองค์การระหว่างประเทศ

6) คำร้องดังกล่าวเป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Substantive Requirement) และไม่เข้าข้อยกเว้นซึ่งอาจถูกยกเป็นข้อปฏิเสธ ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้ว ประเทศไทยจะพิจารณาหลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในหลักการต่างตอบแทน หลักการเป็นความผิดสองรัฐ และความนั้นเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

1.1.2 ในกรณีที่คำร้องนั้นมีข้อขัดข้องบางประการ เช่น มีเอกสารไม่ถูกต้องหรือครบถ้วน หรือต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่จำเป็นบางประการ ในกรณีเช่นนี้ผู้ประสานงานกลางต้องแจ้งข้อขัดข้องหรือเงื่อนไขที่จำเป็นให้ประเทศผู้ร้องขอทราบ แต่ถ้าหากการดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทบกระเทือนการฟ้องคดีอื่นหรือบุคคลที่ถูกร้องขออนุญาตอยู่ระหว่างถูก

ดำเนินการภายในประเทศไทย ผู้ประสานงานกลางจะเลื่อนการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นก็ได้ ทั้งนี้จะต้องแจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอทราบโดยไม่ชักช้า

1.2 กรณีที่ประเทศผู้ร้องขอไม่มีสนธิสัญญาหรือความตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย แต่ต้องการให้ประเทศไทยส่งตัวผู้กระทำความผิด ประเทศผู้ร้องขอต้องดำเนินการร้องขอโดยยื่นผ่านวิธีการทางทูต โดยยื่นคำร้องผ่านกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศต้องพิจารณาว่าคำร้องขอดังกล่าวกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือมีเหตุผลอื่นที่จะไม่ดำเนินการให้หรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่มีผลใด ๆ กับปัญหาเหล่านี้ ให้ส่งคำร้องดังกล่าวมายังผู้ประสานงานกลาง ซึ่งก็คืออัยการสูงสุด เพื่อให้ผู้ประสานงานพิจารณาและดำเนินการต่อไปเช่นเดียวกับกรณีตาม 1.1 แต่ถ้าหากเห็นว่าคำร้องขอนั้นอาจกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือมีเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการตามคำร้องขอได้ ให้กระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นพร้อมด้วยคำร้องขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยเร็ว ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบต่อความเห็นดังกล่าว ให้พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอ ให้กระทรวงการต่างประเทศส่งเรื่องให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

2. การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 18 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “...เมื่อจับกุมบุคคลผู้ซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้ว ให้พนักงานอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยมิชักช้า...” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว น่าจะหมายถึงกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอส่งคำร้องเป็นทางการมาเลย ไม่มีคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวมา เพราะหากมีคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวมาก่อน หลังจับตัวได้ก็ต้องนำตัวขอให้ศาลสั่งขัง เพื่อรอคำร้องเป็นทางการก่อน ทั้งนี้หลังฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลจะดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาโดยต่อเนื่อง เว้นแต่อาจจะเลื่อนคดีตามที่พนักงานอัยการหรือจำเลยร้องขอ

หากมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว กฎหมายบังคับให้ศาลสอบถามความเห็นของพนักงานอัยการและศาลพึงรับฟังประกอบการวินิจฉัย และโดยที่คดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ผู้ต้องหาเป็นผู้ที่หลบหนีมาแล้ว ย่อมน่าเชื่ออย่างยิ่งว่าจะหลบหนีต่อไปอีก ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว พนักงานอัยการจึงพึงคัดค้านการประกัน ซึ่งโดยทั่วไปศาลจะมักจะ

ไม่ให้ประกันเพราะว่าผู้ต้องหาอาจหลบหนีได้ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ศาลสอบถามจำเลยก่อนว่ามีทนายหรือไม่ หากไม่มีและต้องการทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้

การนำคดีขึ้นสู่ศาล หลังจากยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว โดยทั่วไปพนักงานอัยการจะยื่นบัญชีระบุพยานและคำร้องขอให้ศาลหมายเรียกพยานบุคคล โดยบัญชีระบุพยานจะต้องระบุทั้งพยานบุคคลและพยานคำร้องขอให้ศาลหมายเรียกพยานบุคคลและพยานเอกสารทั้งหมด หลังจากที่ศาลออกหมายเรียกพยานแล้ว จึงดำเนินการส่งหมายดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมตัวและพนักงานสอบสวน

การสืบพยาน ในการสืบพยานมักจะถามเจ้าหน้าที่ตามลำดับเหตุการณ์ ตั้งแต่มีคำร้องขอให้จับกุมตัวชั่วคราว จนกระทั่งท้ายสุดกระทรวงการต่างประเทศแจ้งว่ามีคำร้องขอเป็นทางการพร้อมกับการอ้างเอกสารประกอบ ส่วนการถามเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจะถามโดยอ้อมบันทึกการจับกุมประกอบประเด็นสำคัญในการถามเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม และพนักงานสอบสวนมักจะเป็นประเด็นในแง่ที่ว่าบุคคลที่ถูกจับกุมเป็นคนคนเดียวกับบุคคลที่ถูกขอให้ส่งข้ามแดนหรือไม่ หากชื่อที่ถูกขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตรงกับหนังสือเดินทางของจำเลยก็จะไม่ค่อยมีปัญหา แต่หากปรากฏว่าไม่ใช่ชื่อที่แท้จริงโดยอาจเป็นฉายาหรือนามแฝง คำหนี รูปพรรณ และรูปถ่ายจะมีความสำคัญมาก หากรูปถ่ายในการออกหมายจับตรงกับจำเลย จำเลยมักจะรับว่าเป็นบุคคลเดียวกันในขณะที่ถูกจับ หรือหากไม่รับรูปถ่ายที่ตรงกับจำเลยก็จะเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ทำให้ศาลเชื่อว่าเป็นบุคคลเดียวกัน

หลังจากที่สืบพยานเสร็จแล้ว หากคดีมีความสำคัญ มีความยุ่งยากหรือมีข้อต่อสู้มาก ศาลมักจะเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีคำแถลงกรณีปิดคดี แม้จำเลยจะมิได้ให้ความยินยอมในขณะที่ถูกจับ แต่ถ้าในระหว่างพิจารณาคดี บุคคลนั้นได้แถลงต่อศาลว่ายินยอมให้ถูกส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ศาลจะต้องงดการพิจารณาและมีคำสั่งให้ขังบุคคลนั้น เพื่อส่งข้ามแดน และความยินยอมที่ได้กระทำต่อศาลแล้วนั้นไม่สามารถเพิกถอนได้

หลักเกณฑ์ในคำตัดสินของศาล มาตรา 19 กำหนดให้ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานแล้ว เห็นว่ามีเหตุดังต่อไปนี้แล้ว ก็ให้ศาลสั่งขังบุคคลนั้นไว้เพื่อส่งข้ามแดน

1. บุคคลที่ถูกจับเป็นบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนและมีผู้ใช้มีสัญชาติไทยหรือมีสัญชาติไทย แต่อยู่ในหลักเกณฑ์ให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามมาตรา 12

2. คดีมีมูลที่จะรับฟ้องไว้พิจารณา หากความผิดนั้นได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือมีกฎหมายให้ถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร

3. ความผิดซึ่งเป็นเหตุให้ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความผิดซึ่งอาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามพระราชบัญญัตินี้ และมีใช้ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองหรือเป็นความผิดทางทหารโดยเฉพาะ

กรณีตาม 1. ข้อเท็จจริงต้องปรากฏว่าบุคคลที่ถูกจับเป็นบุคคลที่ถูกต้องในการขอให้ส่งข้ามแดนซึ่งภาพถ่ายเอกสารบัตรประชาชน หนังสือเดินทางจะมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ในเรื่องนี้

กรณีตาม 2. คดีต้องมีมูลหากความผิดนั้นได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือมีกฎหมายให้ถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร ซึ่งหมายความว่ากระทำความผิดนั้นไม่ต้องกระทำความผิดในราชอาณาจักรจริง ๆ มาตรฐานการพิจารณาว่าพยานหลักฐานมีมูลนั้น แสดงให้เห็นว่าคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ไม่ต้องมีการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยปราศจากความสงสัยตามสมควร ว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ดังคดีทั่วไป เพียงแค่ใช้หลักเกณฑ์ว่า “พยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏนั้น พอฟังได้หรือแสดงความเป็นไปได้ตามสมควร (Prima Facie Basis of Evidence) ว่าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งข้ามแดนนั้น กระทำความผิดที่ถูกขอให้ส่งข้ามแดนเท่านั้น

กรณีตาม 3. นั่นก็คือหลักพิจารณาในหมวด 1 ในเรื่องหลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

คำสั่งศาล ในการที่ศาลมีคำสั่งให้ขังเพื่อส่งข้ามแดนนั้น มาตรา 20 วรรคแรก ห้ามมิให้ส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนก่อนครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งขังเพื่อส่งข้ามแดน อย่างไรก็ตาม ใดยกก็ดี จะต้องส่งบุคคลนั้นภายในเวลา 90 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด มิฉะนั้นจะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นไป ในกรณีมีเหตุอันสมควร พนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลนั้นต่อไปตามกำหนดเวลาเท่าที่จำเป็น โดยพนักงานอัยการต้องยื่นก่อนครบกำหนด 90 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ขังเพื่อส่งข้ามแดนตามมาตรา 20 วรรคสอง หากศาลอนุญาตแล้ว จะต้องส่งมอบบุคคลดังกล่าวในกำหนดเวลาดังกล่าว มิฉะนั้นต้องปล่อยบุคคลนั้นไป

อย่างไรก็ตาม หากศาลมีคำสั่งให้ปล่อยตัว พนักงานอัยการต้องรีบแจ้งความจำนงว่าจะอุทธรณ์ภายใน 72 ชั่วโมง นับแต่ศาลได้อ่านคำสั่ง เนื่องจากมาตรา 19 วรรค 3 บัญญัติว่า หากศาลพิเคราะห์ว่าพยานหลักฐานตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง ไม่เพียงพอก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยและดำเนินการปล่อยตัวบุคคลนั้นเมื่อสิ้นระยะเวลา 72 ชั่วโมง นับแต่ได้อ่านคำสั่งปล่อย เว้นแต่พนักงานอัยการจะได้แจ้งความจำนงว่าจะอุทธรณ์ในเวลาดังกล่าว ซึ่งหากพนักงานอัยการแจ้งความจำนงว่าจะอุทธรณ์แล้ว ศาลจะให้พักระหว่างอุทธรณ์โดยพนักงานอัยการต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลอ่านคำสั่งปล่อย ทั้งนี้หากมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ศาลก็ต้องสอบถามพนักงานอัยการก่อน เพื่อประกอบดุลพินิจ ตามมาตรา 19 วรรคสอง

อุทธรณ์เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งแล้ว คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นได้อ่านคำสั่ง โดยศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยคำคัดค้านเฉพาะเหตุที่ให้ศาลมีคำสั่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 19 โดยพิจารณาว่าศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งไป โดยมีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่ และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ซึ่งจะเห็นว่าศาลอุทธรณ์มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยเพียงว่าศาลชั้นต้นมีพยานหลักฐานให้พิจารณาในประเด็นตามมาตรา 19 เพียงพอหรือไม่ หากเห็นเพียงว่าเพียงพอศาลอุทธรณ์ก็ไม่มีอำนาจก้าวล่วงไปพิจารณาดุลพินิจของศาลชั้นต้นแต่อย่างใด (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2553: 46–50)

3. หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคล

บุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ กล่าวคือ บุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนนั้น จะได้รับการพิจารณาว่าเข้าเงื่อนไขที่สามารถส่งตัวได้หรือไม่ตามกฎหมาย โดยมีการพิจารณาคดีเหมือนอย่างคดีอาญา มีการสืบพยาน มีสิทธิในการต่อสู้คดี ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้ให้อำนาจศาลในการตรวจสอบภายหลังจากที่สำนักงานอัยการสูงสุดและกระทรวงการต่างประเทศ หากศาลเห็นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายบริหารก็จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ได้ (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2553: 39) ซึ่งสิทธิต่าง ๆ จะอยู่ในหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนและยังเป็นหลักการที่ปรากฏในกฎหมายไทย เพื่อใช้พิจารณาดำเนินการขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งหลักดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

3.1 หลักการถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ

ตามมาตรา 9 (2) กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดน...ได้ในกรณีต่อไปนี้...(2) กรณีที่มีได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน เมื่อประเทศผู้ร้องขอได้แสดงโดยชัดแจ้งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทย ในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ” เพราะฉะนั้น หากประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน ยื่นคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย คำร้องขอของประเทศนั้นจะต้องมีข้อความทำนองดังกล่าวข้างต้น มิฉะนั้นก็ถือว่าไม่เข้าเงื่อนไขที่จะขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3.2 หลักการเป็นความผิดอาญาสองประเทศ

สำหรับพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ในเรื่องความผิดสองรัฐนั้น ปรากฏอยู่ในมาตรา 7 ซึ่งระบุว่าความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ต้องเป็นความผิดอาญา ซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอและกฎหมายไทยกำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งมีโทษประหารชีวิตหรือโทษจำกัลดเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่ได้กำหนดไว้ในหมวดเดียวกันหรือเรียกชื่อความผิดเป็นอย่างเดียวกันของทั้งสองประเทศหรือไม่ก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าว บัญญัติหลักความผิดสองรัฐไว้ในทางกว้างในทางที่ให้ความช่วยเหลือมากที่สุด อย่างไรก็ตาม หากมีสนธิสัญญากำหนดไว้ก็ต้องใช้สนธิสัญญาเป็นหลักตามมาตรา 4

3.3 ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง

ตามมาตรา 9 บัญญัติไว้เพียงว่า “รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดน...ได้ในกรณีต่อไปนี้ (1)...หรือไม่ใช่ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง...” โดยมีได้ให้คำจำกัดความไว้ และได้กำหนดให้ความผิดอาญาต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมือง กล่าวคือ

3.3.1 การปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินีหรือรัชทายาท

3.3.2 การฆ่า การประทุษร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐผู้นำรัฐบาลหรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

3.3.3 การกระทำความผิดที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี

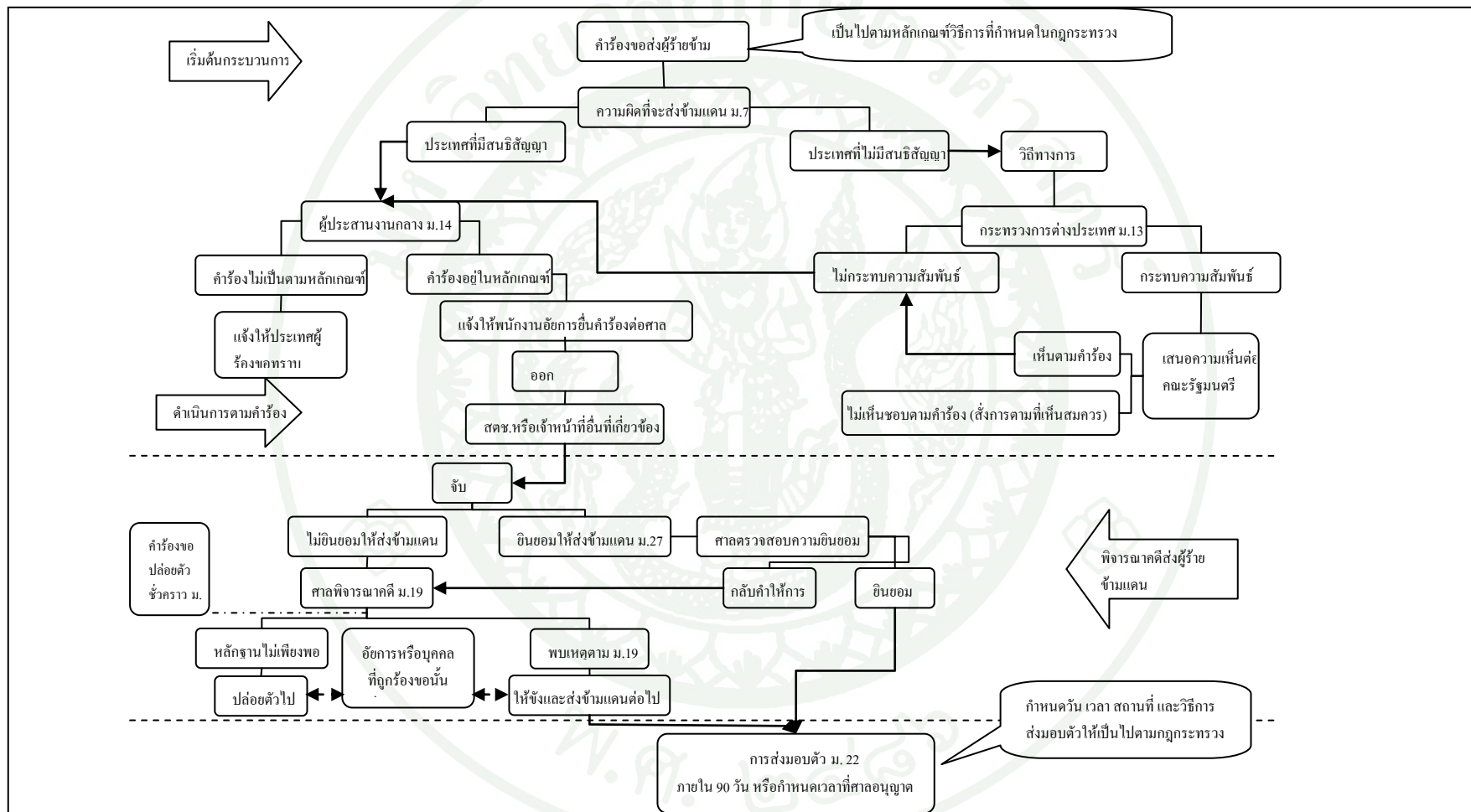
ทั้งนี้คำว่า “สนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีฯ” นั้นให้หมายรวมถึงอนุสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีด้วย เนื่องจากมีอนุสัญญาเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้ายจำนวนหลายฉบับที่ระบุให้การกระทำความผิดบางอย่างไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมือง ซึ่งเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันไปแล้วก็มีผลผูกพัน

3.3.4 ความผิดทางทหาร มาตรา 9 ห้ามมิให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนกรณีเป็นความผิดทางทหารและได้ให้คำจำกัดความไว้ชัดเจนว่า ความผิดทางทหาร หมายความว่าความผิดอาญาทางทหารโดยเฉพาะ และมีใช้ความผิดอาญาตามกฎหมายอาญาทั่วไป

3.3.5 การส่งคนชาติข้ามแดน มาตรา 12 บัญญัติเรื่องคนสัญชาติไทยไว้โดยเฉพาะว่าการส่งคนสัญชาติไทย อาจทำได้เมื่อมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกำหนดไว้ บุคคลนั้นยินยอมให้ส่งข้ามแดนหรือเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใต้เงื่อนไขต่างตอบแทนที่ประเทศไทยทำกับประเทศผู้ร้องขอ

3.3.6 อายุความ มาตรา 10 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า คดีอายุความหรือมีเหตุอื่นใด ซึ่งไม่สามารถดำเนินคดีแก่บุคคลนั้นตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ ห้ามมิให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน เนื่องจากการกระทำนั้นอีก จะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการขาดอายุความนั้นหมายถึงขาดอายุความตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ

3.3.7 การนิรโทษกรรมและการอภัยโทษ มาตรา 10 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า หากมีการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมแล้วก็ห้ามมิให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน

ภาพที่ 1 กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

ที่มา: สรุปจากพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

เปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับเก่า (พ.ศ.2472)

กับพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ (พ.ศ.2551)

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้ร่างขึ้นโดยวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้เป็นเวลานาน ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการพัฒนาแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่เดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอีกหลายประการ เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ ซึ่งกฎหมายปัจจุบันไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ การพิจารณาในกรณีที่มีคำร้องขอจากหลายรัฐ คดีที่ขาดอายุความ การจับกุมตัวชั่วคราวและระยะเวลาในการควบคุมตัว การให้ประกันบุคคลสัญชาติไทยเป็นผู้ร้ายข้ามแดน คำจำกัดความหรือความหมายของคำบางคำที่ใช้ภาษาไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน คำนิยามเกี่ยวกับความผิดทางการเมืองที่จะต้องมีความชัดเจนมากขึ้น ภาษาที่ใช้ในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารประกอบคำร้อง เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขโดยเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนเพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (โชติช่วง ท้าววงศ์, 2548: 121)

แม้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 3 จะบัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ทั้งฉบับแล้วก็ตาม แต่ก็ควรที่จะศึกษาเปรียบเทียบเพื่อทราบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามกฎหมายฉบับเก่า ก่อนที่จะนำมาปรับปรุงอุดช่องว่าง และให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากลเป็นฉบับใหม่

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเด็นที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ไม่ได้บัญญัติไว้ (วิรมณ ชื่นนาน, 2549: 117-144) กล่าวคือ

1. การกำหนดคำนิยามให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ใช้ถ้อยคำให้ทันสมัยเสียใหม่ว่า “บุคคลสัญชาติไทย” แทนคำว่า “คนในบังคับสยาม” ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 16 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ ต่อไป และสอดคล้องกับสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ระบุในข้อ 4(a) ที่กำหนดให้คำร้อง

ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาชญากรปฏิเสธได้หากบุคคลที่ขอให้ถูกส่งตัวข้ามแดนเป็นบุคคลสัญชาติของ
รัฐผู้รับคำร้องขอ

ในส่วนของนิยามคำว่า “ประเทศผู้ร้องขอ” นั้น เดิมไม่ได้มีการกำหนดนิยามความหมาย
ดังกล่าวไว้ แต่ปัจจุบันสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงไป การร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ได้จำกัดอยู่
เฉพาะรัฐที่มีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศที่มีดินแดน อาณาเขต และอำนาจ
อธิปไตยเท่านั้น แต่มีการเกิดขึ้นของบุคคลทางระหว่างประเทศที่มีสภาพตามกฎหมายระหว่าง
ประเทศและสามารถร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐภาคีในอนุสัญญาอื่น ๆ ได้

2. ความผิดที่สามารถส่งข้ามแดนของไทย

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 4 รวมทั้งในสนธิสัญญาที่ประเทศ
ไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ได้กำหนดรายละเอียดในเรื่องของประเภทความผิดไว้ให้ แต่ระบุ
ว่าต้องเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี และจะต้องเป็นการกระทำความผิดที่ผิดต่อ
กฎหมายของทั้งสองประเทศด้วย (Double Criminality) แต่สนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับบาง
ประเทศได้มีการระบุประเภทความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้อย่างเจาะจง เช่น ในสนธิสัญญาส่ง
ผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ ข้อ 2 สนธิสัญญาระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ข้อ 2
สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับอังกฤษ ร.ศ.129 สนธิสัญญาไทยกับมาเลเซีย เป็นต้น
ซึ่งสนธิสัญญาที่ไทยทำส่วนใหญ่จะไม่ระบุความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้เฉพาะเจาะจง เนื่องจากอาจ
ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความหรือองค์ประกอบความผิดที่แตกต่างกันได้

แต่ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 กำหนดรายละเอียดในเรื่องของประเภท
ความผิดไว้มาตรา 7 โดยระบุชัดเจนถึงความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ต้องเป็นความผิดอาญา
ซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอและกฎหมายไทยกำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งมีโทษ
ประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกหรือโทษจำกัดเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่ 1 ปี
ขึ้นไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่ได้กำหนดไว้ในหมวดเดียวกัน หรือเรียกชื่อความผิดเป็นอย่าง
เดียวกันของทั้งสองประเทศหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่ผิดต่อกฎหมายของทั้งสอง
ประเทศด้วย (Double Criminality)

นอกจากนี้ในเรื่องผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวมีการกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ซึ่งแต่ละกรรม
เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของรัฐบาลทั้งสอง แต่บางกรรมไม่เข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ก็ไม่ได้บัญญัติให้รัฐผู้รับคำขออาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ หากมีความผิดอย่างน้อยกรณีหนึ่งเป็นความผิดซึ่งอาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมาก เพราะพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ไม่ได้คาดการณ์ถึงกรณีดังกล่าวในขณะที่ประกาศใช้กฎหมาย จึงทำให้ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีนี้ไว้ด้วย แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้ครอบคลุมถึงกรณีความผิดหลายกรรมว่า หากมีความเกี่ยวพันกันกับความผิดที่มีการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วก็ขอได้ ไม่ว่าจะเป็นการขอมาพร้อมคำร้องขอในครั้งแรกหรือภายหลังก็ตาม

3. ความผิดมีลักษณะในทางการเมือง

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ได้กำหนดข้อยกเว้นที่จะไม่ต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่ความผิดนั้นมีลักษณะในทางการเมืองไว้ในมาตรา 10 วรรค 2(ค) มาตรา 12(3) มาตรา 13(3) และมาตรา 17 วรรค 2(3) ซึ่งบัญญัติไว้ในกรณีที่ความผิดนั้นมีลักษณะในทางการเมือง หรือการที่ขอส่งข้ามแดนนั้นแท้จริงเป็นไปเพื่อประสงค์จะเอาตัวจำเลยไปลงโทษสำหรับความผิดอย่างอื่นอันมีลักษณะในทางการเมือง ซึ่งข้อยกเว้นนี้ยังได้ปรากฏในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับอังกฤษ ร.ศ. 129 ข้อ 5 จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ก็ดี หรือตามสนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับประเทศต่าง ๆ ก็ดี ล้วนถือตามหลักปฏิบัติเดียวกัน คือ ไม่ยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดทางการเมืองให้แก่กัน ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ไม่ได้บัญญัติคำนึงเกี่ยวกับความผิดทางการเมืองให้ชัดเจน แต่ปรากฏในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับบางประเทศได้จำกัดขอบเขตของความผิดทางการเมืองให้แคบลงไปอีก คือ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ข้อ 3 วรรค 1(c) ได้กำหนดไว้ว่าความผิดทางการเมืองไม่รวมถึงการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (International Terrorism) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการลักพาตัว จะเห็นได้ว่าการทำสนธิสัญญาทวิภาคีได้จำกัดขอบเขตความผิดทางการเมืองให้แคบลงกว่าหลักเกณฑ์ทั่วไปที่วางไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 เป็นอย่างมาก

ดังนั้นในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 จึงได้นิยามความผิดทางการเมืองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 โดยให้รวมถึงความผิดทางทหารด้วย นอกจากนี้ยังบัญญัติว่า “ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง ไม่หมายความรวมถึงความผิดดังต่อไปนี้

3.1 การปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินีหรือรัชทายาท

3.2 การฆ่า ประทุษร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาลหรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

3.3 การกระทำความผิดที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี”

4. หลักการไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (Double Jeopardy)

หลักการนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ซึ่งบัญญัติว่าถึงเฉพาะกรณีปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ซึ่งศาลของประเทศใดได้พิจารณาและพิพากษาให้ปล่อย หรือได้รับโทษในความผิดที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนแล้ว จึงจะไม่ส่งตัวบุคคลนั้นให้ไป แต่กรณีคดีขาดอายุความนั้นกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทยไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนลงไปว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันหรือไม่ กฎหมายไทยมีเพียงเฉพาะที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(6) เท่านั้น ที่กำหนดให้สิทธิฟ้องคดีอาญาย่อมระงับเมื่อคดีขาดอายุความ จึงอาจมีปัญหาโต้แย้งในเรื่องอายุความอาญาระหว่างรัฐทั้งสองได้ เนื่องจากการที่ไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนกรณีดังกล่าวหรือไม่

หลักการนี้ได้มีการแก้ไขโดยบัญญัติเพิ่มเติมให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ในมาตรา 7 และมาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้นเคยได้รับพิจารณาจากศาลไทยหรือศาลของประเทศผู้ร้องขอในการกระทำความผิดเดียวกันกับที่มีการร้องขอให้ส่งข้ามแดนและศาลไทยหรือศาลของประเทศผู้ร้องขอได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปล่อยตัว หรือพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว หรือได้รับการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมหรือคดีขาดอายุความหรือมีเหตุอื่นซึ่งไม่สามารถดำเนินคดีแก่บุคคลนั้นตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ ห้ามมิให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนเนื่องจากการกระทำนั้นอีก”

ดังนั้นการที่ร่างกฎหมายฉบับใหม่ได้ระบุขยายความถึงความผิดที่ห้ามมิให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพิ่มเติมจากกฎหมายเดิมในกรณีแม้ไม่มีการดำเนินคดี แต่คดีขาดอายุความตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอก็บัญญัติห้ามมิให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 39(6) ซึ่งกำหนดให้ “สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้...(6) เมื่อคดีขาดอายุความ”

5. แบบพิธีในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 4 ยินยอมที่จะส่งตัวผู้กระทำความผิดข้ามแดนได้ หากรัฐบาลไทยพิจารณาเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด มีโทษอาญาภายในเขตอำนาจของประเทศนั้น สมควรที่จะส่งตัวบุคคลนั้นให้และความผิดดังกล่าว กฎหมายไทยได้กำหนดโทษไว้ไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และได้กำหนดแบบพิธีในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศที่ร้องขอไว้ในมาตรา 6-17 แต่ปรากฏว่าวิธีการตามที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 บัญญัติไว้ ก็ยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์เพียงพอ ดังประเด็นตาม มาตรา 7 กำหนดหลักฐานประกอบคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน ได้แก่

1. คำพิพากษาของศาล ในกรณีที่บุคคลที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้น ถูกพิพากษาว่าได้กระทำความผิด
2. สำเนาหมายจับของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ ในกรณีที่บุคคลที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้น ต้องหาว่าได้กระทำความผิด

ส่วนวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารที่ต้องการนั้น ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ระบุเอกสารที่ต้องการเพียง 2 ฉบับเท่านั้น คือ คำพิพากษาของศาล ในกรณีที่บุคคลที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้นถูกพิพากษาว่าได้กระทำความผิด และสำเนาหมายจับของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในกรณีที่บุคคลที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้นต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ยังมีข้อบกพร่องและไม่สอดคล้องกับสนธิสัญญาแม่แบบหลายประการ

ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องดังนี้

1. หลักฐานประกอบคำร้อง

ตามมาตรา 8 การจัดทำคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการแนบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โดยให้นำมากำหนดในกฎกระทรวง เนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ควรให้ขึ้นอยู่กับผู้ประสานงานกลาง

ซึ่งการออกเป็นกฎกระทรวงจะมีกระบวนการตรวจพิจารณาที่รอบคอบกว่า และตัดเรื่องการให้ศาลรับฟังคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารประกอบที่จัดทำเป็นภาษาอังกฤษตามสนธิสัญญาหรือที่ศาลพิจารณาเห็นสมควรอนุญาต โดยไม่ต้องมีคำแปลเป็นภาษาไทยออก เนื่องจากการเสนอเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ต่อศาลตามกระบวนการพิจารณาในศาลไทยนั้น ต้องจัดทำเป็นภาษาไทย

2. การจับกุมตัวชั่วคราว

การจับกุมตัวชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 10 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ถ้าเป็นการเร่งร้อน รัฐบาลต่างประเทศจะขอให้จับและคุมขังจำเลยไว้พลางก่อนก็ได้ และถ้าศาลมิได้รับคำร้องขอตามระเบียบกับหนังสือหลักฐานอันจำเป็นนั้นภายในเวลาสองเดือนนับตั้งแต่วันที่ศาลได้สั่งขังจำเลยไว้หรือภายในกำหนดเวลากว่านั้น ตามที่ศาลจะเห็นมีเหตุพอสมควรส่งต่อไป แล้วให้ปล่อยตัวจำเลยไป ซึ่งหลักการนี้ปรากฏในสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ข้อ 9 แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 10 ยังไม่บัญญัติให้ประเทศไทยต้องแจ้งผลการพิจารณาคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวดังกล่าวโดยไม่ชักช้า และหากมีการจับกุมแล้ว ไม่มีการยื่นคำร้องขอให้ส่งบุคคลที่ถูกจับกุมข้ามแดนบุคคลดังกล่าวจะถูกปล่อยตัวใน 40 วัน นับแต่วันทำการจับกุม ตามกำหนดในสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ข้อ 9 ซึ่งเป็นสาเหตุ ที่ทำให้การพิจารณาจับกุมชั่วคราวเป็นไปโดยล่าช้าและผู้ถูกขอให้จับกุมต้องถูกขังไว้เพื่อรอคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามเดนนานถึง 2 เดือน

แต่ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 16 บัญญัติไว้ว่า “เมื่อจับกุมตัวบุคคลซึ่งถูกต้องขอให้ส่งข้ามแดนตามความในมาตรา 15 ได้ให้นำส่งพนักงานอัยการโดยมิชักช้า ทั้งนี้ เพื่อยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลซึ่งถูกร้องขอไว้ในระหว่างรอคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และเอกสารหลักฐานจากประเทศผู้ร้องขอ

หากศาลมิได้รับคำฟ้องเพื่อดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่บุคคลซึ่งถูกร้องขอถูกจับ หรือภายในเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่บุคคลนั้นถูกจับให้ปล่อยตัวบุคคลนั้นไป...”

3. การให้ประกันตัว

วิธีพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นมีวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์แตกต่างจากวิธีพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องที่รัฐผู้รับคำร้องจะต้องควบคุมตัวบุคคลที่ถูกร้องขอไว้จนสามารถส่งตัวบุคคลดังกล่าวให้แก่รัฐผู้ร้องขอได้เมื่อศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ส่งตัวบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 11 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดมากในการปล่อยชั่วคราวบุคคลที่ทางการต่างประเทศต้องการตัว โดยบัญญัติเป็นหลักการไว้แตกต่างจากหลักในการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปว่าในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น “ศาลไม่ควรอนุญาตให้จำเลยมีประกัน”

ดังนั้นในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ยังคงยึดถือหลักการตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 11 แต่มีความยืดหยุ่นกว่า โดยมาตรา 18 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “...การควบคุมและการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องถามพนักงานอัยการว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ หากมีคำคัดค้านของพนักงานอัยการ ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัย...”

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่ามีความยืดหยุ่นและเหมาะสมแล้ว เนื่องจากเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจให้ประกันตัวได้ หากเห็นสมควรและพนักงานอัยการไม่คัดค้าน โดยกำหนดห้ามอนุญาตให้บุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนมีประกันตัว เว้นแต่ศาลพิจารณาเห็นสมควร และบทบัญญัติดังกล่าวยังกำหนดหน้าที่ให้ศาลต้องสอบถามพนักงานอัยการก่อนที่จะพิจารณาปล่อยชั่วคราวอีกด้วย หากพนักงานอัยการไม่คัดค้าน ศาลจึงจะมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวได้ และถึงแม้พนักงานอัยการจะคัดค้านในเรื่องการปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108 กำหนดให้เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแล้ว การปล่อยตัวชั่วคราวย่อมอยู่ในอำนาจของศาล ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการเปิดช่องให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ประกันหรือปล่อยตัวชั่วคราวได้ หากมีกรณีจำเป็นอันมิเหตุ

4. หลักการอุทธรณ์

การแก้ไขระยะเวลาอุทธรณ์จาก 15 วัน เป็น 30 วัน ให้สอดคล้องกับการอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไปได้ และให้มีการอุทธรณ์เพียงครั้งเดียวเป็นการกำหนดพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติว่า “คดีอุทธรณ์ในเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนตกเป็นหน้าที่ศาล

อุทธรณ์พิจารณาพิพากษา และเมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้วให้เป็นอันถึงที่สุดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 21 กำหนดให้คดีอุทธรณ์ในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามเดนนั้น ให้ศาลอุทธรณ์เป็นผู้พิจารณาพิพากษา คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ย่อมเป็นที่สุดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ทำให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพราะการพิจารณาคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเพียงการไต่สวนให้ปรากฏว่ามีมูลเท่านั้น การตัดสินว่าผู้ถูกส่งตัวกระทำความผิดหรือไม่ เป็นหน้าที่ของศาล

5. ผลของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามหลักการดำเนินคดีความผิดเฉพาะเรื่อง (Rule of Specialty)

หลักการเรื่องประเทศผู้ร้องขอจะดำเนินคดีกับผู้ถูกส่งข้ามแดนในความผิดอื่น ๆ นอกจากความผิดที่ระบุมาในคำร้องไม่ได้ ตามหลักการดำเนินคดีความผิดเฉพาะเรื่อง (Rule of specialty) ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับในนานาประเทศ แม้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 จะมีได้บัญญัติหลักการนี้ไว้ แต่หลักการดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทยทุกฉบับ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับลาว ข้อ 13 สนธิสัญญาระหว่างไทยกับเกาหลี ข้อ 16 เป็นต้น

ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 11 บัญญัติไว้ว่า “การควบคุมเพื่อดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคลซึ่งถูกส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอมายังประเทศไทย ในความผิดอื่นที่ได้กระทำลงก่อนมีการส่งข้ามแดน และการส่งบุคคลซึ่งถูกส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอมายังประเทศไทยไปยังประเทศที่สามจะกระทำมิได้ เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) บุคคลนั้นเดินทางออกจากราชอาณาจักรไทยภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและได้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรไทยใหม่โดยสมัครใจ

(2) บุคคลนั้นมิได้เดินทางออกจากราชอาณาจักรไทยภายในสี่สิบห้าวันภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ

(3) ประเทศผู้รับคำร้องขอยินยอม”

6. การกำหนดถึงวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบรวบรัดหรือแบบย่อ

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบรวบรัดหรือแบบย่อ (Simplified Extradition Procedure) หรือวิธีการส่งผู้ร้ายแบบไม่เป็นทางการไว้แต่อย่างใด แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบรวบรัดหรือแบบย่อไว้เพิ่มเติม ทำให้สามารถลดขั้นตอนวิธีการปฏิบัติเต็มรูปแบบที่ยุ่งยากและใช้เวลาได้ส่วนเป็นเวลานานของแต่ละประเทศลงได้ ซึ่งวิธีการที่ยุ่งยากเต็มรูปแบบเป็นอุปสรรคอย่างมากในการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน

7. หลักการพิจารณาในกรณีที่มีคำร้องขอจากหลายรัฐ (Concurrent Requests)

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนซ้อนว่าการดังกล่าวให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐผู้รับคำร้องขอว่าจะส่งตัวบุคคลนั้นให้แก่รัฐใด หลักการพิจารณาในกรณีที่มีคำร้องขอจากหลายรัฐนี้ ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์นี้ขึ้นใหม่ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ในมาตรา 26 ซึ่งบัญญัติหลักการให้ทันสมัยและเพิ่มเติมรายละเอียดการเลือกส่งให้แก่รัฐที่ร้องขอด้วยความเป็นธรรมให้ชัดเจนว่า “เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้ร้องขอตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป ให้ส่งบุคคลเดียวกันข้ามแดนไม่ว่าจะในความผิดเดียวกันหรือความผิดต่างกัน ในกรณีเช่นนั้น ให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าควรจะส่งบุคคลนั้นข้ามแดนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอรายใด และภายใต้เงื่อนไขอย่างไร หรือจะส่งให้แก่ประเทศผู้ร้องขอนั้นก่อนหลังอย่างใด ทั้งนี้ให้นำเหตุดังกล่าวต่อไปนี้มาพิจารณาเปรียบเทียบประกอบการใช้ดุลพินิจด้วย

7.1 ประเทศผู้ร้องขามีหรือไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย

7.2 สถานที่กระทำความผิด

7.3 ความร้ายแรงของความผิดซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศผู้ร้องขอและอัตราโทษ

7.4 ลำดับคำร้องขอที่ได้รับจากประเทศผู้ร้องขอ

7.5 สัญชาติของผู้กระทำผิด

7.6 ส่วนได้เสียและความพร้อมในการดำเนินคดี

7.7 เหตุผลอื่นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อผู้ประสานงานกลางใช้ดุลพินิจประการใดแล้วให้แจ้งประเทศผู้ร้องขอเหล่านั้นทราบ และดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติต่อไป”

การที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคำร้องขอซ้อนไว้ให้ชัดเจนแน่นอน ย่อมแก้ปัญหาการพิพาทระหว่างรัฐที่ร้องขอทุกรัฐกับประเทศไทย ในกรณีที่จะมีการกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันจากประเทศไทย อันจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ในภายหลัง

8. กำหนดวิธีปฏิบัติในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ต่างประเทศส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อมาดำเนินคดี

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 กำหนดเพียงวิธีการยื่นคำร้องขอกรณีประเทศไทยเป็นผู้รับคำร้องขอเท่านั้น ไม่ได้กำหนดถึงวิธีการยื่นคำร้องขอในกรณีที่ประเทศไทยเป็นฝ่ายร้องขอไว้ ซึ่งเป็นปัญหาในการดำเนินการของพนักงานอัยการ เพราะมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคสี่ เท่านั้น ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานต้องดำเนินการให้ได้ตัวผู้ต้องหาพาฟ้อง ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมาไม่ได้ กำหนดวิธีการกรณีที่ประเทศไทยจะยื่นคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศอื่นด้วยแต่อย่างใด

แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้กำหนดวิธีปฏิบัติในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ต่างประเทศส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อมาดำเนินคดีในประเทศไทย โดยให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือหน่วยงานที่ประสงค์จะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดำเนินการเสนอผ่านผู้ประสานงานกลางไว้ในหมวด 4 มาตรา 29 ในเรื่องการให้รัฐบาลดำเนินการรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิต มาตรา 30 กำหนดให้เป็นหน้าที่พนักงานอัยการดำเนินการจัดทำคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเอกสารประกอบ ส่วนหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ให้กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 31 อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานอัยการ ซึ่งมีความชัดเจนพอสมควร ส่วนรายละเอียดวิธีการ

ได้เปิดโอกาสให้กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการต่อไป

สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยมีกับต่างประเทศ

ประเทศไทยได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นสนธิสัญญาทวิภาคีรวม 10 ฉบับ มีผลบังคับใช้ทั้งสิ้น 14 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย มาเลเซีย ฟิจิ เบลเยียม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา จีน กัมพูชา บังกลาเทศ ลาว และสาธารณรัฐเกาหลี แต่ในส่วนที่เป็นสนธิสัญญาพหุภาคีนั้น ประเทศไทยได้ทำเฉพาะที่เป็นแต่ละประเภทความผิดโดยเฉพาะ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม (สนธิสัญญากรุงเฮก ค.ศ.1912) สนธิสัญญาพหุภาคีประเภทนี้ จะให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ ซึ่งผู้กระทำความผิดสมควรที่จะได้รับโทษโดยยกเว้นมิให้เป็นความผิดทางการเมือง และสนธิสัญญาส่วนใหญ่ก็จะกำหนดให้ความผิดทางการเมืองเป็นข้อยกเว้นที่จะไม่ต้องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ทั้งสิ้น (วิรมณ ยืนนาน, 2549: 66 - 67)

สำหรับการทำสนธิสัญญาทวิภาคีเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ มีจำนวนไม่มาก ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้มีข้อกำหนดให้ประเทศไทยสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แม้ว่าประเทศที่ร้องขอกับประเทศไทยมิได้มีการทำสนธิสัญญาในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แม้ว่าประเทศที่ร้องขอกับประเทศไทยทำกับต่างประเทศนั้น มีหลักการในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับหลักในทางกฎหมายระหว่างประเทศ และเนื่องจากประเทศไทยได้เป็นภาคีสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้มีมติให้มีสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้น ซึ่งประชาคมระหว่างประเทศได้พยายามที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศต่าง ๆ และประเทศภาคีสมาชิกอาจนำหลักเกณฑ์ในสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามเดन्दังกล่าว ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตน เพื่อจะได้บังคับใช้หลักเกณฑ์ในทำนองเดียวกันให้เป็นหลักสากล นอกจากนี้ยังจะช่วยลดจำนวนสนธิสัญญาซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้รัฐเพียงสองรัฐถือปฏิบัติกันลงไปด้วย เพราะแม้ไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกันก็อ้างร้องขอตามกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ ได้

กรณีศึกษาคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการใช้อำนาจตามกฎหมายอื่น

1. กรณีศึกษาคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

กรณีที่ 1 กรณีศึกษาชาวอิหร่านปากระเบิดภายในซอยสุขุมวิท 71

คำพิพากษาคดีหมายเลขที่ ด.1446/2555 พนักงานอัยการคดีอาญากรุงเทพใต้ 4 เป็นโจทก์ฟ้องนายชาอิด โมราดี จำเลยที่ 1 ที่อยู่ในสภาพพิการตาขวาบอด ขาซ้ายขาดจากระเบิดของตัวเอง และนายมุฮัมหมัด ฮาซาอิจำเลยที่ 2 ทั้ง 2 เป็นชาวอิหร่าน ร่วมกันทำความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดระเบิด ก่อให้เกิดเพลิงไหม้ พยายามฆ่าผู้อื่น ทำให้เสียทรัพย์ และพระราชบัญญัติอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ศ.2490

นายชาอิด โมราดี อดีตทหารในกองทัพบกอิหร่าน ศาลอาญากรุงเทพใต้พิพากษาคัดสินจำคุกตลอดชีวิตฐานพกพาวัตถุระเบิดในที่สาธารณะ ใช้วัตถุระเบิดเพื่อพยายามฆ่าเจ้าพนักงาน และใช้วัตถุระเบิดอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน และนายมุฮัมหมัด ฮาซาอิจำเลยที่ 2 เป็นคนสัญชาติอิหร่าน พิกษาคัดสินจำคุก 15 ปี ฐานครอบครองวัตถุระเบิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อปี 2555 นอกจาก 2 คนนั้นแล้วยังมีชาวอิหร่านอีก 3 คน คือ นายมาซูด เซดากัสซาเด นางไลลา โรฮานี และนายนูโรชิ ซาฮัน ในฐานะผู้ต้องสงสัยในแผนก่อการร้ายที่ไม่บรรลุผลนี้ ซึ่งทำให้คนไทยได้รับบาดเจ็บ 5 คน ในกรุงเทพมหานคร แต่นางไลลา และนายนูโรชิ ได้หลบหนีไปยังประเทศอิหร่านแล้ว แต่นายมาซูด ได้หลบหนีไปยังประเทศมาเลเซีย รวมทั้งนายชาอิด และนายมุฮัมหมัดด้วย ประเทศไทยได้ร้องขอให้ประเทศมาเลเซียส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับทางการไทย

กรณีที่ 2 กรณีศึกษาคำพิพากษาของลีต้ง (Ly tong)

กรณีคดีของลีต้ง(Ly tong) อดีตนักบินเครื่องบินรบแห่งกองทัพอากาศเวียดนามได้ในช่วงสงครามเวียดนาม เป็นนักเคลื่อนไหวต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2543 ลีต้งได้เช่าเครื่องบินจากสถาบันการบินพลเรือน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และบังคับให้นักบินบังคับเครื่องบินเข้าไปในน่านฟ้าเวียดนาม เพื่อโปรยใบปลิวเหนือเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ ในขณะที่นายบิลคลินตัน อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา กำลังอยู่ระหว่างการเยือนเวียดนาม ลีต้งถูกทางการไทยจับกุมตัวหลังจากเครื่องบินลงจอด โดยนำเอาประเด็นสัญชาติของลีต้งมาเป็นประเด็น

เพราะว่าลีตัง เป็นคนเชื้อชาติเวียดนาม ซึ่งทางการไทยมองว่าเป็นความผิดทางเมืองหรือไม่ ขณะนั้น สหรัฐอเมริกาได้ร้องขอต่อประเทศไทยว่าเป็นคดีทางการเมือง หากส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจะผิดหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งขณะนั้นลีตังก็ถูกจับกุมตัวได้ที่ประเทศไทย แต่ศาลไทยมองว่าเป็นคดีทางการเมือง แต่เผด็จการนี้ไม่ใช่ความผิดทางการเมือง เพราะว่าลีตังได้กระทำความผิดที่ประเทศไทยในคดีจี้เครื่องบิน ต่อมารัฐบาลเวียดนามได้มีหนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศของไทย ขอให้รัฐบาลไทยส่งตัวลีตังกลับไปดำเนินคดีอาญาที่กรุงฮานอย ด้วยความผิดฐานละเมิดความมั่นคงแห่งดินแดน โดยมีหนังสือยืนยันว่าจะไม่ดำเนินคดีทางการเมืองกับจำเลยด้วย ศาลชั้นต้นของไทยมีคำตัดสินเมื่อปี พ.ศ.2549 ให้ส่งตัวลีตัง ไปดำเนินคดีที่ประเทศเวียดนาม ซึ่งจำเลยได้ขออุทธรณ์คำตัดสิน และศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินเมื่อ ปี พ.ศ.2550 ว่าการกระทำของลีตัง ไม่ได้เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเส้นแบ่งพรมแดน ซึ่งเป็นการละเมิดความมั่นคงแห่งดินแดนตามที่รัฐบาลเวียดนามกล่าวหา แต่ถือเป็นความผิดทางการเมืองที่ต้องห้ามส่งตัว ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ในขณะที่ไทยและเวียดนามก็ไม่เคยมีข้อตกลงเรื่องการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน

กรณีที่ 3 กรณีศึกษาคำพิพากษาศาลของนายวิกเตอร์ บูท

นายวิกเตอร์อานาโตเลวิช บูท(Viktor Bout) หรือบอริส (Boris) หรือ วิกเตอร์บัท (Viktor But หรือ Viktor Budd) หรือวิกเตอร์บูลาคิน (Viktor Bulakin) หรือวาดีม มาโควิชอมีนอฟ (Vadim Markovich Aminov) อายุ 43 ปี สัญชาติรัสเซีย อดีตทหารหน่วยเคจีบีรัสเซีย ซึ่งเป็นพ่อค้าอาวุธสงครามรายใหญ่ระดับโลก เป็นจำเลยส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปดำเนินคดีอาญาที่ตกเป็นผู้ต้องหาที่ทางการสหรัฐอเมริกาแจ้งดำเนินคดีข้อหาร่วมสมรู้ร่วมคิดในการฆ่าผู้อื่น ข้อหาร่วมสมรู้ร่วมคิดในการฆ่าเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ข้อหาร่วมสมรู้ร่วมคิดในการจัดหาและใช้อาวุธสงครามต่อต้านอากาศยาน และข้อหาร่วมสมรู้ร่วมคิดในการสนับสนุนอย่างมีสาระสำคัญให้กับองค์การก่อการร้ายต่างประเทศ ซึ่งละเมิดกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา อัยการของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ช่องทางประสานงานมายังกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อติดต่อมายังอัยการสูงสุด กระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย จนสามารถจับกุมตัวนายวิกเตอร์ บูท ได้ที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2551 ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 11 ส.ค.2552 ให้ยกคำร้องของอัยการ โจทก์ เนื่องจากเห็นว่าความผิดที่มีการกล่าวหานายวิกเตอร์ บูท ถูกแจ้งข้อหาร่วมมือกับขบวนการ FARC ที่เป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลประเทศโคลัมเบีย จึงเป็นการกระทำที่มีจุดประสงค์ และมุ่งหวังทางการเมืองมีลักษณะเป็นคดีการเมืองที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยอัยการ โจทก์ยื่นอุทธรณ์ขอให้ศาลมีคำสั่ง

คุมขังนายวิกเตอร์ บูท เพื่อส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนกลับประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำพิพากษาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน หมายเลขดำที่ อพ.3/2551 ที่อัยการสำนักงานต่างประเทศเป็นโจทก์ว่าคดีนี้การได้สวนศาลชั้นต้น โจทก์มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานปราบปรามยาเสพติดของประเทศสหรัฐที่เป็นหัวหน้าสืบสวนสอบสวนคดีที่กล่าวหานายวิกเตอร์ บูท เบิกความว่าศาลในรัฐนิวยอร์กได้ออกหมายจับนายวิกเตอร์บูทไว้แล้ว ซึ่งทางการสืบสวนสอบสวนได้รวบรวมหลักฐานแล้วเห็นว่านายวิกเตอร์ บูท ถือเป็นนักค้าอาวุธรายใหญ่ระดับโลกคนหนึ่ง โดยมีเอกสารที่ศาลออกหมายจับเป็นหลักฐาน

ศาลเห็นว่า ทางกรไทยและสหรัฐอเมริกามีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน โดยความผิดที่มีการกล่าวหานายวิกเตอร์บูท ตามคำร้องอัยการ โจทก์เทียบได้กับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 135/1-3 ซึ่งความผิดมีอัตราตั้งแต่เกิน 1 ปี ที่เป็นไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2533 สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2526 ส่วนลักษณะความผิดที่กล่าวหานายวิกเตอร์ บูท สมรู้ร่วมคิดในการฆ่าเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นลักษณะความผิดอาญาทั่วไป ที่เป็นการผิดทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งสามารถลงโทษได้ ส่วนข้อกล่าวหาดังกล่าวจะถือเป็นความผิดหรือไม่ เป็นเรื่องศาลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องพิจารณาดำเนินคดี ศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งกับคำสั่งศาลชั้นต้น โดยศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้คุมขังนายวิกเตอร์ บูท เพื่อดำเนินการส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนภายในเวลา 3 เดือน หากถึงกำหนดยังไม่ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ให้ปล่อยตัว

กรณีที่ 4 กรณีศึกษาคำพิพากษาศาลของนายราเกษ สักเสนา

คำพิพากษาคดีหมายเลขดำ ที่ ด.3054/2552 ที่พนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 3 เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายราเกษ สักเสนา อายุ 60 ปี สัญชาติอินเดีย ฉายาพ่อมดการเงิน อดีตที่ปรึกษาของนายเกริกเกียรติ ชาติจันทร์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ของธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการจำกัด (มหาชน) (บีบีซี) เป็นจำเลยในความผิดฐานกระทำความผิดพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 3, 4, 307, 308, 311, 315, 334 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 กรณีระหว่างวันที่ 10 ก.พ.- 20 ก.ค. 2538 นายราเกษ ร่วมกับนายเกริกเกียรติกับพวก ซึ่งถูกฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว และกับพวกที่ยังหลบหนี ร่วมกันยืมขอสินเชื่อกู้ยืมเงินในนามบริษัท ซีดี เทรดิงคอร์ปอเรชั่น จำกัด จำนวน 2,000,000,000 บาท จากธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) ผู้เสียหาย โดยอ้างวัตถุประสงค์การกู้และการนำหลักทรัพย์ไปหุ้นและ

ที่ดินมาเป็นหลักประกัน โดยจำเลยเป็นผู้ดำเนินการทางเอกสารเสนอต่อนายเกริกเกียรติ ซึ่งความจริงแล้วจำเลยกับพวก และนายเกริกเกียรติไม่มีเจตนาที่จะเอาใบหุ้นมามอบให้ใช้เป็นหลักประกัน นอกจากนี้ที่ดินที่จะนำมาเป็นหลักประกันมีราคาประเมินที่แท้จริงเพียง 26,900,000 บาท ไม่ใช่ 1,350,100,000 บาท ตามที่จำเลยกับพวกทำหลักฐานขึ้น ซึ่งการกระทำของพวกจำเลยเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์สินของบีบีซีผู้เสียหายไปเป็นของจำเลยกับพวก และนายเกริกเกียรติ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,657,000,000 บาท

2. การใช้อำนาจตามกฎหมายอื่น

กรณีที่ 1 กรณีศึกษาคดีวังเต่า – ช่องเม็ก

วังเต่า – ช่องเม็ก ในคดีหมายเลขที่ 6872/2546 คดีแดงหมายเลขที่ 9951/2546 ของศาลอุทธรณ์ คดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงตามคำฟ้องและทางนำสืบเพื่อขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2543 เวลาประมาณ 03.15 จำเลยกับพวกทั้งหมด 17 คน ได้ถืออาวุธสงครามติดตัวเข้ามาที่ด่านวังเต่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้ยิงปืนขึ้นข่มขู่ และได้เข้าจู่โจมและพังสถานที่ราชการ บ้านพักของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน คือ หน่วยงานแลกเปลี่ยนเงินตราของธนาคารชาวลาว ห้องปฎิบัติการเขตแดน ห้องภาษีและร้านค้าเอกชนบริษัทปะชาโชค และได้จับเอาเจ้าหน้าที่รักษาความสงบด่านวังเต่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ร้องขอให้จำเลยกับพวกปล่อยตัวประกัน วางอาวุธ และมอบตัวต่อเจ้าหน้าที่ แต่จำเลยกับพวกไม่ยอมทำตาม กลับได้ยิงกระสุนเข้าใส่เจ้าหน้าที่ของลาว เจ้าหน้าที่จึงได้ยิงตอบโต้ป้องกันตัว ปรากฏว่าพวกจำเลยเสียชีวิต 6 คน ในจำนวนนี้เป็นคนลาว 2 คน และเป็นคนไทย 4 คน จำเลยกับพวกที่เหลือหลบหนีเข้ามาในฝั่งประเทศไทย หลังเกิดเหตุคือเจ้าหน้าที่ได้ยึดอาวุธและถุงใส่เงินสองถุง ใบละ 700,000 บาท และ 900,000 บาท โดยทางการลาวขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนในข้อหาปล้นทรัพย์สินของรัฐและประชาชน ซึ่งเปรียบเทียบได้กับกฎหมายอาญา มาตรา 340

ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัย โดยสงสัยต่อคำให้การของประจักษ์พยานหลายคน ซึ่งให้การไว้หลังเกิดเหตุถึงหนึ่งปี ซึ่งมีเพียงนายทหารยศร้อยโทคนเดียวที่ให้การสืบวันหลังเกิดเหตุ แต่ศาลชั้นต้นเชื่อถ้อยพยานของฝ่ายจำเลย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยปฏิบัติหน้าที่อยู่ด่านพรมแดนที่สอบถามชาวบ้านและกลุ่มผู้ก่อการได้ความว่า เป็นพวกต้องการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเชื่อพยานปากจำเลย และจากพฤติการณ์ดังกล่าวถือว่ามิเจตนาพิเศษ ไม่ใช่ปล้นทรัพย์สินธรรมดา เพราะการปล้นทรัพย์สินธรรมดา ย่อมต้องรีบลงมือดำเนินการและหลบหนีให้เร็วที่สุด แต่จำเลยทั้งหมดกลับพวกกลับ

เข้ายึดพื้นที่ และจับเจ้าหน้าที่เป็นตัวประกัน อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนธงชาติของประเทศไทยด้วย ซึ่งเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีเจตนาเพื่อใช้กำลังบังคับหรือขู่เข็ญให้รัฐบาลลาวยอมปฏิบัติตามคำเรียกร้องของจำเลยในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทรัพย์สินเป็นการส่วนตัว เป็นการกระทำไปเพื่อประเทศชาติอันเป็นประโยชน์ส่วนรวม ตามความคิดเห็นของตน จึงได้ถือว่าได้กระทำการดังกล่าวไปด้วยความมุ่งหมายอันมีลักษณะในทางการเมืองเป็นความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง

กรณีที่ 2 กรณีศึกษาคดีนายจอห์น มาร์ค คาร์

นายจอห์น มาร์ค คาร์ (Mr. John Mark Karr) เป็นคนสัญชาติอเมริกัน อายุ 41 ปี เป็นผู้ต้องหาฆ่าข่มขืน ค.ณ. จอน บีเนต แรมซี (Jon Benet Ramsey) อายุ 6 ขวบ เหตุเกิดที่เมืองโบลเดอร์ (Boulder) มลรัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 2539 ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองของประเทศไทย พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่หน่วย ICE TEAM (U.S Immigration and Customs Enforcement) ประจำสถานทูตอเมริกาประจำประเทศไทย ได้ทำการจับกุมตัวนายจอห์น มาร์ค คาร์ โดยการจับกุมครั้งนี้ทางสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ได้เบาะแสว่า นายจอห์น มาร์ค คาร์ ผู้ต้องหาคนสำคัญหลบหนีมาพำนักในประเทศไทย และได้ประสานทำงานร่วมกันจนทราบว่า นายจอห์น มาร์ค คาร์ ซ่อนตัวอยู่ที่ห้องเลขที่ 1927 เดอะบูมมอาร์ทเม้น ซอยศรีบำเพ็ญ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร จึงประสานสถานทูตออกหมายจับ และจับกุมตัวได้ที่ห้องพัก ตั้งแต่เวลา 16.00 นาฬิกาของวันที่ 16 สิงหาคม 2549 ที่ผ่านมา และได้นำตัวมาให้ทางสถานทูตสหรัฐอเมริกาทำการสอบสวนและตั้งเพิกถอนการอนุญาตอยู่ในราชอาณาจักรไทยและส่งตัวไปดำเนินคดีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

กรณีที่ 3 กรณีศึกษาคดีนายริดวน อิสลามุดดิน (นายฮัมบาลี)

นายฮัมบาลี มีชื่อจริงว่า ริดวน อิชามุดดิน เป็นชาวมาเลเซีย มีเชื้อสายอียิปต์ แขนงคนสำคัญของเจโอ ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย เป้าหมายสูงสุดของเจโอ คือจัดตั้งรัฐอิสลามขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครอบคลุมพื้นที่ของไทย พม่า กัมพูชา มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาะสุมาตรา เกาะชวา อินโดนีเซีย เกาะซูลาเวซี กาลิมันตัน บรูไน ฟิลิปปินส์ หมู่เกาะปาปัวนิวกินี และออสเตรเลีย ฐานวางแผนโจมตีสถานทูตอังกฤษและสำนักงานขององค์การสหประชาชาติ (ยูเอ็น) ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ต่อมานายฮัมบาลี ได้หลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และถูกทางการไทยจับกุมตัวได้ขณะกบดานอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อปี 2546 หลังการจับกุมตัว

ทางการไทยได้ส่งตัวนายฮัมบาลี ไปให้ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยวิธีการผลักดันออกนอกราชอาณาจักร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิษณุ ลิ้มวงศ์ (2537) ศึกษาเรื่องความผิดทางการเมืองในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงการนำข้อยกเว้นเรื่องความผิดทางการเมืองมาใช้เป็นข้อยกเว้นที่รัฐผู้ได้รับคำร้องขอจะปฏิเสธไม่ส่งผู้กระทำความผิดกลับไปลงโทษยังรัฐที่ร้องขอ พบว่า ข้อกำหนดในเรื่องความผิดทางการเมืองนี้ใช้เป็นหลักมานานแล้ว แต่ก็ยังไม่มีประเทศใดสามารถให้คำจำกัดความให้ชัดเจนแน่นอนลงได้ ประชาคมระหว่างประเทศได้มีความพยายามที่กำหนดความหมายของความผิดทางการเมืองให้ชัดเจนที่สุด โดยการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศแบบพหุภาคีขึ้น และกำหนดคำจำกัดความความผิดทางการเมืองไว้ แต่ไม่ได้รับการยอมรับมากนัก เพราะแต่ละประเทศจะมีแนวคิดและลักษณะการปกครองประเทศแตกต่างกันออกไป จึงยังไม่ได้มีการปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกัน

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่า ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายฉบับอื่นในการส่งคนออกนอกราชอาณาจักรไทย เนื่องจากการทำคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนใช้วิธีการที่ล่าช้าและมีกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยาก จึงมักเลี่ยงไปใช้วิธีการอื่น โดยเฉพาะการนำเอาพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองมาใช้ ซึ่งสามารถผลักดันบุคคลนั้นออกนอกประเทศไปได้ จึงได้มีการนำเอาวิธีการในเรื่องนี้มาใช้เพื่อให้ขั้นตอนทางด้านพิธีการต่าง ๆ ลดลงและสามารถดำเนินการกับผู้ต้องหาได้ในเวลาอันรวดเร็วกว่าใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สัมพันธ์ สารณะ (2552) ได้เสนอบทความทางวิชาการเรื่องการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยศึกษาหลักการ ปัญหา และข้อขัดข้องความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาในส่วนของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นความตกลงร่วมมือระหว่างรัฐผู้ร้องขอกับรัฐผู้รับคำขอ แต่ผู้มีอำนาจพิจารณาว่าจะให้มีการพิจารณาว่าจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่นั้น เป็นอำนาจหรือสิทธิเด็ดขาดของรัฐผู้รับคำร้องขอแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งในแต่ละประเทศ หรือกลไกภายในรัฐผู้รับคำร้องขอนั้นอาจจะมีองค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจชี้ขาดว่าจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐอื่นเป็นผู้ร้องขอโดยวิธีทางทูตหรือโดยผ่านผู้ประสานงานกลางก็จะมีการส่งคำร้องขอให้พนักงานอัยการสำนักงานต่างประเทศสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้นำคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นสู่ศาล โดยระหว่างนั้นอาจมีการขอให้ออกหมายจับหรือขอให้ขังหรือขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเมื่อยื่นคำร้องขอส่งผู้ร้าย

ข้ามแดนแล้ว ก็ต้องมีการสืบพยานทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยพิจารณานำหลักการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ได้กล่าวมาทั้งหลายข้างต้นแล้วมาเป็นแนวปฏิบัติ

โสภาคย์ วินิจัยภาค (2555) ศึกษาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายคนเข้าเมือง เพื่อศึกษาเรื่องการส่งบุคคลออกนอกราชอาณาจักรที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในส่วนของกรณีที่รัฐบาลต่างประเทศร้องขอให้นำตัวบุคคลซึ่งเป็นที่ต้องการตัวจากรัฐบาลต่างประเทศ เพื่อไปดำเนินคดีในประเทศที่ร้องขอนั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวมีพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เป็นหลักในการถือปฏิบัติเพื่อดำเนินการส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนตามความต้องการของประเทศผู้ร้องขอ อันเป็นเรื่องของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่รัฐบาลไทยกลับหลีกเลี่ยงกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในการส่งตัวบุคคลที่เป็นที่ต้องการตัวจากรัฐบาลต่างประเทศออกไปนอกราชอาณาจักร อาจถือได้ว่ากระบวนการส่งตัวกลับนั้น เป็นกระบวนการลักษณะกึ่งกฎหมายและเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบแฝงเพื่อหลบเลี่ยงกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การใช้อำนาจในลักษณะนี้ของรัฐบาลไทยเป็นการละเลยหลักนิติธรรมในส่วนของหลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย จากการศึกษาพบว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายเข้าเมืองในเรื่องวัตถุประสงค์และหลักการของกฎหมาย กระบวนการตามกฎหมายและบุคคลที่ถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรนั้นมีความแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเป็นการวิจัยเชิงสำรวจประเด็นปัญหา ซึ่งมีความสำคัญและยังไม่ค่อยมีผู้ทำการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอระบุประเด็นคำถามหลัก ที่วิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาแทนการระบุสมมติฐานเพื่อพิสูจน์ทฤษฎี ซึ่งเป็นแนวทางของการวิจัยเชิงปริมาณ ประเด็นหลักที่มุ่งศึกษามีดังนี้

1. ตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันกับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างไร

2. การนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย สาเหตุเกิดจากประเด็นใดบ้าง

3. การปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาความแตกต่างของกระบวนการระหว่างการค้าส่งผู้รายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้รายข้ามแดนและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา รวมทั้งศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนกฎหมายส่งผู้รายข้ามแดน ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งผู้รายข้ามแดนของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นข้อมูลในด้านวิธีการและขั้นตอนของการส่งผู้รายข้ามแดนของประเทศไทย ว่ามีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร มีความยุ่งยากหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ความร่วมมือในการส่งผู้รายข้ามแดนกับต่างประเทศเป็นอย่างไร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานว่ามีอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหายังไง

1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้รายข้ามแดนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษาความแตกต่างของกระบวนการส่งผู้รายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้รายข้ามแดน พ.ศ.2551 และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการส่งผู้รายข้ามแดนของประเทศไทย รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2. วิธีการเก็บและเข้าถึงข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสนทนากันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล และระหว่างการสนทนาผู้วิจัยได้มีการสังเกตบุคลิกภาพของผู้ให้ข้อมูลด้วยว่า มีลักษณะท่าทางแบบจริงจัง หรือที่เล่นที่จริง เนื่องจากการสังเกตบุคลิกภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในข้อมูลมากขึ้น (วรรณดี สุทธิณารกร, 2556: 88) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) คือ ผู้วิจัยมีการนัดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นข้าราชการและส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งระดับบริหาร ซึ่งไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก และระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกเทปร่วมกับการจดบันทึกข้อมูลด้วย ข้อมูลที่ได้จะมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด (นิศา ชูโต, 2551: 166) ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้น จึงเป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนเรียงเหมือนกัน มีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้ตอบได้ตามความต้องการ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554: 75) โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

2.2 การหาข้อมูลด้วยเอกสาร

ข้อมูลเอกสารจำแนกได้เป็นหลายประเภท ปกติเรามักจำแนกตามที่มาของเอกสารหรือจำแนกเป็นเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง เอกสารชั้นต้น คือ เอกสารที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรงถือเป็นต้นฉบับ เช่น จดหมายเหตุ บันทึก ประกาศ หรือกฎหมาย ผู้วิจัยอาจนำไปใช้ตีความตามความเข้าใจของตน ส่วนเอกสารชั้นรองคือ ข้อมูลหลักฐานที่มีมาได้มาโดยตรงจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ แต่ได้มาจากแหล่งอื่น เช่น ได้มีผู้รวบรวมไว้แล้วนำมาวิเคราะห์เสนอหรืออ้างอิง ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบเสมอคือข้อมูลเอกสารบางประเภทเป็นข้อมูลที่ไม่เปิดเผยผู้ที่ได้รับการอนุญาตเป็นพิเศษ จึงจะมีสิทธิใช้ได้ ทำให้โอกาสที่จะใช้ข้อมูลเอกสารลดน้อยลง โดยปกติเอกสารอาจจะเป็นเรื่องส่วนบุคคลหรือเป็นเอกสารส่วนรวมทั่วไปก็ได้ ข้อมูลสถิติที่จดบันทึกไว้ มักเป็นของส่วนรวมไม่ใช่ส่วนบุคคล (สุภางค์ จันทวานิช, 2554: 107) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าถึงข้อมูลทั้งจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ซึ่งเอกสารชั้นต้นได้แก่ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติกฎหมายส่งคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 สนธิสัญญาของประเทศต่าง ๆ วารสาร

และบทความ เป็นต้น ส่วนเอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ คู่มือ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสถิติ เป็นต้น

ข้อมูลเอกสารเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ประโยชน์ได้มาก แต่ผู้วิจัยจะต้องอดทนเพราะข้อมูลเหล่านี้มักใช้เวลาในการตรวจสอบและวิเคราะห์ตีความ และที่สำคัญก็คือผู้วิจัยต้องหาเอกสารให้ได้เสียก่อน ถ้าเป็นเอกสารหายาก การใช้ความสามารถในการเสาะแสวงหาที่ต้องการ อดทนเป็นเงื่อนไขประการแรก ประการต่อมาคือ ผู้วิจัยมักไม่ได้รับการฝึกฝนให้ใช้ข้อมูลเอกสารมาก่อน(สุภางค์ จันทวานิช, 2554: 108) แต่ในการเข้าถึงข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาข้อมูลจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยของเอกชน และห้องสมุดของหน่วยงานราชการที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งก่อนจะไปหาค้นคว้าหาข้อมูลที่ห้องสมุด ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และเป็นการง่าย สะดวก และรวดเร็ว เนื่องจากผู้วิจัยมีงานประจำ จึงไม่สะดวกที่จะไปค้นคว้าหาข้อมูลจากห้องสมุดได้เท่าที่ควร จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการหาข้อมูลเอกสารพอสมควร สำหรับการตีความของเอกสารในบางหัวข้อ ผู้วิจัยได้คัดลอกข้อความจากเจ้าของเรื่องมาโดยตรง แต่ถ้าเป็นข้อความที่ยาวมาก ผู้วิจัยจะต้องอ่านและนำมาตีความสรุปเป็นภาษาของผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นปัญหาและเป็นเรื่องยากพอสมควร เนื่องจากเนื้อหาที่สรุปใหม่จะต้องมีความหมายไม่แตกต่างไปจากของเดิม สำหรับการค้นหาข้อมูลสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการประสานขอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2.3 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ค้นคว้าความเป็นมา และความหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากหนังสือ คู่มือวารสาร บทความ รายงานการวิจัย ศัพท์กฎหมาย และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทย

2.3.2 ศึกษาข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2.3.3 ศึกษาประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 โดยการศึกษาและขอข้อมูลจากนักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3.4 ศึกษาตัวอย่างคดีจากคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2.3.5 กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ จะเลือกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถตอบคำถามในการวิจัยได้เป็นอย่างดี โดยเลือกจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1 กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
- 1.2 กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 1.3 กลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย จากประชากร 3 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ดังนี้

2.1 กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศที่ปฏิบัติหน้าที่ในการรับคำร้องจากรัฐต่างประเทศโดยผ่านวิธทางการทูต รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั้งหมด

2.2 กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด ที่ปฏิบัติหน้าที่หรือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเป็นผู้ที่อัยการสูงสุด

มอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานกลางในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศผู้ร้องขอ ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.3 กลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นอย่างดี ได้แก่

2.3.1 ผู้บังคับการกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.3.2 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 1 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.3.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 2 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.3.4 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 3 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงประเภทและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจากการคัดเลือกแบบเจาะจง

กลุ่ม	จำนวน (คน)
1. กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	1
2. กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด	2
3. กลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	5
รวม	8

3. วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ก่อนที่ผู้วิจัยจะกำหนดจำนวนผู้ที่จะให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานไปยังหน่วยงานทั้ง 3 องค์การ เพื่ออธิบายถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะให้ข้อมูลว่า ต้องการบุคคลประเภทใด ดังที่ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติไว้ข้างต้นแล้วว่า ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นอย่างดี

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ประสานด้วยหนังสือและวาจา ไปยังหน่วยงานทั้ง 3 องค์การ ในการขอรับการสนับสนุนผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ รายละเอียดมีดังนี้

3.1 กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

มีผู้ที่สามารถให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ได้เพียง 1 คน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพียงคนเดียว ซึ่งท่านอื่น ๆ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ อาจจะไม่สามารถให้การให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ จึงไม่มีตัวเลือก จำเป็นต้องสัมภาษณ์เพียงคนเดียว

3.2 กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด

มีผู้ที่สามารถให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ได้ จำนวน 2 คน โดยหน่วยงานเป็นผู้คัดเลือกเองตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3.3 กลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คัดเลือกโดยการคัดเลือกแบบ Snowball Technique คือ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญคนแรกก่อน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญคนแรกแนะนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญคนต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งครบตามจำนวนที่ถูกคัดเลือก แต่มีข้อแม้ว่าต้องสัมภาษณ์ให้ครบทุกฝ่าย เนื่องจากแต่ละฝ่ายรับผิดชอบงานตามพื้นที่ไม่เหมือนกัน และเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการศึกษาครั้งนี้ด้วย จึงได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 5 คน ดังนี้

3.3.1 ผู้บังคับการกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 1 คน

3.3.2 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 1 กองการต่างประเทศ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 1 คน

3.3.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 2 กองการต่างประเทศ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 1 คน

3.3.4 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 3 กองการต่างประเทศ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยข้อคำถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบเปิดกว้าง (Open ended) ให้ผู้รับการสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview)

วิธีการสร้างประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ทบทวนวรรณกรรม และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
2. ขอรับคำแนะนำจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์
3. ร่างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์
4. นำร่างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ก่อนการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างหัวข้อและแนวคำถามต่าง ๆ ให้ชัดเจนก่อนว่า จะถามในประเด็นใดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการวิจัย จะเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย ที่ผู้วิจัยยังสงสัย และต้องการจะรู้ให้ลึกซึ้ง รวมทั้งเป็นคำถามที่ต้องการให้ตอบตามวัตถุประสงค์ การวิจัย ประเด็นคำถามจะได้จากการทบทวนวรรณกรรม และการคิดทบทวนด้วยตนเอง แล้วจด บันทึกไว้ วางไว้เป็นเรื่อง ๆ ตามหมวดหมู่ของกลุ่มปัญหาและสภาพหัวข้อใหญ่ จากนั้นผู้วิจัยลอง สมมติว่า เมื่อเข้าไปอยู่ในบริบทของสนามที่ตนจะศึกษาแล้ว ถ้าถามแบบนี้แล้วจะได้ผลหรือไม่ ได้ผลอย่างไร (นิศา ชูโต, 2551: 169) ดังนั้นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ จะเน้นคำถาม ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั้งกรณีที่มีสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและ ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีการดำเนินการอย่างไร มีความยุ่งยาก หรือไม่ อย่างไร
2. การให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับต่างประเทศเป็นอย่างไร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีหรือไม่ อย่างไร หากมีจะมีวิธีการแก้ไข ปัญหาอย่างไร

เนื่องจากคำถามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นคำถามที่ต้องการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (pen-ended) เป็นคำถามที่ไม่ได้กำหนดแนวคำตอบไว้ เพื่อต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นได้ตามใจชอบ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554: 95-96)

คำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามเพื่อตอบปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย ไม่มีคำถามที่เสี่ยง ต่อผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาจากคำถามในการสัมภาษณ์ครั้งนี้แต่อย่างใด แต่อาจจะมีกรณีของ เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกได้ว่าการตอบคำถามจะเป็นการตอบแบบเจาะจงตามที่ถาม จะไม่ค่อยอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมเท่าที่ควร แต่จะได้ข้อมูลชัดเจนมากที่สุดจากผู้บังคับการกองการ ต่างประเทศ ซึ่งท่านได้อธิบายข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด ซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้มาก

การวิเคราะห์และตีความข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์ โดยให้มีเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรมเป็นตัวเกิร่นำ และเสริมด้วยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล หากมีความขัดแย้งกันก็จะมีการอธิบายเหตุผลประกอบเพิ่มเติม ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้อ่านงานวิจัยของคนอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เห็นตัวอย่างหรือได้แนวคิด และนำมาปรับปรุงงานวิจัยของตนเองให้ดีขึ้น (วรรณดี สุทธิวราร, 2556: 140)

ในการตีความข้อมูล ผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดและหลาย ๆ รอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และจับประเด็นหลัก ๆ ให้ได้ว่า สารสำคัญของแต่ละข้อความ แต่ละประโยค หรือแต่ละย่อหน้าคืออะไร (เบญญา ยอดคำเนิน, แอ็ดดิกซ์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552: 39) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามไว้เป็นหัวข้อแล้ว จึงเป็นการง่ายต่อการสรุป แต่อาจจะมีปัญหาบ้างในกรณีที่บางครั้งผู้ให้ข้อมูลได้ตอบคำถามข้อใดข้อหนึ่ง แต่มีการอธิบายข้อมูลจนกระทั่งกลายเป็นการตอบคำถามข้ออื่น ๆ ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยต้องอ่านให้เข้าใจและจับประเด็นให้ได้ว่าเป็นการตอบคำถามเรื่องใด แล้วนำไปแยกให้ตรงกับข้อคำถามนั้น ๆ จากนั้นจึงนำข้อคำถามจากการสัมภาษณ์และประเด็นหลัก ๆ จากการทบทวนวรรณกรรมนั้น มาจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อเป็นการตอบปัญหาการวิจัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ตามประเด็นดังนี้

1. ความแตกต่างของกระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาและกับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา
2. สาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551
3. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 128 - 130) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด และกลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มายืนยันกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่าถูกต้อง ตรงกันหรือไม่อย่างไร

บทที่ 4

ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด และกลุ่มตำรวจฝ่ายสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 8 ท่าน ตามประเด็นการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของกระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา

จากการศึกษากระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ตามข้อมูลทฤษฎีและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน แต่จะมีความแตกต่างกันดังประเด็นต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของช่องทางการส่งคำร้อง

ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย เริ่มต้นที่ต่างประเทศยื่นคำร้องมายังประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหากลับไปดำเนินคดียังประเทศที่ร้องขอ ซึ่งประเทศที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทยส่งคำร้องผ่านช่องทางต่างกันดังนี้

1.1 ประเทศที่มีสนธิสัญญา

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 8 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า กรณีคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มาจากประเทศที่มีสนธิสัญญาให้จัดส่งคำร้องขอมาที่ผู้ประสานงานกลางโดยตรง ซึ่งผู้ประสานกลางต้องพิจารณาว่าคำร้องขอที่ส่งมานั้นส่งมาถูกต้องทางหรือไม่ หากคำร้องขอส่งมาไม่ถูกต้องก็ควรส่งเรื่องกลับไป โดยแจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอจัดส่งคำร้องขอมาให้ถูกต้อง “แต่ก็มีบางสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำไว้กับประเทศต่าง ๆ กำหนดให้ต้องส่งคำร้องขอโดยผ่านวิธีการทูต ก็ต้องปฏิบัติไปตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ นอกจากนั้นจะต้องพิจารณาว่าในคำร้องขอดังกล่าว มีความประสงค์เพื่อนำตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาไปดำเนินการอะไร หากคำร้องขอไม่เข้าหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ หรือในบางครั้งเอกสารที่แนบประกอบคำร้องขอมีไม่ครบถ้วน หรือไม่ถูกต้องบ้าง ผู้ประสานงานกลางก็ต้องแจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอดำเนินการให้ถูกต้อง” (อลิสตา สุคนธ์ทรัพย์, 2556)

1.2 ประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 8 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า กรณีประเทศที่ร้องขอไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ก็ให้จัดส่งคำร้องขอไปยังกระทรวงการต่างประเทศ โดยผ่านวิธีการทูต และคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารหลักฐานซึ่งจะต้องส่งศาลนั้น จะต้องมีการแปลเป็นภาษาไทยและรับรองความถูกต้องด้วย แต่บางความตกลง เช่น สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อ 9 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทำโดยผ่านวิธีการทูต” ดังนั้นจะต้องดูจากสนธิสัญญาที่ทำไว้ด้วยกันก่อน หากไม่มีสนธิสัญญาต่อกันก็ให้ส่งผ่านวิธีการทูต

แต่จากการสัมภาษณ์ อลิสตา สุคนธ์ทรัพย์ (2556) กล่าวว่า “กระบวนการปฏิบัติแตกต่างไปตามรายละเอียดของสนธิสัญญาที่ประเทศไทยจัดทำระหว่างประเทศนั้น ๆ ดังนั้นช่องทางการส่งคำร้องในบางความตกลงอาจกำหนดให้มีการติดต่อกันโดยตรงระหว่างผู้ประสานงานกลาง หรือบางความตกลงอาจกำหนดให้มีการติดต่อประสานงานกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ในความตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ส่วนใหญ่มักกำหนดให้ดำเนินการส่งคำร้องและติดต่อกันผ่านวิธีการทูต และให้ทางไทยให้ความร่วมมือกับรัฐผู้ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยหลักพื้นฐานปฏิบัติต่างตอบแทน โดยส่วนใหญ่แล้วก่อนที่จะ

ต่างประเทศจะส่งคำร้อง ขอมายังประเทศไทย สถานทูตส่วนใหญ่จะไม่ทราบแนวปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทยว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร ต่างประเทศก็จะมีการประสานล่วงหน้ามายังเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยก่อนว่าขั้นตอนทั่วไปเป็นอย่างไร จะต้องเตรียมคำร้องขออย่างไรบ้าง ซึ่งกองสนธิสัญญา กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยที่รับผิดชอบดำเนินการในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อคำร้องขอส่งมาจากสถานทูตต่างประเทศ ประเทศไทยก็จะส่งมาที่กองสนธิสัญญา บางกรณีส่วนใหญ่สถานทูตต่างประเทศจะส่งมาที่ผู้ประสานงานกลาง แต่ให้ส่งผ่านช่องทางการทูต โดยทางปฏิบัติแล้ว ผู้ประสานงานกลางมีหน้าที่คล้ายกับไปรษณีย์ทางการทูต จะได้รับสิทธิพิเศษคือห้ามเปิดอ่าน ซึ่งจะปลอดภัยกว่าที่ให้ผู้ประสานงานกลางส่งกันเอง ดังนั้นในบางกรณีต่อให้ไม่มีสนธิสัญญาก็จะสามารถให้ผู้ประสานงานกลางสามารถส่งคำร้องขอได้ แต่ให้ส่งผ่านช่องทางการทูต หลังจากนั้นสถานทูตหรือรัฐบาลต่างประเทศก็จะประสานกับอัยการโดยตรง อัยการก็จะประสานกับเจ้าหน้าที่ของสถานทูตประเทศนั้น ๆ ว่ามีความต้องการเอกสารใดเพิ่มเติมอีกหรือไม่ หรือบางกรณีอัยการก็จะประสานขอให้กระทรวงการต่างประเทศช่วยติดต่อกับสถานทูตต่างประเทศที่ส่งคำร้องขอมา ซึ่งก็เป็นหน้าที่ที่กระทรวงการต่างประเทศจะต้องปฏิบัติเป็นประจำ อยู่แล้ว เมื่อกระทรวงการต่างประเทศรับเรื่องหรือคำร้องขอแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกคือจะต้องตรวจสอบว่าเอกสารครบถ้วนตามที่ระบุที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้จัดทำรายการเอกสาร (Check list) ที่จะต้องให้ประเทศผู้ร้องขอจัดส่งเอกสารให้กับประเทศไทยเพื่อประกอบคำร้องขอด้วย”

ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 13 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนยื่นผ่านวิธีการทูตให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณา ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) หากเห็นว่าคำร้องขอดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไม่มีเหตุผลอื่นใดที่จะไม่ดำเนินการให้ก็ให้ส่งคำร้องนั้นให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการต่อไป

2) หากเห็นว่าคำร้องขอดังกล่าว อาจกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือมีเหตุผลอื่นที่ไม่อาจดำเนินการให้ได้ ก็ให้กระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นนั้นพร้อมด้วยคำร้องขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยเร็ว ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบต่อความเห็นดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศให้พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอก็ให้กระทรวงการต่างประเทศส่งเรื่องให้ผู้ประสานงาน

กลางดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้” หรือ “ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนประเทศผู้ร้องขออาจมีคำร้องขอให้จับกุมและคุมขังบุคคลที่ต้องการตัวไว้ชั่วคราวก่อนก็ได้ คำร้องขอเช่นว่านี้ของประเทศผู้ร้องขอที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้จัดส่งไปยังผู้ประสานงานกลางในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอมีได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้ส่งผ่านวิถีทางการทูต (มาตรา 15)” “วิธีการเดินทางของคำร้องขอจับกุมตัวชั่วคราว จะเหมือนกับคำร้องขอแบบเต็ม แต่ด้วยความที่เป็นกรณีเร่งด่วน ก็จะใช้เอกสารน้อยกว่า สำหรับการจับกุมตัวชั่วคราวเพื่อรอคำร้องขอ อย่างเป็นทางการ บางกรณีไม่สามารถจัดทำเอกสารได้ทันที แต่สามารถจับตัวชั่วคราวได้เลย ส่วนใหญ่ก็จะพิจารณาแค่รูปถ่าย สัญฐาน และเหตุผลว่าทำไมถึงเป็นกรณีเร่งด่วน และจะต้องมีหมายจับประกอบด้วย เมื่อจับกุมตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้ว” (อลิสสา สุคนธ์ทรัพย์, 2556) ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 16 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “เมื่อจับกุมตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนตามความในมาตรา 15 ได้ให้นำส่งพนักงานอัยการโดยมิชักช้าเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลซึ่งถูกร้องขอไว้ในระหว่างรอคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน อย่างเป็นทางการและเอกสารหลักฐานจากประเทศผู้ร้องขอ ในกรณีที่มีการปล่อยตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอ เนื่องจากประเทศผู้ร้องขอมีได้จัดส่งคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการและเอกสารหลักฐานอันจำเป็นตามมาตรา 8 หรือด้วยเหตุอื่นใดให้การร้องขอให้จับตามมาตรา 15 เป็นอันยกเลิกและประเทศผู้ร้องขอจะร้องขอให้จับบุคคลซึ่งถูกร้องขอดังกล่าว ด้วยเหตุเดียวกันนั้นอีกมิได้ แต่การปฏิเสธหรือยกเลิกคำร้องขอให้จับดังกล่าว ไม่มีผลเป็นการห้ามประเทศผู้ร้องขอที่จะร้องขอให้ส่งบุคคลซึ่งถูกร้องขอนั้นข้ามแดนตามปกติ” แต่จากการสัมภาษณ์ อลิสสา สุคนธ์ทรัพย์ (2556) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “การจับกุมตัวชั่วคราวถ้าไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นแล้ว เมื่อจับกุมตัวได้แล้วก็นำไปศาล ศาลก็จะสั่งให้ขังไว้ชั่วคราว เพื่อรอคำร้องขอเป็นทางการ แต่บางกรณีผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมตัว เมื่อไปขึ้นศาล ผู้ต้องหา ก็ให้ความยินยอมโดยสมัครใจที่จะส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีเช่นนี้ ก็สามารถให้มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนได้เลย โดยที่ไม่ต้องมีคำร้องขออย่างเป็นทางการ”

2. ความแตกต่างของการประสานขอความร่วมมือจากรัฐผู้ร้องขอ

ในการประสานขอความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ จากรัฐผู้ร้องขอ ถือว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติงานขั้นตอนหนึ่งที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ที่ทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยเห็นว่า ความแตกต่างกันของช่องทางการส่งคำร้องไม่ใช่สาเหตุหลักที่ทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จหรือไม่ หรือส่งได้แต่ล่าช้า หากพิจารณาถลกลงไปในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติแล้ว กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการประสานขอความร่วมมือจาก

รัฐต่างประเทศ ซึ่งการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จหรือไม่ หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ก็จะทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จและรวดเร็วขึ้น แยกเป็นกรณีดังนี้

2.1 ประเทศที่มีสนธิสัญญา

การประสานขอความร่วมมือกับประเทศที่มีสนธิสัญญาจะให้ความร่วมมือได้ดีกว่าประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา หากมีปัญหาก็สามารถประสานขอความร่วมมือและสามารถทำความเข้าใจกันได้ด้วยดี เนื่องจากประเทศที่มีสนธิสัญญาจะมีปัญหาในเรื่องการส่งคำร้องขอและเอกสารประกอบคำร้อง หรือปัญหาอื่น ๆ น้อยกว่าประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา เพราะทุกประเทศที่มีสนธิสัญญาต่อกัน จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้ด้วยกัน แม้ว่าจะมีระบบกฎหมายและระบบการปฏิบัติงานที่ไม่เหมือนกันก็ตาม จึงทำให้มีการประสานงานระหว่างกันน้อยกว่าประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ดังนั้นการทำสนธิสัญญาต่อกันจะทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนสามารถทำได้ง่ายขึ้นและมีปัญหาน้อยกว่าประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา

2.2 ประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา

สำหรับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน จะใช้หลักต่างตอบแทนหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงมักทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการส่งคำร้องขอมาก เนื่องจากไม่มีกรอบข้อตกลงที่ทำไว้ด้วยกัน แต่ละประเทศจึงปฏิบัติตามระบบกฎหมายและธรรมเนียมการปฏิบัติของประเทศตนเอง จึงทำให้เอกสารประกอบคำร้องขอที่ส่งมาไม่ถูกต้องและครบถ้วน ประเทศไทยจึงต้องมีการประสานขอความร่วมมือจากประเทศผู้ร้องขอ เพื่อขอเอกสารและรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ในคำร้องขอระบุแหล่งที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา กว้าง ๆ ไม่ชัดเจน เอกสารประกอบคำร้องขอไม่ถูกต้องและหรือไม่ครบถ้วน คำร้องขอไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย เป็นต้น แต่ด้วยที่ระบบกฎหมายภายในประเทศและขั้นตอนการปฏิบัติงานของแต่ละประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้การประสานงานค่อนข้างยากและใช้เวลานาน จึงจะสามารถทำความเข้าใจกันได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนใช้เวลาดำเนินการค่อนข้างนาน

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญา ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน แต่จะแตกต่างกันในเรื่องของช่องทางในการส่งคำร้อง และการประสานขอความร่วมมือจากรัฐผู้ร้องขอ

สำหรับกระบวนการในการปฏิบัติขั้นตอนอื่น ๆ ก็เป็นไปตามข้อตกลงที่มีในสนธิสัญญาต่อกัน หรือตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ในกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอเป็นหลัก

ดังนั้นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะประสบความสำเร็จได้ดีเพียงใดและดำเนินการได้รวดเร็วหรือล่าช้าเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามกรอบกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ที่มีด้วยกันแล้ว การให้ความร่วมมือจากรัฐผู้ร้องขอก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังมีประเด็นอื่น ๆ อีก ที่มีผลต่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น การถูกแทรกแซงจากทางการเมือง การใช้กฎหมายฉบับอื่นในการส่งบุคคลออกนอกประเทศแทนการใช้กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 สาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยมักพบว่า ไม่ได้ใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอของต่างประเทศ ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ทันสมัยมากขึ้นและเป็นไปตามสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ก็ได้้นำกฎหมายฉบับอื่น เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งนอกจากจะขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ยังขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของประเทศไทยนำกฎหมายฉบับอื่นอย่าง เช่น กฎหมายคนเข้าเมืองมาบังคับใช้แทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น เกิดจากสาเหตุดังนี้

1. การใช้กฎหมายไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์

การที่ผู้ต้องหากระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย การกระทำความผิดของผู้ต้องหาเป็นเพียงแค่ผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ร้ายเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหา ย่อมมีสิทธิที่จะให้การปฏิเสธได้ว่าเขายังไม่ผิดจริง และอีกประการหนึ่งคือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะไม่ส่งผู้ร้ายที่กระทำความผิดทางการเมือง ทหาร ศาสนา ส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดน และพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้สิทธิตามกฎหมายสากลโลก คือ ผู้ถูกกล่าวหาย่อมมีสิทธิชี้แจงได้

อภิชาติ สุรินบุญญา (2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “แต่ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศ ไทย คือมักใช้วิธีการตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการส่งผู้ต้องหาออกนอกประเทศ โดยใช้วิธีการผลักดันออก ซึ่งผู้ต้องหาไม่มีสิทธิชี้แจงใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการกระทำที่ผิดหลัก สิทธิมนุษยชน จริง ๆ แล้ว ผู้ร้ายที่ถูกกล่าวหาอาจจะไม่มีความผิดจริงก็ได้ หรือมีความผิดที่ไม่อาจ ส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนก็ได้ เช่น ผู้ร้ายอาจชี้แจงว่า ที่เขาหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยครั้งนี้ เนื่องจากได้ กระทำความผิดทางการเมือง ถ้าหากเขาอาศัยอยู่ในประเทศนั้นต่อไป อาจจะเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ แต่หากประเทศไทยใช้วิธีตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการผลักดันบุคคลนั้นออกนอก ประเทศ เท่ากับผู้ต้องหาไม่มีสิทธิชี้แจงใด ๆ ทั้งสิ้น และขาดหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย โดยส่วนใหญ่ แล้วเป็นเหตุการณ์ที่จับกุมตัวผู้ต้องหาได้ที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง และยังไม่เข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้าย ข้ามแดนแต่อย่างใด ซึ่งจริง ๆ แล้ว หากกระทำความผิดในประเทศไทยก็ต้องนำตัวมาดำเนินคดี ในประเทศไทย แต่บางครั้งตำรวจได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการผลักดันผู้ต้องหาออกนอกประเทศ โดยไม่ได้เข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น ต่างประเทศมีคำร้องขอให้ประเทศไทยส่งผู้ร้าย ข้ามแดน ซึ่งผู้ต้องหาได้หลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย โดยยื่นคำร้องผ่านผู้ประสานงานกลางตาม ขั้นตอนส่งผู้ร้ายข้ามแดนเรียบร้อยแล้ว แต่ตำรวจประเทศผู้ร้องขอไม่รอผลตามกระบวนการส่งผู้ร้าย ข้ามแดน ได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับตำรวจไทยให้จับตัวผู้ต้องหาส่งให้ ตำรวจไทยก็เห็นแก่มิตร ไมตรีที่ดีต่อกันก็จับกุมตัวผู้ต้องหาส่งไปให้ตามที่ต่างประเทศร้องขอมา โดยใช้วิธีการผลักดันออก ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งเป็นกระบวนการที่สะดวกและรวดเร็วและไม่ผ่าน กระบวนการพิจารณาจากศาล วิธีการคือให้ยกเลิกหนังสือเดินทางของผู้ต้องหา เมื่อมีการยกเลิก หนังสือเดินทางก็จะกลายเป็นบุคคลต้องห้ามอยู่ในประเทศไทย จึงไม่มีสิทธิอยู่ในประเทศไทยอีก ต่อไป เมื่อไม่มีสิทธิอยู่ในประเทศไทย ก็เป็นเหตุให้เข้าสู่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

ตามหลักปฏิบัติแล้ว เมื่อตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องหาได้แล้ว จะต้องตรวจสอบข้อมูลกับ ทางกรมไทยว่าผู้ต้องหารายนี้เป็นผู้ถูกร้องขอให้ส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ หากมีก็ให้ ดำเนินการไปตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตำรวจมีหน้าที่คือจับกุมตัวผู้ต้องหาตามหมายจับ ของศาล แล้วส่งผู้ต้องหาไปให้อัยการ เพื่ออัยการจะได้เสนอเรื่องขอหมายจับจากศาลต่อไป การขอ หมายจับที่ศาล เป็นการให้ศาลได้ซักถามผู้ต้องหามีความผิดตามที่มิคำร้องขอหรือไม่ ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะคัดค้านได้ หากเป็นความผิดที่ไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เช่น ความผิดทางการเมือง ความผิดทางทหาร หรือความผิดทางศาสนา เป็นต้น ตามหลักสิทธิมนุษยชน มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิ ที่จะมีชีวิตอยู่ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ผู้ต้องหาทุกคนย่อมมีสิทธิในการต่อสู้ แต่ถ้าใช้วิธีการผลักดันออกนอกประเทศตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ผู้ต้องหาไม่มี สิทธิในการต่อสู้ทางกระบวนการยุติธรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักสิทธิ

มนุษย์ชน กฎหมายแต่ละฉบับถูกบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเรื่องแล้ว แต่เจ้าหน้าที่นำไปปฏิบัติไม่ถูกต้อง

โดยตามกฎหมายแล้ว กรณีที่ต่างประเทศร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย ซึ่งคำร้องขอนั้นถือว่าเริ่มเข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว และประเทศไทยก็ต้องดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ต่อไป แต่มีในบางครั้งที่เจ้าหน้าที่ของไทยได้ส่งตัวผู้ต้องหาที่ต่างประเทศร้องขอมาโดยวิธีการผลักดันออกนอกประเทศตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ไม่ใช่เป็นเรื่องของกฎหมายโดยแท้จริง แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเป็นอำนาจการต่อรองทางการเมืองด้วย การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นอำนาจการต่อรองทางการเมือง เช่น กรณีต่างประเทศร้องขอประเทศไทยให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ประเทศไทยมีสิทธิที่จะให้หรือไม่ให้ก็ได้ เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศโดยเฉพาะกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน ประเทศไทยมีสิทธิต่อรองได้มากกว่าประเทศที่มีสนธิสัญญา เนื่องจากประเทศที่มีสนธิสัญญาต่อกันก็ต้องทำตามสนธิสัญญาที่มีไว้ด้วยกัน แต่ถ้าไม่มีสนธิสัญญา คำร้องต้องยื่นผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งหากกระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าประเทศที่ร้องขอมาไม่ควรที่จะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็สามารถประมวลเรื่องเสนอต่อนายกรัฐมนตรีได้ หรืออาจจะมีการต่อรองก็ได้ เช่น หากประเทศ ก. ต้องการให้ประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศ ก. จะต้องนำเข้าขอยางพาราจากประเทศไทยได้หรือไม่ หรือตัวอย่างกรณีประเทศไทยได้ร้องขอให้ประเทศมาเลเซียส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ทางการไทย แต่ประเทศมาเลเซียไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ประเทศไทยชี้แจงต่อประเทศมาเลเซียว่าสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับอังกฤษเมื่อสมัยที่มาเลเซียเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สามารถนำมาสนับสนุนให้มาเลเซียส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศไทยได้ เนื่องจากไทยได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษไว้แล้ว แต่ประเทศมาเลเซียชี้แจงว่า มาเลเซียเป็นประเทศใหม่และเป็นเอกเทศจากประเทศอังกฤษแล้ว ดังนั้นสนธิสัญญาที่ทำต่อกันนี้จะต้องสิ้นสุดลงไปด้วย จึงทำให้การเจรจาการส่งผู้ร้ายจากประเทศมาเลเซียมาประเทศไทยค่อนข้างลำบาก แต่ในขณะเดียวกันเมื่อผู้ต้องหาของประเทศมาเลเซียได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยบ้าง ตำรวจมาเลเซียทราบเป็นอย่างดีว่าประเทศมาเลเซียไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย จึงได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับตำรวจไทย ขอให้ส่งตัวผู้ต้องหาที่ต้องการนี้ให้กับมาเลเซียได้หรือไม่ ตำรวจไทยก็เห็นแก่มิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ก็ได้ส่งผู้ต้องหาตามที่มาเลเซียต้องการให้โดยวิธีการผลักดันออกนอกประเทศตามพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 โดยไม่ได้เข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแต่อย่างใด แต่เมื่อใดที่ผู้ต้องหาของประเทศไทยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีไปฝั่งประเทศมาเลเซีย ตำรวจไทยได้ใช้

ความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยขอให้ตำรวจมาเลเซียส่งผู้ร้ายมาให้กับประเทศไทยได้หรือไม่ ตำรวจมาเลเซียก็มีข้อต่อรองกับตำรวจไทยว่ารัฐบาลมาเลเซียไม่อนุมัติ จะต้องมีการพิจารณาตามกระบวนการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศมาเลเซียก่อน จริง ๆ แล้ว ตำรวจมาเลเซียไม่ได้ขัดข้องแต่ประการใด ที่จะไม่ส่งผู้ต้องหาให้ประเทศไทย กรณีแบบนี้ประเทศไทยก็เสียอำนาจการต่อรองแล้ว แต่ด้วยความที่ตำรวจไทยมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันกับตำรวจมาเลเซีย อาจเนื่องมาจากมีชายแดนติดกันสามารถเดินทางเข้าออกและพบปะพูดคุยได้อย่างสะดวก จึงมองข้ามเรื่องของกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนไป และไม่ได้คำนึงถึงความยากลำบากของประเทศไทยในการเจรจาขอให้ประเทศมาเลเซียส่งผู้ต้องหาให้ประเทศไทยบ้าง ก็ยังพบว่าการส่งให้ทุกครั้ง ตำรวจมาเลเซียขอมา ซึ่งนอกจากเหตุผลที่มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันแล้ว อีกเหตุผลหนึ่งคือตำรวจไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดีพอ และผู้ต้องหาส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงชาวบ้าน ไม่มีความรู้เรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงไม่มีสิทธิชี้แจงเมื่อตนเองถูกผลักดันออกนอกประเทศ รู้เพียงอย่างเดียวว่าตนเองได้กระทำความผิดในประเทศมาเลเซีย แล้วหลบหนีมาในประเทศไทย เมื่อถูกจับก็รับสภาพว่ามีความผิดจริงตามข้อกล่าวหา ก็ยินยอมให้ตำรวจจับกุมตัวไป โดยไม่รู้ว่า จริง ๆ แล้วตามกฎหมายผู้ต้องหาสิทธิต่อสู้คดีในชั้นศาลได้ นั่นคือการเข้าสู่กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องหาด้วย”

กรณีที่ต่างประเทศได้ร้องขอให้ประเทศไทยส่งตัวผู้ต้องหาเป็นผู้ร้ายข้ามแดน แต่ประเทศไทยกลับใช้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการผลักดันผู้ต้องหาออกนอกประเทศ อย่างเช่น คดีวังเต่า - ช่องเม็ก จำเลยกับพวกรวม 17 คน กรณีดังกล่าวนี้ หากยึดถือตามข้อเท็จจริง ย่อมเข้าลักษณะของการเป็นผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพลี้ภัย ค.ศ.1951 (Convention Relating to Status of Refugees) ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญานี้ โดยมีเนื้อหาของสนธิสัญญาในการดูแลปัญหาผู้ลี้ภัยอันเกิดจากการประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าทางสังคมหรือความคิดเห็นทางการเมือง และข้อเท็จจริงตามกรณีนี้ เป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง และเป็นสาเหตุในการปฏิเสธไม่ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยก็ได้ดำเนินการส่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวให้แก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวภายหลัง โดยอาศัยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการส่งตัวกลุ่มบุคคลดังกล่าวกลับออกไป ซึ่งวิธีการส่งตัวนอกราชอาณาจักรดังกล่าวนี้ ถือเป็นการเลือกใช้กฎหมายตามอำเภอใจ เพื่อบังคับต่อผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ จึงขัดต่อหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายตามหลักนิติธรรม และไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ

กรณีของคดีนายจอห์น มาร์ค คาร์ (John Mark Karr) กระทำความผิดด้วยการสังหาร ค.ณ.จอห์นเบเนต แรมซีย์ เด็กชาวสหรัฐฯ อายุ 6 ขวบ เกิดเหตุที่เมืองโบลเดอร์รัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2539 ซึ่งในคดีนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการส่งคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนรายนี้มายังประเทศไทย ซึ่งเมื่อรัฐบาลไทยโดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ได้ดำเนินการเพิกถอนการได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย และได้ดำเนินการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งกระบวนการเพิกถอน มีขั้นตอนพอสังเขปดังนี้

1. หากบุคคลที่เข้ามาอยู่ตามกระบวนการเข้าเมืองแล้ว ต่อมาภายหลังเกิดปัญหาขึ้น ก็สามารถเพิกถอนการเข้ามาอยู่นั้นได้ โดยให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการส่งตัวออกไปนอกประเทศ หรือให้อำนาจในการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งสามารถดำเนินการได้ตามมาตรา 54 ที่ให้อำนาจในการเพิกถอนการอยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่จะต้องพิจารณาร่วมกับมาตรา 34 และมาตรา 36 ซึ่งในส่วนของมาตรา 36 ต้องให้เจ้าพนักงานระดับอธิบดี หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจเพิกถอนการอนุญาต จึงจะสามารถทำได้ ขณะเดียวกันเมื่อใช้อำนาจตามมาตรา 54 เพื่อส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรนั้น การเพิกถอนสามารถกระทำได้ใน 2 กรณี คือ

1.1 เป็นการอนุญาตให้อยู่ชั่วคราว มิใช่บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในที่ที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 34 เช่น นักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีอำนาจในการเพิกถอนได้ทันที

1.2 การได้รับอนุญาตในถิ่นที่อยู่ในที่ให้อำนาจของคณะกรรมการในการพิจารณา

2. การส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร อันนอกเหนือจากการเพิกถอนถิ่นที่อยู่ในที่ คือ การตกเป็น คนต่างด้าว ซึ่งมีลักษณะต้องห้าม พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ได้ให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจได้ โดยอาศัยมาตรา 12 และมาตรา 22 ในกรณีที่เจ้าพนักงานตรวจพบคนต่างด้าวตามมาตรา 12 ก็ให้ส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรได้

จะเห็นได้ว่าการส่งตัวนายจอห์น มาร์ค คาร์ ออกนอกราชอาณาจักรไทยด้วยวิธีการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 54 ด้วยเหตุที่การอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร ถูกเพิกถอนตามมาตรา 36 นี้เช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปความแตกต่างในหลักการของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ได้ดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มีจุดประสงค์เพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดและได้หลบหนีออกนอกประเทศมาดำเนินคดีหรือนำมารับโทษตามคำพิพากษาของศาล แต่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มีจุดประสงค์ในการกำหนดวิธีการเข้ามา การอยู่ และการออกนอกราชอาณาจักรของบุคคลต่างด้าว

2. ด้านหลักการ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาจากหลักกฎหมายในความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เพื่อให้มีการพิจารณาดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามหลักสากล ส่วนหลักการของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาจากฐานคิดในเรื่องของอำนาจอธิปไตยของชาติ ตลอดจนความมั่นคงของรัฐ

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายทั้งสองฉบับของไทยมีวัตถุประสงค์และหลักการที่ต่างกัน การที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้นำพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการส่งตัวบุคคลออกนอกราชอาณาจักร ถือได้ว่าเป็นการใช้กฎหมายที่ผิดวัตถุประสงค์ เนื่องจากหลักการของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างความร่วมมือทางกฎหมายในการต่อต้านอาชญากรรมควบคู่กับความต้องการที่จะคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลหรือผู้ต้องหา ทั้งสิทธิมนุษยชน สิทธิในการต่อสู้คดีในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา

นอกจากนี้ การส่งตัวบุคคลออกนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เป็นเป็นกฎหมายที่มีจุดประสงค์เพื่อค้ำประกันความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก แต่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการนำตัวบุคคลไปพิจารณาคดีหรือลงโทษตามคำพิพากษา การนำมาตราดังกล่าวมาใช้เป็นการเลือกใช้อำนาจทางกฎหมายของรัฐบาลที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยที่ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือด้อยกว่าบุคคลอื่นในกรณีเดียวกัน ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารโดยที่ไม่ได้ค้ำประกันและไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมในเรื่องของความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย รวมถึงเป็นการไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลอย่างที่ควรจะเป็น

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ขาดการตรวจสอบจากอำนาจตุลาการ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เป็นการพิจารณาโดยฝ่ายบริหารเพียงฝ่ายเดียว ปราศจากการพิจารณาจากฝ่ายตุลาการ แต่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เป็นการพิจารณาจากฝ่ายตุลาการ ซึ่งสามารถให้ผู้ต้องหาได้มีสิทธิชี้แจงได้

การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร หากพิจารณาการดำเนินการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถือได้ว่าเราได้ละเมิดการคุ้มครองสิทธิที่มีอยู่ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 แม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องของวัตถุประสงค์และหลักการของกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว แต่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 กลับได้มีการบัญญัติให้อำนาจสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในการพิจารณาส่งตัวคนต่างด้าวออกนอกราชอาณาจักรไว้อย่างค่อนข้างเด็ดขาด โดยเป็นการพิจารณาภายในองค์กรเป็นส่วนมาก ซึ่งทำให้เกิดการลักลั่นในการนำมาซึ่งวิธีการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองมาใช้ เพื่อเป็นการหลบเลี่ยงกระบวนการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน เนื่องมาจากกระบวนการทางกฎหมายได้ดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ค่อนข้างซับซ้อน ยุ่งยาก และใช้เวลาค่อนข้างมาก ทำให้รัฐบาลใช้ช่องว่างดังกล่าวของกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

สาเหตุของการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 กล่าวคือ กรณีที่เกิดมีคนต่างด้าวกระทำความผิดกฎหมายเข้าเมือง ก็ควรจะต้องใช้มาตรการตามกฎหมายคนเข้าเมืองในการผลักดันบุคคลนั้นออกนอกประเทศ แต่ในส่วนของปัญหากรณีที่มีคนต่างด้าวเข้าเมืองมาโดยถูกกฎหมาย แต่ต่อมาบุคคลผู้นั้นตกเป็นผู้ที่ต้องการตัวจากรัฐบาลต่างประเทศที่ได้มีการร้องขอมา เพื่อนำตัวบุคคลต่างด้าวไปพิจารณาคดีความผิดทางอาญาหรือลงโทษตามคำพิพากษา ซึ่งมีลักษณะเป็นการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน รัฐบาลไทยซึ่งตกอยู่ในพันธกรณีจากความตกลงระหว่างประเทศ ในการที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในส่วนของ การให้ความคุ้มครองในสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนของบุคคลที่ตกอยู่ในสภาพที่เป็นที่ต้องการตัว ก็ควรจะต้องดำเนินการตามกระบวนการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน อันมีลักษณะเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลมากกว่าการเพิกถอนสิทธิในการอยู่ราชอาณาจักร และดำเนินการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร

ทั้งนี้ เพราะกระบวนการทางศาลในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน คำนึงสิทธิของผู้ต้องหา เช่น การไม่ส่งตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดทางการเมืองข้ามแดน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในการที่จะปกป้องตนเอง โดยปราศจากการกดขี่จากรัฐบาลที่ปกครองอยู่ หลักการไม่ลงโทษซ้ำซ้อน ซึ่งหมายถึง เมื่อบุคคลเหล่านั้นถูกรัฐที่หลบหนีไปซ่อนตัวจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องหรือลงโทษไปแล้ว รัฐนั้นหากถูกขอให้ส่งตัวผู้นั้นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนก็จะไม่ถูกส่งตัวไป เพราะถือได้ว่าเป็นการลงโทษซ้ำซ้อน เป็นการไม่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งหลักการนี้ เป็นสิ่งที่นานาอารยประเทศให้การยอมรับ และปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนทั่ว ๆ ไปด้วย อีกทั้งเป็นการไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม เนื่องจากการเลือกปฏิบัติในส่วนของ การบังคับใช้กฎหมายต่อบุคคลไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งขัดกับหลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมายตามหลักนิติธรรม ดังกรณีของคดีวังเต่า-ช่องเม็ก ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้วว่า ไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แต่รัฐบาลไทยในขณะนั้น กลับได้ส่งผู้ต้องหากับพวกดังกล่าวออกไปด้วยกฎหมายคนเข้าเมือง และกรณีนายจอห์น มาร์ค คาร์ เร่งรีบดำเนินการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นการไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องโดยผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ถูกต้องเช่นนี้เป็นต้น

สรุปได้ว่า สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติได้นำกฎหมายฉบับอื่นอย่างเช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เกิดขึ้นเนื่องจากการเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเอง ที่ได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับประเทศผู้ร้องขอ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านในการผลักดันผู้กระทำความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมืองออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ง่ายและสะดวก หรืออาจเป็นไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายคนเข้าเมืองกับกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่ามีวัตถุประสงค์แตกต่างกันอย่างไร จึงได้ใช้วิธีการตามที่ตนเองเห็นว่าง่ายและสะดวกที่สุด แต่สาเหตุไม่ได้เกิดจากความไม่ชัดเจนของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติว่าได้นำไปใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของโสภาคย์ วินิจฉัยภาค (2555) ศึกษาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายคนเข้าเมือง ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายคนเข้าเมืองในเรื่องวัตถุประสงค์และหลักการของกฎหมาย กระบวนการตามกฎหมายและบุคคลที่ถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรนั้น มีความแตกต่างกัน

ในส่วนของพระราชบัญญัติส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 กับพระราชบัญญัติความร่วมมือทางคดีอาญา พ.ศ.2535 นั้น มีข้อแตกต่างกันในเรื่องของวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย กล่าวคือ ในส่วนของพระราชบัญญัติส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ตามกฎหมายมีสภาพบังคับให้รัฐ

ต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านขั้นตอนของกระบวนการ แต่สำหรับพระราชบัญญัติความร่วมมือทางอาญานั้น ไม่มีสภาพบังคับให้รัฐต้องมีพันธกรณีในการดำเนินการของความร่วมมือนั้น และการใช้วิจารณ์ว่ากรณีไหนจะเป็นกรณีที่จัดอยู่ในขอบข่ายของการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีพิจารณาว่ากรณีไหนเป็นความผิดทางการเมือง เท่าที่ผ่านมากระทรวงการต่างประเทศจะเป็นผู้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ และจะส่งผ่านเรื่องมายังสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอัยการสูงสุดจะเป็นผู้วิจารณ์ว่า กรณีเช่นนั้นเป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง แล้วอัยการสูงสุดจะส่งเรื่องให้กระทรวงการต่างประเทศรับคำร้องนั้นเสียใหม่ แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดให้อัยการมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยในเรื่องของการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้กฎหมายก็ได้มีอำนาจให้พนักงานอัยการมีหน้าที่พิจารณาคดีในการนำคดีทั้งหลาย ขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล ซึ่งหลักการในเรื่องของการรับคำร้องของศาล ซึ่งหลักการเกี่ยวกับการรับคำร้องของอัยการดังกล่าว จะพิจารณาตามแนวทางแห่งพฤติการณ์ แต่ไม่ลงลึกไปถึงระดับขององค์ประกอบของกฎหมาย (Element of Offence) ดังกรณีที่เกิดขึ้นของประเทศแคนาดาที่สามิ ภรรยาแยกทางกันแล้ว นำเด็กกลับมาอยู่ในประเทศไทย แต่กลายเป็นปัญหาว่าความผิดที่ประเทศไทยจะพิจารณาส่งตัวผู้เป็นสามิเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปให้แคนาดาลงโทษหรือไม่ ยังเป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยกันอยู่และยังหาข้อสรุปไม่ได้

ที่ผ่านมาพบว่า ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในทางกลับกันกรณีที่ประเทศไทยเป็นผู้ร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทย กลับได้รับความร่วมมือค่อนข้างน้อย ยกตัวอย่างประเทศไกล์เคียงหรือเพื่อนบ้านเรา คือ ในประเทศมาเลเซีย กรณีนี้ได้เกิดขึ้นมานานนับสิบปี แต่ได้สะท้อนกลไกหรือข้อบกพร่องสำคัญบางประการของกฎหมายไทยได้ดี กล่าวคือ กรณีที่มีผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นชาวออสเตรเลีย และได้มากระทำความผิดที่ประเทศไทย โดยก่อคดีฆ่าผู้อื่นที่จังหวัดชลบุรี แล้วได้หลบหนีไปอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย ซึ่งทางการไทยก็ได้มีคำร้องขอไปยังทางการของประเทศมาเลเซีย เพื่อให้ดำเนินการส่งคนร้ายรายนี้ในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน แต่ศาลของประเทศมาเลเซียได้มีคำพิพากษายกคำร้องของประเทศไทย และได้ปล่อยตัวผู้ต้องหาคนนี้ไป และได้เนรเทศคนร้ายรายดังกล่าวกลับไปยังประเทศออสเตรเลียตามคำร้องขอของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเกิดจากปัญหาหลายประเด็น เพราะในระหว่างที่ประเทศไทยได้มีการประสานงานกับทางการมาเลเซียเพื่อให้ส่งผู้ร้ายรายนี้กลับมาดำเนินคดีที่ประเทศไทยนั้น ได้ดำเนินคดีตามกฎหมายโดยที่ทั้งประเทศไทยและประเทศมาเลเซียต่างมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน แต่หลักการทางกฎหมายของประเทศมาเลเซีย เป็นการนำหลักกฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นกฎหมาย

ระบบ Common Law เพราะประเทศมาเลเซียเคยอยู่ในการปกครองของประเทศอังกฤษ ขณะที่ประเทศไทยยึดหลักกฎหมายตามระบบ Civil Law

ทั้งนี้ ศาลของประเทศมาเลเซียได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับคำว่าพนักงานสอบสวนของกฎหมายไทยนั้น จำเป็นที่จะต้องเป็นตำรวจเท่านั้นหรือไม่ นอกจากนี้เรายังต้องแปลคำร้องขอทั้งหมด ความหมายตามตัวบทกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องของ Jurisdiction ซึ่งอำนาจการสอบสวนคดีความ การฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงพยานหลักฐานทั้งหมดต้องเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้ศาลของมาเลเซียพิจารณา โดยวิธีการทูล กระทรวงการต่างประเทศ แต่ในที่สุดศาลประเทศมาเลเซียได้มีคำพิพากษาออกมาดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อสงสัยอย่างมาก และรัฐบาลไทยได้พยายามที่จะขอคัดคำพิพากษา (Court Session) ดังกล่าว เพื่อนำมาพิจารณาต่อไป และในคดีดังกล่าวนี้ ประเทศออสเตรเลียก็ชอบที่จะร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามหลักเกณฑ์ของหลักสัญชาติตนได้เช่นเดียวกัน รวมถึงระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลียเองก็เป็นแนวทางเดียวกันกับของอังกฤษ เพราะเคยเป็นประเทศภายใต้ปกครองของอังกฤษอีกเช่นกัน ดังนั้นการที่เราจะพิจารณาว่าทางการหรือศาลของมาเลเซีย นั้น ได้ละเมิดสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ทำไว้ระหว่างไทยกับมาเลเซียหรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่า สาเหตุหรือเหตุผลที่แท้จริงของระบบกฎหมายดังกล่าว มีผลต่อการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้หรือไม่ อย่างไร ตลอดจนคำร้องขอของทางการไทยเองว่ามีความถูกต้อง สมบูรณ์ และรัดกุมหรือไม่เพียงไรด้วย

นอกเหนือจากนี้แล้ว หากพิจารณารายละเอียดลึกลงไปอีกจะพบว่า การระบุความผิดในกรณีที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ต้องไม่ใช่คดีที่ขาดอายุความ หรือคดีที่ศาลประเทศใดได้พิจารณาและพิพากษาให้ปล่อยหรือได้รับโทษในความผิดที่ร้องขอให้ส่งข้ามแดนแล้ว ซึ่งมีข้อสังเกตสำหรับ “ต้องไม่ใช่คดีที่ขาดอายุความนั้น” เป็นหลักกฎหมายที่กว้าง และไม่ได้กำหนดให้แน่ชัดลงไปเลยว่า หมายความว่าถึงหลักการให้ใช้หลักอายุความต่างประเทศตามกฎหมายแห่งประเทศผู้ร้องขอ หรือของประเทศผู้รับคำขอกันแน่ ซึ่งย่อมมีโอกาสทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ ในกรณีที่อายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้ร้องขอ กับประเทศผู้รับคำขอมีระยะเวลาไม่เท่ากัน

ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ ได้มีนักกฎหมายระหว่างประเทศมีความคิดเห็นในเชิงทฤษฎีทางกฎหมาย แยกออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยกัน คือ

กลุ่มแรก ให้ความเห็นว่า ควรมีการใช้หลักอายุความตามกฎหมายอาญาแห่งประเทศผู้รับคำร้องขอเป็นเกณฑ์การพิจารณา ทั้งนี้เพราะการพิจารณาให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ นั้น เป็นดุลยพินิจ

ของประเทศผู้รับคำขอในการที่จะพิจารณา โดยการใช้กฎหมายภายในเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แห่งประเทศตนเป็นหลักพิจารณาทั้งหมด และควรจะรวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับอายุความด้วย

กลุ่มที่สอง มีความคิดเห็นตรงกันข้ามกันกับฝ่ายแรก โดยเห็นว่าควรใช้หลักอายุความตาม กฎหมายแห่งประเทศผู้ร้องขอเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ทั้งนี้เพราะในเมื่อบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่ง ตัวข้ามแดนนั้น ได้กระทำความผิดในดินแดนแห่งประเทศผู้ร้องขอ ย่อมเป็นหน้าที่โดยตรงของ ประเทศผู้ร้องขอในการปราบปรามและจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาพิพากษาโทษตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาของประเทศตน รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับอายุความด้วย

ทั้งนี้ ตามแนวทางการปฏิบัติระหว่างประเทศนั้นถือว่า เป็นดุลยพินิจหรือวิจารณ์ของ ประเทศผู้รับคำร้องขอ ที่วินิจฉัยว่าควรจะใช้หลักอายุความตามหลักกฎหมายอาญาแห่งประเทศใด มาพิจารณาเป็นเกณฑ์ แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลักปัญหาอายุความ ดังกล่าว ก็ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการพิจารณาการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนของ ประเทศไทย

2. การกีดกันจากรัฐบาลต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่แคบลง การส่งข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วจำกัด (Perfect Mobility Information) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และต่อเนื่อง และส่งผลให้การ ก่อการร้ายในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ เป็นอาชญากรรมที่หลากหลายและรุนแรงขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมและการกระทำความผิดอันเนื่องมาจากปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการ ลักลอบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และปัญหาการค้ำมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะทวีความรุนแรง ขึ้นแล้ว ยังเป็นการก่อและกระทำความผิดในลักษณะและรูปแบบขององค์กรที่เรียกว่า เป็นการ กระทำความผิดข้ามแดนประเทศ หรือ “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Organized Crime) ทั้งนี้ เพราะการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติขององค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ มีรูปแบบ การดำเนินการที่ปกปิดรักษาความลับขององค์กร ก่อปรกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็น ความผิดที่กระทำการข้ามพรมแดน ซึ่งเป็นการยากอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะ สามารถดำเนินการจับกุม สืบสวน สวนสวน และจับกุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการ จะดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ จะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจาก ผู้เกี่ยวข้องในทุก ๆ ฝ่าย และทุก ๆ ประเทศที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้หน้าที่ในการป้องกันปราบปราม และจับกุมผู้กระทำความผิดในลักษณะของ อาชญากรรมข้ามชาติ ถือว่าเป็นหน้าที่ของประเทศไทยด้วยเช่นกัน เพราะประเทศไทยเป็นหนึ่งใน ประชาคมโลก เป็นสมาชิกและภาคีแห่งองค์การสำคัญ ๆ ระหว่างประเทศ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เคยมีส่วนร่วมทำหน้าที่ในการปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะดังกล่าวนี้ เช่น กรณี นายริควน อิสลามุดดิน (นายฮัมบาลี) ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดในการเป็นแกนนำก่อการร้าย เฆมาห์ อิสลามียาห์ หรือ เรียกสั้น ๆ ว่าเจไอ และได้หนีความผิดมาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลไทย ได้ดำเนินการจับกุมและได้ส่งมอบตัวนายฮัมบาลี ให้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยการส่งตัวออก นอกราชอาณาจักรด้วยอำนาจตามกฎหมายคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่ไม่ได้ใช้กระบวนการในการ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 แต่อย่างใด ทั้งที่เป็นกรณีที่ สามารถนำตัวผู้ต้องหาเพื่อไปพิจารณาคดีก่อการร้ายที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้

ที่เป็นเช่นนี้ เพราะประเทศไทยได้รับแรงกดดันอย่างมากจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศไทยได้เป็นพันธมิตรสำคัญขององค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือ นาโต (NATO) ที่ได้ลงนามในสมัชชากรรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ลงนามไว้กับอดีต ประธานาธิบดี จอร์จบุช ที่ว่าประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาคาดำเนินการเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ในการปราบปรามผู้ก่อการร้าย โดยที่ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ในด้านความร่วมมือทาง การทหาร เพื่อเป็นการตอบแทน เพื่อความปลอดภัยและเพื่อความมั่นคงของประเทศ ตลอดจน การสนับสนุนการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาตินั้นเอง

นอกจากนี้ ยังมีคดี นายวิกเตอร์ บูท ที่ทางการไทยได้มีการดำเนินการจับกุมตัวด้วยการ วางแผนการจับกุมของเจ้าหน้าที่ดีไอเอ ประเทศสหรัฐอเมริกา และนายวิกเตอร์ บูท ได้ถูกดำเนินการ ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ประกอบกับสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา โดยศาล เป็นผู้พิจารณาลั่นกรองว่า นายวิกเตอร์ บูท สามารถส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยก็ได้รับแรงกดดันอย่างมากจากประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นคดีก่อนหน้านี้ และอำนาจ ของศาลไทยก็อยู่เหนืออำนาจฝ่ายบริหาร เพราะไม่ว่ารัฐบาลไทยจะริบเร่งส่งตัวผู้ร้ายรายนี้ ออกจากประเทศไทยเพียงใด แต่ในทางกฎหมายแล้ว รัฐบาลไทยก็ไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ เห็นได้จากกรณีส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนข้ามแดนของนายวิกเตอร์ บูท แสดงให้เห็นว่ากระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาของไทยได้อำนวยความยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิ กรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยเคารพหลักการของกฎหมายส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งกรณีนายฮัมบาลี และกรณีนายวิกเตอร์ ภูท ทางของไทย ล้วนแล้วแต่ได้รับแรงกดดันอย่างมากจากประเทศสหรัฐอเมริกาให้ดำเนินการส่งตัวโดยเร็ว แต่หากประเทศไทยดำเนินการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรไทยตามกฎหมายคนเข้าเมือง ก็จะถูกทางการประเทศรัสเซียไม่พอใจได้ด้วยเหตุนี้ จึงต้องดำเนินคดีส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

จะเห็นได้ว่า การได้รับแรงกดดันจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจทางการทหารหรือมหาอำนาจทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นเรื่องแรงกดดันจากต่างประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กระบวนการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนกับกระบวนการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายเข้าเมือง ยังเป็นเรื่องที่รัฐบาลไทยสามารถใช้เป็นช่องทางในการส่งตัวบุคคลออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งการกระทำดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ต่างประเทศมองว่าประเทศไทยมีการดำเนินการหรือวิธีการปฏิบัติที่ล่าช้า ไม่เป็นมาตรฐานและขาดแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือด้อยกว่าบุคคลอื่นในกรณีเดียวกันได้ และถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารที่ไม่ได้คำนึงและไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

จากการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติงานของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

โดยภาพรวมแล้ว การปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ถือว่าไม่ยุ่งยาก แต่รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนมีความยุ่งยากพอสมควร หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ก็จะทำให้กระบวนการเสร็จสิ้นเร็วขึ้น “แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศค่อนข้างมีปัญหา แต่กับหน่วยงานภายในประเทศไม่ค่อยมีปัญหามากนัก สามารถทำความเข้าใจกันได้ โดยกระทรวงการต่างประเทศจะประสานงานกับอัยการเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับหน่วยงานต่างประเทศแล้ว ค่อนข้างมีความยุ่งยาก เนื่องจากแนวปฏิบัติของแต่ละประเทศจะไม่เหมือนกัน บางประเทศจัดทำคำร้องขอมาโดยที่ไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย ซึ่งตามมาตรา 8 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

และเอกสารหลักฐานซึ่งจะส่งศาล ต้องจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยและรับรองความถูกต้องด้วย กระทรวงการต่างประเทศก็ได้แจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอจัดทำคำร้องขอเป็นภาษาไทยด้วย ประเทศผู้ร้องขอไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งแจ้งว่าไม่จำเป็นต้องแปลเป็นภาษาไทย เพราะถือว่าเป็นความช่วยเหลือกันระหว่างประเทศ ต้องยึดถือเรื่องนี้เป็นหลัก ซึ่งประเทศผู้ร้องขอก็จะอ้างหนังสือนำทางทูตหรือ Diplomatic Note คือหนังสือกลางที่สถานทูตต่าง ๆ ในประเทศเอาไว้สื่อสารกัน ซึ่ง Diplomatic Note ก็จะเป็นหนังสือที่ออกจากสถานทูตต่างประเทศ ประเทศผู้ร้องขอก็อ้างว่า Diplomatic Note ถือเป็นหนังสือที่รัฐบาลเอาไว้ติดต่อประสานงานกัน เหตุใดจะต้องทำเป็นฉบับภาษาไทยด้วย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ประเทศไทยรู้เพียงประเทศเดียว แล้วเหตุใดจึงไม่ใช่ภาษากลางคือภาษาอังกฤษทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของประเทศผู้ร้องขอที่จะต้องทำเป็นภาษาไทย กระทรวงการต่างประเทศก็ต้องชี้แจงให้ต่างประเทศเข้าใจว่าหลักเกณฑ์และกฎระเบียบของประเทศไทยได้กำหนดไว้อย่างนั้น เพราะจะต้องนำ Diplomatic Note ไปขึ้นศาลด้วย หากไม่มีแล้วศาลก็จะไม่รับพิจารณา กระทรวงการต่างประเทศจะต้องรับผิดชอบเรื่องการแปลเอกสารทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องที่มีปัญหามาก การแปลเอกสารจะให้ผู้ใดแปลก็ได้ แต่ต้องเป็นสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้รับรองได้เป็นผู้รับรอง เช่น บางประเทศให้สถาบันในประเทศแปลให้และให้การรับรองโดยรัฐบาลของประเทศนั้น บางกรณีเจ้าหน้าที่ของประเทศนั้นเป็นผู้แปลแล้วให้กงสุลชาตินิติกร กระทรวงการต่างประเทศของไทยรับรองให้ ซึ่งกงสุลชาตินิติกรก็จะมีหน้าที่ตรวจคำแปลว่าถูกต้องหรือไม่ หรือจะเป็นบุคคลของประเทศไทยหรือประเทศผู้ร้องขอรับรองให้ก็ได้ ซึ่งจริง ๆ แล้ว หากให้สถานทูตประเทศร้องขอที่ประจำในประเทศไทยรับรองให้ก็ได้ ก็ถือว่ารับรองแล้ว แต่มีปัญหากรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ต่างประเทศส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาให้ไทย ประเทศไทยส่งคำร้องขอไปให้ต่างประเทศ ซึ่งคำร้องขออัยการได้รับรองคำแปล พร้อมเอกสารส่งมาให้ กระทรวงการต่างประเทศของไทย เพื่อส่งไปให้ประเทศที่ไทยร้องขอต่อไป ประเทศที่ไทยร้องขอได้ส่งคำร้องขอกลับคืนมายังประเทศไทย แจ้งว่าขอให้กระทรวงการต่างประเทศรับรองคำแปลเอกสารด้วย กระทรวงการต่างประเทศก็ชี้แจงว่า คำร้องขอและเอกสารทุกอย่างได้ผ่านกระทรวงการต่างประเทศแล้วเหตุใดต้องให้กระทรวงการต่างประเทศแปลและรับรองอีกครั้ง สิ่งนี้ก็เป็นปัญหามาก เพราะบางครั้งประเทศไทยก็ไม่ทราบแนวปฏิบัติของแต่ละประเทศว่าต้องการอย่างไรบ้าง แนวปฏิบัติแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน” (อลิสสา สุคนธทรัพย์, 2556)

2. เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

หากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติโดยเฉพาะตำรวจ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่า มีวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติเป็นอย่างไร หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็น

อย่างไร และวัตถุประสงค์ของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีเจตนารมณ์เพื่ออะไร ปัญหาในการปฏิบัติงานก็จะเกิดขึ้นน้อย การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น แต่หากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ ก็จะเป็นสิ่งที่ยากไปหมด ทำให้เกิดความเบื้อหนายในการทำงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การใช้กฎหมายไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังเช่น เจ้าหน้าที่ได้ใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการผลักดันผู้ต้องหาออกนอกประเทศ แทนการใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นการใช้กฎหมายที่ผิดวัตถุประสงค์และไม่คุ้มครองผู้ต้องหา ซึ่งจริง ๆ แล้ว แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อกันในการส่งตัวผู้ต้องหาให้กันก็ตาม แต่หากเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดีพอ และเข้าใจว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชนด้วย ปัญหาการใช้กฎหมายที่ผิดก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อทั้งรัฐบาลในกรณีที่ตำรวจไทยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวร้องขอ แล้วต่างประเทศไม่ยินยอม ทั้ง ๆ ที่ตำรวจไทยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้วสามารถส่งตัวผู้ต้องหาให้ต่างประเทศได้ โดยไม่ผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแต่อย่างใด จึงทำให้รัฐบาลเสียอำนาจการต่อรอง และยังมีผลกระทบต่อผู้ต้องหาคือไม่มีสิทธิที่จะชี้แจงและต่อสู้ในชั้นศาลได้ นอกจากนั้นแล้วหากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน อาจทำให้มีการดำเนินการที่ผิดขั้นตอนหรือผิดพลาดในขั้นตอนที่สำคัญ ๆ และทำให้เสียเวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน

3. เจ้าหน้าที่ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคด้านภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเกิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพราะเป็นผู้ที่รับเรื่องจากกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไปดำเนินการสืบสวนและสอบสวนเพื่อจับกุมตัวคนร้ายตามที่ต่างประเทศร้องขอ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือคำร้องขอที่ส่งมาจากผู้ประสานงานกลางโดยตรง จะไม่ผ่านกระทรวงการต่างประเทศเอกสารต่าง ๆ ก็ยังไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะเป็นผู้แปลเอง ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก หากไม่สามารถแปลได้ กองการต่างประเทศก็จะเป็นผู้ดำเนินการให้

จากการสัมภาษณ์ อภิชาติ สุริบุญญา (2556) กล่าวว่า “ในส่วนของตำรวจพบว่าเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกิจการต่างประเทศน้อยมากและขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยเฉพาะขั้นตอนของการเตรียมเอกสารประกอบคำร้องขอ

ซึ่งมีปริมาณมาก จะต้องมีการแปลเป็นภาษาไทยให้เรียบร้อยก่อน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีการแปลกันเองตามความรู้ความสามารถที่มี มักทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพการแปล ซึ่งตามโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ฝ่ายอำนวยการ ๘ ของแต่ละพื้นที่ (สถานีตำรวจภูธรภาค 1 - 9) มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานกิจการต่างประเทศ งานวิเทศสัมพันธ์ เช่น ดำเนินการเกี่ยวกับการติดต่อ ประสานงาน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจภูธรภาคกับตำรวจหรือองค์กรต่างประเทศ การต้อนรับตำรวจหรือองค์กรต่างประเทศที่เข้ามาศึกษา ฝึกงาน ของตำรวจภูธรภาค ส่งเสริมหรือช่วยเหลืองานแปลและล่าม เป็นต้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2552) โดยเป็นเลขานุการฝ่ายต่างประเทศของแต่ละกองบัญชาการ และจะต้องเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับงานกิจการต่างประเทศให้กับสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่ด้วย ดังนั้นขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งการรวบรวมเอกสารในการสืบสวนและสอบสวนและการแปลเอกสาร ประกอบคำร้องขอ ตำรวจในพื้นที่ต้องเป็นผู้แปลให้เรียบร้อยก่อน หากส่วนใดที่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ หรือมีข้อขัดข้องหรือปัญหาเรื่องกิจการต่างประเทศ ก็ส่งเรื่องให้ฝ่ายอำนวยการ ๘ ดำเนินการเพิ่มเติม และเมื่อฝ่ายอำนวยการ ๘ ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถแล้ว ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อีก ก็ให้ส่งเรื่องให้กับกองการต่างประเทศดำเนินการต่อไป” (อภิชาติ สุริบุญญา, 2556)

จะเห็นได้ความยุ่งยากของการปฏิบัติ เกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกิจการต่างประเทศและขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ จึงทำให้การปฏิบัติมีความยุ่งยากและใช้เวลานานมาก จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ตำรวจใช้วิธีการผลักดันออกตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ก็ได้ ทั้ง ๆ ที่คำร้องขอก็ยังค้างคาอยู่

4. ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

“การที่ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน เป็นปัญหาและอุปสรรคให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก เช่น คำร้องขอที่ประเทศไทยส่งไปต่างประเทศเพื่อขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศไทย บางประเทศก็จะอ่านและซักถามรายละเอียดมาก เช่น นาย ก. ถูกจับกุมตัวที่จังหวัดนี้ แล้วเหตุใดจึงคุมขังที่จังหวัดนี้นานมาก ทำไมจึงนำตัวผู้ต้องหาไปขึ้นศาลได้ ทำไมศาลจึงอ่านคำพิพากษาลับหลังซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน จะต้องให้จำเลยไปฟังคำพิพากษาดูด้วย อันนี้เป็นปัญหาที่บางประเทศอาจจะสร้างคำถามกับประเทศไทยได้ ก็แล้วแต่การปฏิบัติของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ก็จะไม่ได้ให้อ่านคำพิพากษาลับหลัง แต่ประเทศไทยมีระบบกฎหมายเป็นแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

สามารถอ่านคำพิพากษาฉบับหลังได้ เพราะถือว่าจำเลยอยู่ต่อหน้า ระหว่างที่มีการสืบพยานก็จะมีคำถามที่ตั้งจากฝ่ายที่รับคำร้องขอ เช่น กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยตรงจุดนี้ถูกต้องหรือไม่ เพราะว่าหลาย ๆ ครั้ง ประเทศไทยร้องขอคนชาติอื่นมาดำเนินคดีในประเทศไทย สิ่งที่เป็นที่ประเทศนั้นต้องปฏิบัติคือ จะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่า เมื่อเขาส่งคนสัญชาติให้ประเทศไทยแล้ว คนสัญชาติเขาจะได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เช่น คดีโทษประหารชีวิต บางประเทศไม่มีโทษประหารชีวิตแล้ว เขาก็จะไม่ส่งคนสัญชาติมาให้ประเทศไทยประหารชีวิต เว้นแต่ในกรณี que ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งความผิดอันเป็นมูลเหตุที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตามกฎหมายไทย แต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอและรัฐบาลจำเป็นต้องให้การรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้ ในกรณีนี้หากศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตให้รัฐบาลดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต และห้ามมิให้บุคคลนั้นได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ เว้นแต่เป็นการพระราชทานอภัยโทษตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 แต่ไม่เคยมีกรณีต่างประเทศร้องขอให้ประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปประหารชีวิต

สำหรับการส่งคนชาติข้ามแดน ในกรณีที่ต่างประเทศร้องขอคนสัญชาติไทยส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 สามารถให้ส่งได้ก็ตาม ทางประเทศไทยก็ต้องกลั่นกรองเพิ่มขึ้นว่าในกรณีนี้ศาลไทยไม่มีอำนาจที่จะดำเนินคดีเองจริง ๆ ได้ หรือผู้ร้ายรายนี้ไม่ติดคดีอะไรที่เมืองไทย ถ้าเหตุผลที่กล่าวมานี้ผ่าน ก็ให้ดำเนินการส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ แต่ถึงอย่างไรตามก็ต้องมีการปกป้องคนของชาติเบื้องต้นก่อน ถ้าไม่ได้จริง ๆ ก็ต้องเป็นส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปดำเนินคดีในประเทศนั้นต่อไป เช่น คดีนายมาซุต ขณะนี้นายมาซุตถูกจับกุมตัวได้ที่ประเทศมาเลเซีย ผู้พิพากษาศาลอาญาในกรุงกัวลาลัมเปอร์ไม่ให้น้ำหนักต่อคำให้การของนายมาซุต ที่ระบุว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากผู้ต้องหาที่มีพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหลายอย่าง แต่ศาลมาเลเซียตัดสินให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทยแล้ว ต่อมานายมาซุตได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูงของมาเลเซีย ซึ่งภายหลังทางการมาเลเซียได้ส่งตัวนายมาซุตให้กับไทยในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว แต่นายมาซุต ขณะนี้ยังไม่ส่งตัวกลับมาให้ประเทศไทยดำเนินคดี จะเห็นได้ว่า ด้วยความที่ผู้ต้องหาเป็นคนสัญชาติอิหร่าน แต่หลบหนีไปอยู่ในประเทศมาเลเซีย ดังนั้นศาลประเทศมาเลเซียจึงไม่ได้ปกป้องผู้ต้องหาเป็นพิเศษ เนื่องจากไม่ใช่พลเมืองในสัญชาติมาเลเซีย ศาลประเทศมาเลเซียก็ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่” (อลิสตา สุกนทรทรัพย์, 2556)

ในส่วนของประเทศมาเลเซียนั้น แม้จะไม่มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศ แต่เดิมเมื่อร้อยปีที่ผ่านมามีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ปี ค.ศ. 1911 ระหว่างสยาม-อังกฤษ ในขณะนั้นมีผลกับประเทศมาเลเซียที่เป็นประเทศในเครือจักรภพอยู่ ซึ่งหลังจากประเทศมาเลเซียได้รับเอกราชแล้ว ส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าสนธิสัญญาฯ ดังกล่าวเป็นประโยชน์ และถ้ายังไม่มีการทำสนธิสัญญาขึ้นมาใหม่ในการเฉพาะประเทศ ส่วนใหญ่ก็จะใช้วิธีสืบสิทธิ คือ ใช้สนธิสัญญาเก่าไปก่อน เพราะมีผลระหว่างกัน และยังไม่ได้ยกเลิก สำหรับนายมาซูด เซดากัสซาเด ชาวอิหร่านที่หลบหนีเข้าไปในประเทศมาเลเซียว่า แต่เดิมประเทศไทยและมาเลเซียไม่ค่อยมีเรื่องการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนกัน แต่เมื่อมีข่าวระเบิดและผู้ต้องหาหลบหนีออกไป และสำนักงานตำรวจแห่งชาติตรวจสอบพบว่าผู้ต้องหาหนีเข้าไปประเทศมาเลเซีย ก็ได้ประสานแจ้งไปยังประเทศมาเลเซียว่ามีผู้ต้องหาในคดีที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมก่อเหตุวางระเบิดหลบหนีเข้าไป ซึ่งทางการมาเลเซียก็ควบคุมตัวไว้ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เมื่อตรวจสอบทราบว่าเป็นคนเดียวกับทางการไทยต้องการตัว จึงประสานกับทางการไทยว่า หากประเทศไทยต้องการตัว ประเทศมาเลเซียก็จะควบคุมตัวไว้ได้ 14 วัน ตามคำสั่งของศาลมาเลเซีย ทั้งหมดนี้กฎหมายไม่ได้บัญญัติกรอบระยะเวลาที่ตรงตัวชัดเจน แต่ทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบของไทยเร่งทำงานกันเต็มที่ เพื่อให้เรื่องส่งถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศมาเลเซียโดยเร็วที่สุด และหลังจากนี้ทางสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย จะเป็นตัวกลางติดตามเรื่องตลอด หากมีปัญหาหรือทางมาเลเซียต้องการเอกสารเพิ่มเติม ก็จะแจ้งมาที่กระทรวงการต่างประเทศของไทย และประสานมาที่สำนักงานอัยการสูงสุด

ต่อมาผู้พิพากษาศาลอาญาในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ได้ตัดสินว่า นายมาซูด เซดากัสซาเด ซึ่งถูกจับกุมที่ท่าอากาศยานระหว่างประเทศกัวลาลัมเปอร์ มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริสุทธิ์ ตามที่ทนายจำเลยกล่าวอ้าง โดยผลการไต่สวนชี้ว่า นายมาซูดเป็นนักโทษหนีคดีที่ตำรวจไทยต้องการตัวในความผิดที่อยู่ในข่ายของความผิดที่ต้องส่งตัวในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน ศาลจึงอนุมัติให้มีการส่งตัวนายมาซูดกลับมาดำเนินคดีที่ประเทศไทย

จะเห็นได้ว่านายมาซูดไม่ได้เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย เมื่อกระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้าไปในประเทศมาเลเซีย รัฐบาลมาเลเซียและรัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจับกุมตัวนายมาซูด แต่หากนายมาซูดเป็นคนสัญชาติมาเลเซีย ถึงแม้จะมีสนธิสัญญาต่อกันก็ตาม โดยหลักการส่งคนชาติข้ามแดนแล้ว รัฐบาลมาเลเซียก็ต้องปกป้องนายมาซูดพลเมืองของประเทศไว้ก่อน ถึงแม้ว่าจะได้กระทำความผิดก็ตาม

“หรือกรณีคดีของลี่ตัง(ly tong) ขณะนั้นสหรัฐอเมริกาได้ร้องขอต่อประเทศไทยว่าเป็นคดีทางการเมือง หากส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจะผิดหลักสิทธิมนุษยชน ถึงอย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกา ก็ต้องปกป้องลี่ตังไว้ก่อน เนื่องจากเป็นคนสัญชาติอเมริกา และในที่สุดลี่ตังก็ถูกตัดสินว่าเป็น ความผิดทางการเมืองที่ต้องห้ามส่งตัว” (อลิสตา สุคนธรทรัพย์, 2556)

จากปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย หากมองในภาพรวมนั้นไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อนเท่าที่ควร แต่หากลงลึกไปถึงรายละเอียดการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนแล้ว เช่น การประสานขอความร่วมมือจากรัฐต่างประเทศ ก่อนข้างมีความยุ่งยากและลำบาก รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้ปฏิบัติมองว่ากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความยุ่งยาก

ข้อวิจารณ์

ประเด็นที่ 1 การดำเนินการตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

แม้ว่ากระบวนการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย จะได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติไว้ชัดเจนแล้วก็ตาม แต่รายละเอียดของการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยากและจุกจิก เนื่องจากต้องใช้เอกสารประกอบคำร้องเป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้เวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน เช่น เอกสารประกอบคำร้องขอไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน เอกสารยังไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย เป็นต้น ทำให้ผู้ปฏิบัติและรัฐผู้ร้องขอมองว่าเป็นวิธีการปฏิบัติที่ยุ่งยากและไม่ทันต่อเวลา จึงทำให้บางประเทศที่มีความสัมพันธ์ไมตรีที่ดีกับประเทศไทยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของประเทศไทย ขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้โดยเร็ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยก็เห็นแก่ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือในบางประเทศที่ร้องขอมา หากรัฐบาลไทยเห็นว่าจะจะเป็นผลประโยชน์กับประเทศไทย หรือเคยให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามที่ประเทศไทยร้องขอมาแล้ว ประเทศไทยก็ตอบแทนกลับไป โดยยินยอมที่จะใช้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ในการผลักดันบุคคลออกนอกประเทศแทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง นอกจากจะขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ยังขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย เนื่องจากพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เป็นการใช้อำนาจโดยฝ่ายบริหารเพียงฝ่ายเดียว ปราศจากการพิจารณาจากศาล การใช้อำนาจในลักษณะนี้ของรัฐบาลไทยเป็นการละเลยหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกฎหมายที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุดคือ กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ประเด็นที่ 2 การขาดการปฏิบัติที่ชัดเจน

กรณีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะได้กำหนดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการต่างประเทศไว้ในโครงสร้างอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงสร้างที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้ กล่าวคือ โดยหน้าที่แล้วผู้ที่ทำหน้าที่ในการรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการต่างประเทศคือ ฝ่ายอำนวยการ 8 ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับสถานีตำรวจที่รับผิดชอบคดีในการจับกุมตัวคนร้ายตามที่ต่างประเทศร้องขอ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีนั้น ๆ แต่การปฏิบัติจริง ๆ พบว่า ถึงแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีเป็นผู้ดำเนินการเอง เช่น การแปลเอกสารประกอบคำร้อง โดยส่วนใหญ่จะส่งเอกสารไปให้กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้แปลให้ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ตามโครงสร้างตำรวจ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ไม่สามารถแปลเอกสารเองได้ จะต้องให้ฝ่ายอำนวยการ 8 เป็นผู้แปลให้ การกระทำได้กล่าว เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจนและขาดความรับผิดชอบ และเป็นปัญหาทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดทักษะในงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งเป็นการผลักภาระงานไปให้ผู้อื่น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจขาดทักษะในงานแล้ว จะได้งานที่ไม่มีคุณภาพ เช่น การแปลเอกสาร ซึ่งหากฝ่ายอำนวยการ 8 มีการปฏิบัติเป็นประจำ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญได้ ไม่จำเป็นจะต้องให้กองการต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการให้

รวมทั้งกรณีของพนักงานอัยการ ที่ในบางครั้งต้องให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ประสานงานกับต่างประเทศ ซึ่งจริง ๆ แล้ว เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดนั้น ควรจะมีการกำหนดไว้ให้ชัดเจนหรือไม่

ประเด็นที่ 3 การใช้กฎหมายไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์

ประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนใช้เป็นฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้มีการใช้มานานแล้ว มีความล้าสมัยและไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีการปรับปรุงและแก้ไขให้มีความทันสมัยมากขึ้นในปี 2551

แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ทันสมัยมากขึ้น และเป็นไปตามสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่ามีการนำกฎหมายฉบับอื่นอย่างเช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ในการผลักดันบุคคลออกนอก

ประเทศแทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในหลายต่อหลายครั้ง ประเทศไทยถูกมองจากต่างประเทศว่า มีการดำเนินการที่ล่าช้า ไม่เป็นมาตรฐาน ตลอดจนเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อหลักนิติธรรม ในส่วนของหลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่บุคคลหนึ่งได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าบุคคลอื่นในกรณีเดียวกัน กล่าวคือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่ทางหรือรัฐบาลของต่างประเทศ รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศต้องการตัวบุคคลที่มีได้มีสัญชาติไทยที่ได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย เพื่อนำตัวไปดำเนินคดีและลงโทษตามคำพิพากษาของศาล ดังนั้นทางหรือรัฐบาลไทยสมควรที่จะต้องใช้กฎหมายเดียวกันในการดำเนินการจับกุมและส่งตัวผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรนั้น ๆ ออกนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งกฎหมายที่เหมาะสมที่สุดคือ กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ มีการใช้กฎหมายคนเข้าเมืองในการผลักดันบุคคลออกนอกประเทศ แทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งปัญหาไม่ได้เกิดจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันอยู่แล้ว ดังได้กล่าวไปแล้วในผลการศึกษารายงาน ชื่นอยู่กับผู้ปฏิบัติว่าได้นำไปใช้ให้ถูกต้องหรือไม่ แต่สาเหตุที่แท้จริงแล้ว เกิดจากเจตนารมณ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและรัฐบาลไทยเองที่ได้มีการนำเอากฎหมายคนเข้าเมืองมาใช้ผลักดันบุคคลออกนอกประเทศ ด้วยเหตุผลคือการมีสัมพันธไมตรีที่ดีกับตำรวจต่างประเทศหรือรัฐบาลไทยใช้เป็นอำนาจการต่อรองทางการค้ากับประเทศผู้ร้องขอ และเกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมองว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ จึงได้ใช้กฎหมายฉบับอื่นแทน ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวก ง่าย และรวดเร็ว และเป็นการกระทำที่เกิดจากความเต็มใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและรัฐบาลเอง

ประเด็นที่ 4 การถูกกดดันจากรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศ

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศผู้ร้องขอ ด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วก็ตาม แต่ในบางครั้งรัฐบาลไทยไม่สามารถที่จะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศผู้ร้องขอตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เนื่องจากได้รับแรงกดดันจากประเทศผู้ร้องขอ ที่ต้องการให้ประเทศไทยส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้โดยเร็ว รัฐบาลไทยพิจารณาแล้วว่า หากใช้วิธีการตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาได้ทันตามที่ต่างประเทศร้องขอแน่นอน เนื่องจากกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น มีขั้นตอนปฏิบัติที่ยุ่งยากและต้องใช้เวลาในการดำเนินการนานพอสมควร อาจจะกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์กับประเทศนั้นได้ ดังเช่นตัวอย่างคดีนายริควน อิสลามุดดิน (ฮัมบาลี) ที่ประเทศได้ใช้

วิธีการตามกฎหมายคนเข้าเมืองในการผลักดันผู้ต้องหาออกนอกประเทศ ทั้ง ๆ ที่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แต่ประเทศไทยถูกกดดันจากประเทศสหรัฐอเมริกา จึงไม่สามารถที่จะดำเนินการส่งตัวได้ตามกระบวนการของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ประเด็นที่ 5 ข้อสังเกตเกี่ยวกับอำนาจศาลในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

เป็นที่น่าสังเกตว่าอำนาจศาล สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนบางฉบับได้มีการระบุความผิดเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ต้องอยู่ในอำนาจศาลของประเทศผู้ร้องขอด้วย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพราะแต่ละประเทศมีหลักการแตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาลของประเทศผู้ร้องขอด้วย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยประเทศในกลุ่ม Civil Law ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศในเขตยุโรป มักจะถือเขตอำนาจรัฐในการบังคับใช้กฎหมายอาญาอย่างกว้างขวาง โดยถือว่าการกระทำความผิดของบุคคลในสัญชาติของตนนอกประเทศ หรือการกระทำความผิดนอกประเทศซึ่งคนสัญชาติของตนเป็นผู้เสียหายจะอยู่ในเขตอำนาจศาลของตนด้วย แต่ประเทศในกลุ่ม Common เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งถือหลักว่าเขตอำนาจในการดำเนินคดีของรัฐ จะจำกัดเฉพาะกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นในรัฐของตนเท่านั้น (Territorial Jurisdiction) และมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย

นอกจากนี้ โทษประหารชีวิตที่เป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นปัญหาต่อการให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน ซึ่งสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนบางฉบับได้มีการระบุว่า อาจไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน หากความผิดที่เป็นมูลให้มีการให้ส่งตัวนั้น มีอัตราโทษถึงประหารชีวิตในรัฐของผู้ร้องขอ เนื่องจากการส่งตัวผู้กระทำความผิดไปรับโทษประหารชีวิตนั้น เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ของรัฐหรือประเทศนั้น ๆ และในกรณีที่ความผิดนั้นไม่อาจถูกลงโทษประหารชีวิตในรัฐหรือประเทศผู้รับคำขอ เนื่องจากในบางประเทศได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว รัฐหรือประเทศผู้รับคำขอ อาจถือเป็นเหตุในการปฏิเสธไม่ยอมส่งตัวผู้กระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นได้ในบางกรณี เช่น ในคำร้องขออาจให้หลักประกันว่า จะมีการลดหย่อนผ่อนโทษ หรือขอให้มีการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต จึงจะส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนได้ เช่นนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาข้อขัดแย้งขึ้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยโดยฝ่ายบริหารของแต่ละประเทศว่าสามารถกระทำหรือไม่ เพียงใด ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการประชุมทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก โดยองค์การสหประชาชาติอยู่หลายต่อหลายครั้ง เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและ

อุปสรรคของความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกิดขึ้นทั้งหมดมารวบรวม เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบที่เป็นกลางขึ้นมา โดยได้มีการวางหลักเกณฑ์ในรูปของอนุสัญญาระหว่างประเทศ (Convention) และสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Model Treaty on Extradition) ของสหประชาชาติ เพื่อให้ภาคีของสหประชาชาติ ได้ใช้เป็นแบบอย่างในการจัดทำสนธิสัญญาซึ่งกันและกัน ให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ความร่วมมือเป็นไปในลักษณะอันหนึ่งอันเดียวกัน และปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้เป็นการลดข้อขัดแย้งในการเจรจาต่อรองภายหลังสนธิสัญญาแม่แบบดังกล่าวนี้ ได้รับการรับรองมติที่ประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม และการดูแลผู้กระทำความผิดครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ถึง 7 กันยายน ค.ศ.1990

ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิก ได้ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาอย่างต่อเนื่อง และได้มีการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับหลายประเทศและประเทศไทยยังได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2472 จนถึงปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เนื่องจากเล็งเห็นว่าพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ยังมีความล้าสมัยและมีช่องว่างทางกฎหมายอยู่ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนและเกิดปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ประเด็นที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของคดีและความผิดที่เกิดขึ้นแบบเดียวกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศในกรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความแตกต่างกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องมีการพิจารณารายละเอียดเป็นแต่ละกรณี ความแตกต่างของระบบกฎหมายของแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างกันของขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละประเทศหรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน ในกรณีที่ต่างประเทศมีสนธิสัญญา ย่อมทำให้มีความสะดวกรวดเร็ว หรือหากผู้ร้องขอเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงระบบกฎหมายที่เหมือนกันด้วย ย่อมที่จะส่งผลให้กระบวนการดำเนินการ เพื่อส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วกว่า

รวมถึงตัวผู้กระทำความผิดเอง ก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร หากเป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้มีศักยภาพทางการเมือง ย่อมมีความสามารถสูง

ในการแต่งตั้งหรือว่าจ้างนายความที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์สูง และสามารถ
 ดำเนินการต่อผู้คดี รวมถึงการประกันตัวได้ดีกว่าผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรที่มีศักยภาพ
 ต่ำกว่านั่นเอง ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ กรณีของนายราเกษ ซึ่งเป็นคดีที่มีความสำคัญและ
 โด่งดังมากในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งตัวผู้กระทำความผิดคือ นายราเกษ ได้อ้างว่า
 การสอบสวนนั้นไม่ชอบ เพราะไม่ได้สอบสวน ณ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่พนักงานผู้ปฏิบัติงาน
 และกฎหมายไม่ได้มีข้อห้ามว่าห้ามสอบสวนที่ใด ดังนั้นการที่ทางการไทยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 สอบสวนนายราเกษ และได้บันทึกว่า สอบ ณ ที่ทำการ ถือว่าเป็นการลงชื่อในคำให้การนั้นถูกต้อง
 และสามารถรับรองเอกสารนั้นว่าถูกต้องด้วย ซึ่งกว่าที่จะได้มีการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและ
 กระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายก็ได้ใช้เวลาค่อนข้างมาก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ประเทศไทยได้มีการให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน เมื่อปี พ.ศ.2551 จึงได้ตราพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นใหม่แทนฉบับเดิม ปี พ.ศ.2472 ซึ่งใช้บังคับมานานแล้ว ด้วยเหตุที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนไม่สามารถแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เป็นเหตุให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการปฏิบัติของนานาอารยประเทศได้พัฒนาไปเป็นอันมาก ถึงแม้กฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยจะมีความทันสมัยมากขึ้นเมื่อเทียบกับสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าบางกรณีไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศผู้ร้องขอได้ หรือบางกรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ แต่มีความล่าช้ามาก จึงอาจทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ประเทศผู้ร้องขอและทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสั่นคลอนลงได้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้นำเอากฎหมายคนเข้าเมืองมาใช้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งนอกจากขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วยังผิดหลักมนุษยชนอีกด้วย รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย จึงได้ศึกษากระบวนการระหว่างการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และศึกษาสาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าสาเหตุเกิดจากอะไร รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานว่ามีประเด็นใดบ้าง

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาหรือไม่มีสนธิสัญญา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติที่เหมือนกัน แต่จะมีความแตกต่างกัน 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกแตกต่างกันที่ช่องทางการยื่นคำร้องขอที่มาจากประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา กล่าวคือ ประเทศที่มีสนธิสัญญาจะส่งคำร้องมายังผู้ประสานงานโดยตรง และประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาจะส่งคำร้องโดยผ่านวิธิต่างการทูต โดยผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งไม่มีผลที่จะทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จ ประเด็นที่สอง คือ ความแตกต่างที่เกิดจากการ

ประสานขอความร่วมมือจากรัฐต่างประเทศระหว่างประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา เนื่องจากในบางครั้งจะต้องมีการประสานขอความร่วมมือไปยังประเทศผู้ร้องขอในเรื่องของการขอให้จัดทำเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ให้ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งพบว่าประเทศที่มีสนธิสัญญาจะให้ความร่วมมือได้ดีกว่าประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา เนื่องจากข้อตกลงส่วนใหญ่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ทำไว้ต่อกันแล้ว การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงทำได้ง่ายขึ้น แต่ปัญหาส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นกับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา เนื่องจากไม่มีกรอบปฏิบัติที่ตกลงกันไว้ จึงมีการปฏิบัติไปตามระบบกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติของประเทศตนเองเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัญหาต่อการเจรจาของประเทศไทยเป็นอย่างมาก หากทุกฝ่ายให้ความร่วมมือด้วยดี การส่งผู้ร้ายก็ประสบผลสำเร็จตามไปด้วย

2. สาเหตุของการนำกฎหมายฉบับอื่นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 เกิดจากสาเหตุดังนี้

2.1 การใช้กฎหมายไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ สาเหตุเกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมองว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก มีขั้นตอนการดำเนินการมาก ประกอบกับการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับตำรวจต่างประเทศ หรืออาจเกิดจากความไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับ จึงได้ใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ที่ไม่ต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติมากนัก ผลักดันบุคคลออกนอกประเทศแทนกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งสาเหตุไม่ได้เกิดจากปัญหาของกฎหมายที่ไม่ชัดเจน แต่เกิดจากการใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและรัฐบาลเอง

2.2 การกดดันจากรัฐบาลต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ จะพบว่ามีคดีบางคดีที่ประเทศไทยต้องการส่งตัวผู้ต้องหาด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับต่างประเทศ แต่ประเทศไทยก็ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากได้รับการกดดันจากรัฐบาลต่างประเทศ เช่น คดีของนายริควน อิสลามุดดิน (นายฮัมบาลี) ซึ่งในที่สุดประเทศไทยก็ได้ใช้วิธีการผลักดันออกตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2555

3. ปัญหาและอุปสรรคในการในการปฏิบัติงานตามกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานของแต่ละประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้คำร้องขอและเอกสารประกอบคำร้องขอมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติของประเทศไทย

3.2 เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากเจ้าหน้าที่ของไทย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยว่ามีความสำคัญและมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร ก็จะทำให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จมากขึ้น จึงมองว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก และใช้เวลาในการดำเนินการนาน

3.3 เจ้าหน้าที่ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่รับผิดชอบคดี ไม่มีความชำนาญด้านภาษาต่างประเทศ จึงทำให้การแปลเอกสารประกอบร้องขอเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง จึงผลักดันให้ไปให้กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้แปลเอกสารให้

3.4 ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดคำถามจากต่างประเทศมากมาย เช่น ทำไมศาลจึงอ่านคำพิพากษาลับหลังซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เช่น บางประเทศใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ก็จะไม่ให้อ่านคำพิพากษาลับหลัง แต่ประเทศไทยมีระบบกฎหมายเป็นแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) สามารถอ่านคำพิพากษาลับหลังได้ กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยตรงจุดนี้ถูกต้องหรือไม่ เช่น คดีโทษประหารชีวิต บางประเทศไม่มีโทษประหารชีวิตแล้ว เขาก็จะไม่ส่งคนสัญชาติมาให้ประเทศไทยประหารชีวิต เว้นแต่ในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน และรัฐบาลไทยต้องให้คำรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตก็ให้มีการเจรจาตกลง เพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้

สรุปได้ปัญหาและอุปสรรคที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมองว่าเป็นการปฏิบัติที่ยุ่งยากและใช้เวลาในการดำเนินการนาน จึงได้มีการใช้กฎหมายคนเข้าเมืองแทนกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

จากผลการศึกษาและข้อวิจารณ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์บุคคลทั้ง 3 องค์การ สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยรัฐบาลควรที่จะจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระบวนการ ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล กระทรวงการต่างประเทศ กรมราชทัณฑ์ เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน นอกจากนี้จะให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติแล้ว ยังต้องส่งเสริมให้คนในประเทศได้รู้ ได้เข้าใจเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย เนื่องจากในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(Asean Economics Community)

1.2 จัดเวทีสัมมนาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศ

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน รวมทั้งเพื่อให้การประสานขอความร่วมมือกับต่างประเทศง่ายขึ้น ควรจัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้น อาจจะจัดเป็นประจำทุกปี หรือ 2 - 3 ปี ต่อครั้ง ก็ได้ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งรับฟังปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติของแต่ละประเทศ

1.3 ส่งเสริมให้มีการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ

รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศมากขึ้น เพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนทำได้ง่ายและสะดวกขึ้น เนื่องจากทุกประเทศที่มีสนธิสัญญาจะต้องปฏิบัติเป็นไป ข้อตกลงที่ทำไว้ในสนธิสัญญา

จากการสัมภาษณ์ อลิสา สุคนธ์ทรัพย์ (2556) ได้เสนอแนะว่า “สำหรับประเทศอาเซียน มีความสำคัญมาก ซึ่งหลายประเทศก็ขอเจรจาทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับไทยมากขึ้น แต่มีบางประเทศที่ประเทศไทยไม่ประสงค์อยากทำสนธิสัญญาด้วย เนื่องจากประเทศไทยไม่เคยร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศนั้นเลย ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องไปทำสนธิสัญญากับประเทศที่ไม่เคยร้องขอ ดังนั้นก่อนที่จะมีสนธิสัญญาต่อกันจะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก่อน เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดีแล้ว ก็สามารถเจรจาทำสนธิสัญญาได้ง่ายขึ้น”

1.4 ยึดหลักความยุติธรรมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ผลกระทบจากอิทธิพลและการแทรกแซงจากต่างประเทศ อันเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการดำเนินการในเรื่องของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปัจจุบัน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศปัจจุบัน และส่งผลให้ต้องได้รับอิทธิพลและการแทรกแซง แต่ทั้งนี้ทางการไทยจะต้องมีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยยึดหลักการสำคัญแห่งกระบวนการยุติธรรมแห่งสากล ที่ยึดหลักความเสมอภาค และหลักการที่บุคคลพึงได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ซึ่งในหลักการทางทฤษฎีจะต้องได้รับอิสระในการได้รับการพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐหรือประเทศต่าง ๆ ได้วางหรือกำหนดไว้เป็นแบบแผน โดยควรยึดหรือปฏิบัติตามหลักสากลด้วย นั่นคือ ต้องปลอดจากอิทธิพลต่าง ๆ เพราะการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน ถือเป็นกระบวนการทั้งทางด้านการเมือง และด้านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งในทางปฏิบัติจริง อิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้มักจะเข้ามามีบทบาทสำคัญหรือเข้ามามีผลต่อการแทรกแซงไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความสำคัญและความรุนแรงของอาชญากรและผู้แทรกแซงว่ามีศักยภาพ โดยเฉพาะศักยภาพทางการเงินสูงเพียงใด ซึ่งอาจจะมีผลในการดำเนินการเพื่อประวิงเวลาในขั้นตอนของการดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดความล่าช้าได้เช่นกัน ดังเช่น คดีของนายจอร์ท บูท ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้รับแรงกดดันจากประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ได้ยึดหลักความยุติธรรมในการส่งตัวนายจอร์ท บูท ตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลักดันบุคคลออกนอกประเทศ หัวหน้าหน่วยงานควรสร้างจิตสำนึกในการยึดหลักความยุติธรรมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติด้วย

1.5 ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

หน่วยงานควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากไม่เป็นการผลักภาระงานของตนเองไปให้ผู้อื่นแล้ว ยังสร้างทักษะความชำนาญในงานให้กับผู้ปฏิบัติอีกด้วย เป็นการลดปัญหาการปฏิบัติงานที่ยุ่งยากลงได้ อย่างกรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มอบหมายให้ฝ่ายอำนวยการ 8 ของสถานีตำรวจภูธรภาค 1 – 9 และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดี เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานกิจการต่างประเทศ เช่น การแปลเอกสาร แต่ปัจจุบันงานการแปลเอกสารประกอบการร้องขออยู่ในความรับผิดชอบของกองการต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ หากทุกฝ่ายรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเองและมีการปฏิบัติเป็นประจำก็จะเกิดทักษะความชำนาญในงานมากขึ้น ทำให้งานมีคุณภาพ และดำเนินการไปอย่างราบรื่น แต่ข้อเสียของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ มีการปรับเปลี่ยนกำลังพลเป็นประจำทุกปี อาจทำให้มีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อย ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ขาดทักษะและความชำนาญในงานได้ ทั้งนี้หัวหน้าหน่วยงานควรหมั่นดูแล เอาใจใส่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้มากขึ้น และไม่ควรให้มีการปรับเปลี่ยนกำลังพลในตำแหน่งที่สำคัญ ๆ อย่างเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีทักษะด้านกิจการต่างประเทศ

อลิสตา สุกนธทรัพย์ (2556) ได้เสนอแนะว่า “รัฐควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับขบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ว่าต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายหน่วยงาน ตั้งแต่ประเทศผู้ส่งคำร้องขอมายังประเทศไทย ตลอดจนถึงศาลที่ตัดสิน ทุกคนในกระบวนการต้องรู้หน้าที่ที่รับผิดชอบของตนเอง ถ้าทุกคนรู้หน้าที่ของตนเองแล้วทุกอย่างก็จะทำได้ง่ายขึ้น เช่น มีบางประเทศที่ศาลเขียนคำพิพากษามาแล้ว แต่ปฏิเสธคำร้องขอประเทศไทย ซึ่งคิดว่าศาลต่างประเทศคงไม่เข้าใจในหลักการของไทย ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ศาลมีหน้าที่พิจารณาว่าทั้ง 2 ประเทศ สามารถให้ความช่วยเหลือกันได้ กรณีนี้สามารถส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยที่ศาลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องมาพิจารณาว่าจำเลยคนนี้มีคามผิดจริงตามที่ระบุในคำร้องขอหรือไม่ ซึ่งเคยมีสถานทูตต่างประเทศสอบถามมายังประเทศไทยว่า เหตุใดเมื่อผู้ร้ายโดนจับกุมตัวแล้ว ประเทศไทยชอบนำตัวผู้ร้ายชาวต่างชาติออกเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ ซึ่งต่างประเทศมองว่าไม่ได้เป็นการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากคนร้ายเป็นแค่ผู้ต้องหา ยังไม่ได้พิพากษาให้เป็นจำเลยแต่อย่างใด”

1.6 ศึกษาถึงกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของต่างประเทศ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่าย ควรได้ศึกษาถึงกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ได้รับการยอมรับในระบบกฎหมายอย่างละเอียด ครบถ้วน และรอบด้าน ทั้งนี้ เพราะการศึกษาระบบกฎหมายโดยเฉพาะระบบกฎหมายของ Respected State ให้แตกฉาน ซึ่งกฎหมายต่างประเทศเหล่านั้น โดยมากจะเน้นไปในเรื่องของการ Due Process กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ตั้งแต่การรับคำร้องอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการดำเนินการไว้ รวมไปถึงพยานหลักฐานทุกอย่างที่ต้องรับฟังได้ ตลอดจนการได้มาซึ่งพยานหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ จะต้องเป็นไปโดยชอบไม่ขัดต่อความชอบธรรม หรือกล่าวได้ว่าวิธีการได้มาต้องเป็นผลเป็นผล มีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติค่อนข้างน้อย หากการร้องขอที่ส่งมาไม่ครบถ้วนองค์ประกอบตามกฎหมายก็จะได้รับการปฏิเสธทันที ตรงกันข้ามกับกฎหมายของประเทศไทยที่บางอย่างสามารถดำเนินการได้โดยง่าย และเข้าสู่กระบวนการด้วยความสัมพันธ์ที่มีรูปแบบแบบที่ไม่เป็นทางการได้อยู่เสมอ สามารถผ่อนผัน และยังยึดหลักเกณฑ์การพิจารณาตามแนวทางเดิมที่ได้ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีตในหลายส่วนหลายประเด็น

1.7 จัดทำคำร้องขอผ่านระบบ Electronic

จากปัญหาที่เกิดขึ้นคือเจ้าหน้าที่มีความรู้ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนน้อย จึงเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่คิดว่ากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยาก และในที่สุดอาจนำไปสู่การใช้กฎหมายที่ผิดได้ เรื่องนี้เป็นปัญหาทั่วโลก พล.ต.ต.อภิชาติ สุริบุญญา (2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “องค์การตำรวจสากลพยายามจะแก้ไขปัญหาด้วยการออก E-Extradition คือการร้องขอแบบใช้ Electronic แต่ก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายบางประเทศ บางประเทศที่มีสนธิสัญญาต่อกันก็ให้ส่งคำร้องไปยังผู้ประสานงานกลาง ถ้าบางประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ก็ให้ส่งผ่านช่องทางการทูต ตำรวจสากลมีข้อเสนอแนะว่า ทุกคนที่เป็นสมาชิกตำรวจสากลมีเครื่องมือสื่อสารซึ่งเรียกว่า IT Pol ก็น่าจะส่งคำร้องผ่านทาง Email ได้ ปัจจุบันประเทศบราซิลได้มีการส่งคำร้องขอผ่านทาง Email แล้ว และหลาย ๆ ประเทศก็ได้ส่งคำร้องผ่านทาง Email แล้ว ซึ่งทำให้กระบวนการง่ายยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องมีเอกสารประกอบมาก อย่างกรณีประเทศไทยจะขอให้ต่างประเทศส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เป็นคนไทยที่หลบหนีอยู่ต่างประเทศ ประเทศไทยต้องเตรียมเอกสารประกอบคำร้องขอหลายอย่างและจะต้องแปลให้เรียบร้อยก่อน จึงทำให้สถานีตำรวจในพื้นที่ เกิดความเครียดและไม่อยากทำ เนื่องจากไม่มีความ

เชี่ยวชาญด้านการแปลเอกสาร องค์การตำรวจสากลจึงพยายามหาช่องทางที่ง่าย ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ตรงนี้ แต่ประเทศไทยก็ไม่สามารถทำได้ เพราะว่าพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 ได้เขียนไว้ชัดเจนแล้วว่า การส่งคำร้องสามารถส่งได้ 2 ช่องทางเท่านั้น ถ้าจะทำคำร้องผ่าน IT Pol ประเทศไทยก็ต้องแก้กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่การแก้กฎหมายเป็นเรื่องภายในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากมาก การแก้ไขกฎหมายต้องใช้รวบรวมรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) เป็นจำนวนมาก แล้วเสนอเรื่องไปที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาว่าจะออกเป็นกฎหมายได้ ต้องใช้เวลานานมาก การแก้กฎหมายถือว่าเป็นทางออกทางหนึ่ง แต่เป็นแนวทางการแก้ปัญหาในระยะยาว”

1.8 จัดตั้งหน่วยงานการแปลภาษา

เนื่องจากการแปลเอกสารเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จึงทำให้การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนล่าช้า หากเจ้าหน้าที่ไม่มีทักษะดีพอดังนั้นเพื่อให้การรวบรวมเอกสารและการแปลเอกสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว จึงควรที่จะจัดตั้งกองทุนหรืองบประมาณเพื่อสนับสนุนการแปลเอกสารให้เป็นรูปธรรม

1.9 ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำสถิติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ควรมีการจัดทำสถิติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ เพื่อเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากฎหมาย กระบวนการ และความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558

2.2 ศึกษาถึงกระบวนการเชิงลึกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการผลักดันคนร้ายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

ขุนวรกิจ โกศล. 2477. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. ม.ป.ท.

คิม จู ดอก. 2542. ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยนโยบายทางด้านอาชญา
ของสาธารณรัฐเกาหลี.

จริยพร โพธิ์ใส. 2553. “หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *จุลนิติ* 7 (1): 145

ชนันกรณ์ บุญเกิดทรัพย์. 2551. “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน
พ.ศ.2551: ข้อควรพิจารณา.” *บทบัณฑิตย* 64 (4): 220-221.

โชติช่วง ท้าววงศ์. 2548. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, ตามโครงการจัดทำ
หนังสือและการสัมมนาว่าด้วยกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของศาลอุทธรณ์. กรุงเทพฯ:
เพชรรุ้งการพิมพ์.

ทัศนาศ พงศ์การณกิจ. 2552. “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *Feu Academic Review* 3 (1): 12.

นิตา ชูโต. 2551. การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพรินต์ไพร จำกัด.

เบญญา ยอดคำเนิน-แอ็ดติกัจ, กาญจนา ตั้งชลทิพย์. 2552. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ:
การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ. 2539. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปราโมทย์ ประจนปัจจนึก. 2554. “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *รัฐศาสตร์* 59 (7): 67.

พรชัย ดำนวิวัฒน์. 2544. กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พัชรา สีนลอยมา, พ.ต.อ. และคณะ. 2555. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

ราชกิจจานุเบกษา. 2551. เล่มที่ 125 ตอนที่ 32 ก.

ลาวัญช์ ถนัดศิลป์ปะกุล. ม.ป.ป. “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช ม.ป.ป.: 48

วรรณดี สุทธิรักษา. 2556. การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนการทัศน์ทางเลือก. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.

วิชาญ ลิ้มวงศ์. 2537. ความผิดทางการเมืองในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรมน ยืนยาน. 2549. กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทย : ศึกษาเปรียบเทียบสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาธรรม, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชาติ ไตรประสิทธิ์. ม.ป.ป. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด.

สุภางค์ จันทวานิช. 2553. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2554. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

โสภาคย์ วินิจนัยภาค. 2555. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายคนเข้าเมือง. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2557. สถิติการพลัดถิ่น – ส่งกลับคนต่างด้าว
ออกนอกราชอาณาจักรของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ.

สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2553. คู่มือการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2552. ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่
ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ.

สัมพันธ์ สารระณะ, 2552. บทความวิชาการ เรื่องการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ศึกษาหลักการ
ปัญหา และข้อขัดข้อง หลักสูตรนักบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 5 สถาบันพัฒนา
ข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด.

อภิรักษ์ ศรีศิริ. 2553. “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับ สปป.ลาว.” วารสารวิชาการ มอบ
12 (1): 82.

Cherif, B.M. 1974. **International extradition and World public order.** Machester :
Machester University press.

Lias, B. and S.Nash. 2007. **International Criminal Law.** Oxon: Routledge-Cavendish.

Sheare, I.A. 1971. **Extradition in International Criminal Law.** Machester : Machester
University Press.

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

**แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ.....สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....
3. อายุ.....ปี
4. อาชีพ.....
5. ระดับการศึกษา.....
6. สถานที่ทำงาน.....
7. สังกัดหน่วยงาน.....
8. งานในความรับผิดชอบ.....
9. ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....ปี

ส่วนที่ 2 กระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั้งกรณีในประเทศไทยมี
สนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญากับต่างประเทศที่ท่านรับผิดชอบ มีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่ากระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแต่ละขั้นตอนมีการปฏิบัติที่ยู่ยาก
ซับซ้อน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่ากระบวนการการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ท่านปฏิบัติอยู่ ควรปรับปรุงและแก้ไขในส่วนใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งกรณีประเทศที่มีสนธิสัญญาและประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญามีความคล่องตัวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3.1 ท่านคิดว่าความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปัจจุบันเป็นอย่างไร และในอนาคตจะเป็นไปในทิศทางใด ทั้งกรณีที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญา

.....

.....

.....

3.2 ท่านมีความคิดเห็นถึงแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

4.1 ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีหรือไม่
อย่างไร หากมีปัญหาท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะส่งเสริมให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณอย่างสูง

รายชื่อผู้รับการสัมภาษณ์

1. กลุ่มนักการทูต กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

นางสาวอริสา สุคนธ์ทรัพย์ ตำแหน่ง นักการทูตปฏิบัติการ

ข้อมูลการสัมภาษณ์

วัน เดือน ปี : 4 กันยายน 2556

เวลา : 13.00 น.

สถานที่ : กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด

2.1 นายชัชชม อรรถกัญญ์ ตำแหน่ง อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่าย
กิจการต่างประเทศ 1

2.2 นายวีรเดชน์ ไตรทศวิทย์ ตำแหน่ง อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายกิจการต่างประเทศ 3

ข้อมูลการสัมภาษณ์

วัน เดือน ปี : 26 ธันวาคม 2556

เวลา : 13.00 น.

สถานที่ : สำนักงานอัยการสูงสุด อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อาคาร A) ศูนย์ราชการ
เฉลิมพระเกียรติ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร

3. กลุ่มฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.1 พล.ต.ต.อภิชาติ สุริบุญญา ตำแหน่ง ผู้บังคับกองการต่างประเทศ สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ

3.2 พ.ต.อ.สินัด ออาจหาญวงศ์ ตำแหน่ง ผู้กำกับการฝ่ายตำรวจสากลและประสานงาน
ภูมิภาค 3 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ

3.3 พ.ต.ท.เขมชาติ หิรัญโต ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายตำรวจสากลและ
ประสานงานภูมิภาค 1 กองการต่างประเทศ สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ

3.4 พ.ต.ท.หญิง เกษมศรี อัสวานุวัฒน์ ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายตำรวจสากลและ
ประสานงานภูมิภาค 2 กองการต่างประเทศ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.5 พ.ต.ท.เขมชาติ หิรัญโต ตำแหน่ง รองผู้กำกับการฝ่ายตำรวจสากลและ
ประสานงานภูมิภาค 3 กองการต่างประเทศ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ข้อมูลการสัมมนา

วัน เดือน ปี : 30 ตุลาคม 2556

เวลา : 17.00 น.

สถานที่ : อาคาร 1 ชั้น 10 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แขวงวังใหม่
เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค
สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

พระราชบัญญัติ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดน
พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑
เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ
บุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ
ยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.
๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๒

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่าที่ไม่ขัด
หรือแย้งกับข้อความตามสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาล
ต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“ประเทศผู้ร้องขอ” หมายความว่า ประเทศ ดินแดน หรือองค์การระหว่างประเทศ ที่ร้องขอให้ประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“ประเทศผู้รับคำร้องขอ” หมายความว่า ประเทศ ดินแดน หรือองค์การระหว่างประเทศที่ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

“ผู้ประสานงานกลาง” หมายความว่า อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประสานงานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอและการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่ประเทศไทย รวมทั้งการอื่นที่เกี่ยวข้อง

“เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ” หมายความว่า พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในส่วนของตนตามที่ได้รับแจ้งจากผู้ประสานงานกลาง

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มาตรา ๗ ความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ต้องเป็นความผิดอาญาซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอและกฎหมายไทยกำหนดให้เป็นความผิดอาญาซึ่งมีโทษประหารชีวิตหรือมีโทษจำคุกหรือโทษจำกัดเสรีภาพในรูปแบบอื่นตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่ได้กำหนดไว้ในหมวดเดียวกัน หรือเรียกชื่อความผิดเป็นอย่างเดียวกันของทั้งสองประเทศหรือไม่ก็ตาม

การกระทำความผิดอาญาอื่นซึ่งมีโทษจำคุกหรือโทษจำกัดเสรีภาพในรูปแบบอื่นน้อยกว่าหนึ่งปีอาจร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หากเป็นความผิดเกี่ยวพันกับความผิดที่ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอแล้ว ไม่ว่าจะร้องขอพร้อมคำร้องขอในครั้งแรกหรือภายหลัง

มาตรา ๘ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เริ่มต้นด้วยการมีคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้ร้องขอ

คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศผู้ร้องขอที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้จัดส่งไปยังผู้ประสานงานกลาง ในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอมิได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ให้จัดส่งคำร้องขอดังกล่าวโดยผ่านวิธีการทูต

คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารหลักฐาน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารหลักฐานตามวรรคสามซึ่งจะส่งศาลต้องจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยและรับรองความถูกต้องด้วย

คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือเอกสารหลักฐานตามมาตรา นี้ ศาลจะรับฟังโดยไม่จำเป็นต้องมีพยานบุคคลมาเบิกความประกอบก็ได้

มาตรา ๙ รัฐบาลไทยอาจพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดน เพื่อการฟ้องร้องหรือรับโทษตามคำพิพากษาของศาลในความผิดทางอาญา ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจดำเนินคดีของประเทศผู้ร้องขอให้แก่ประเทศนั้นๆ ตามคำร้องขอได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเป็นความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายไทยหรือมิใช่ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองหรือเป็นความผิดทางทหาร

(๒) กรณีที่มีได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน เมื่อประเทศผู้ร้องขอได้แสดงโดยชัดแจ้งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทยในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ

ความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองตามวรรคหนึ่ง (๑) ไม่หมายรวมถึงความผิด ดังต่อไปนี้

(๑) การปลงพระชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินีหรือรัชทายาท

(๒) การฆ่า ประทุษร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือสมาชิกโดยตรงในครอบครัวของบุคคลนั้น

(๓) การกระทำความผิดที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี

ความผิดทางทหาร หมายความว่า ความผิดอาญาทางทหารโดยเฉพาะและมีใช้ความผิดตามกฎหมายอาญาทั่วไป

มาตรา ๑๐ ถ้าบุคคลใดซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้นเคยได้รับการพิจารณาคดีจากศาลไทยหรือศาลของประเทศผู้ร้องขอในการกระทำอย่างเดียวกันกับที่มีการร้องขอให้ส่งข้ามแดน และศาลไทยหรือศาลของประเทศผู้ร้องขอได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปล่อยตัวหรือพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว หรือได้รับการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมหรือคดียาอายุความ หรือมีเหตุอื่นใดซึ่งไม่สามารถดำเนินคดีแก่บุคคลนั้นตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ ห้ามมิให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนเนื่องจากการกระทำนั้นอีก

มาตรา ๑๑ การควบคุมเพื่อดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคลซึ่งถูกส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอมายังประเทศไทยในคดีอื่นที่ได้กระทำลงก่อนมีการส่งข้ามแดน และการส่งบุคคลซึ่งถูกส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอมายังประเทศไทยไปยังประเทศที่สามจะกระทำมิได้ เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลนั้นเดินทางออกจากราชอาณาจักรไทยภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและได้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรไทยใหม่โดยสมัครใจ

(๒) บุคคลนั้นมิได้เดินทางออกจากราชอาณาจักรไทยภายในสี่สิบห้าวันภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ

(๓) ประเทศผู้รับคำร้องขอยินยอม

หมวด ๒

กระบวนการดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๒ การดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งบุคคลสัญชาติไทยเป็นผู้ร้ายข้ามแดนอาจกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอ กำหนดไว้

(๒) บุคคลนั้นยินยอมให้ส่งข้ามแดน หรือ

(๓) เป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใต้เงื่อนไขต่างตอบแทนที่ประเทศไทยทำกับประเทศผู้ร้องขอ

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนยื่นผ่านวิธีการทางทูตให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) หากเห็นว่าคำร้องขอดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไม่มีเหตุผลอื่นใดที่จะไม่ดำเนินการให้ ก็ให้ส่งคำร้องนั้นให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการต่อไป

(๒) หากเห็นว่าคำร้องขอดังกล่าวอาจกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือมีเหตุผลอื่นที่ไม่อาจดำเนินการให้ได้ ก็ให้กระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นนั้นพร้อมด้วยคำร้องขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยเร็ว ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบต่อความเห็นดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศ ให้พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอ ก็ให้กระทรวงการต่างประเทศส่งเรื่องให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๔ เมื่อได้รับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากกระทรวงการต่างประเทศหรือจากประเทศผู้ร้องขอ ให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เห็นว่าคำร้องขอนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะดำเนินการให้ได้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ออกหมายจับแล้วจัดส่งหมายจับให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

(๒) ในกรณีที่คำร้องขอนั้นมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือมีเอกสารหลักฐานไม่ถูกต้องหรืออาจดำเนินการให้ได้ภายใต้เงื่อนไขที่จำเป็นบางประการ ให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งเหตุขัดข้องหรือเงื่อนไขที่จำเป็นให้ประเทศผู้ร้องขอทราบ แต่ถ้าการดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทบกระเทือนการฟ้องคดีอื่นใด หรือการดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับคดีอาญาซึ่งบุคคลนั้นกำลังถูกดำเนินการอยู่ในประเทศไทย ผู้ประสานงานกลางจะเลื่อนการดำเนินการตามคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น หรือจะดำเนินการโดยกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นก็ได้ ทั้งนี้ ให้แจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) ในกรณีที่คำร้องขอนั้นมิได้ส่งผ่านวิธีการทางทูตให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งคำร้องขอดังกล่าวให้กระทรวงการต่างประเทศทราบเพื่อให้ความเห็นก่อนดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๑๓ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๔) ในกรณีที่ผู้ประสานงานกลางเห็นว่าคำร้องขออาจกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือมีเหตุผลอื่นใดซึ่งไม่ควรดำเนินการ หรือเห็นว่าคำร้องขอดังกล่าวไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะดำเนินการให้ได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งประเทศผู้ร้องขอหรือกระทรวงการต่างประเทศ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ประเทศผู้ร้องขออาจมีคำร้องขอให้จับกุมและคุมขังบุคคลที่ต้องการตัวไว้ชั่วคราวก่อนก็ได้ คำร้องขอเช่นว่านี้ของประเทศผู้ร้องขอที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้จัดส่งไปยังผู้ประสานงานกลาง ในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอมีได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้ส่งผ่านวิธีการทูต

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด

การพิจารณาเพื่อดำเนินการให้นำความในมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ เมื่อจับกุมตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนตามความในมาตรา ๑๕ ได้ให้นำส่งพนักงานอัยการโดยมิชักช้า ทั้งนี้ เพื่อยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลซึ่งถูกร้องขอไว้ในระหว่างรอคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และเอกสารหลักฐานจากประเทศผู้ร้องขอ

หากศาลมิได้รับคำฟ้องเพื่อดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่บุคคลซึ่งถูกร้องขอถูกจับ หรือภายในเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่บุคคลนั้นถูกจับให้ปล่อยตัวบุคคลนั้นไป

ในกรณีที่มีการปล่อยตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอตามความในวรรคสอง เนื่องจากประเทศผู้ร้องขอมิได้จัดส่งคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และเอกสารหลักฐานอันจำเป็นตามมาตรา ๘ หรือด้วยเหตุอื่นใด ให้การร้องขอให้จับตามมาตรา ๑๕ เป็นอันยกเลิกและประเทศผู้ร้องขอจะร้องขอให้จับบุคคลซึ่งถูกร้องขอดังกล่าวด้วยเหตุเดียวกันนั้นอีกมิได้ แต่การปฏิเสธหรือยกเลิกคำร้องขอให้จับดังกล่าวไม่มีผลเป็นการห้ามประเทศผู้ร้องขอที่จะร้องขอให้ส่งบุคคลซึ่งถูกร้องขอนั้นข้ามแดนตามปกติ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่เห็นสมควร กระทรวงการต่างประเทศอาจเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ผู้ประสานงานกลางก่อนเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาและให้ศาลมีอำนาจเรียกกระทรวงการต่างประเทศมาชี้แจง เพื่อประกอบการพิจารณาได้ ทั้งนี้ ให้รวมถึงการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ด้วย

ส่วนที่ ๒

กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มาตรา ๑๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๗ เมื่อจับบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้วให้พนักงานอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยมิชักช้า

ให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรให้เลื่อนคดีตามที่พนักงานอัยการหรือบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนร้องขอ ทั้งนี้ ให้ศาลสั่งขังบุคคลซึ่งถูกร้องขอนั้นไว้ระหว่างการพิจารณา

การควบคุมและการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวให้ศาลถามพนักงานอัยการว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ หากมีคำคัดค้านของพนักงานอัยการศาลพึงรับฟังประกอบการวินิจฉัย

ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามบุคคลซึ่งถูกร้องขอว่ามีทนายความหรือไม่ หากไม่มีและต้องการทนายความ ให้ศาลตั้งทนายความให้และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๙ เมื่อศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานแล้ว เห็นว่ามีเหตุดังต่อไปนี้ให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลนั้นไว้เพื่อส่งข้ามแดนต่อไป

(๑) บุคคลซึ่งถูกจับนั้นเป็นบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนและมีใช่ผู้มีสัญชาติไทย หรือเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่อยู่ในหลักเกณฑ์ให้ส่งข้ามแดนได้ตามมาตรา ๑๒

(๒) คดีมีมูลที่จะรับฟ้องไว้พิจารณา หากความผิดนั้นได้กระทำความในราชอาณาจักรหรือมีกฎหมายบัญญัติให้ถือว่าได้กระทำความในราชอาณาจักร และ

(๓) ความผิดซึ่งเป็นเหตุให้ร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น เป็นความผิดซึ่งอาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามพระราชบัญญัตินี้และมีใช่เป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองหรือเป็นความผิดทางทหารโดยเฉพาะ

ถ้าศาลพิเคราะห์เห็นว่าพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่เพียงพอ ก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยและดำเนินการปล่อยบุคคลนั้นไปเมื่อสิ้นระยะเวลาเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่ได้อ่านคำสั่งปล่อยนั้น เว้นแต่ภายในระยะเวลาดังกล่าว พนักงานอัยการจะได้แจ้งความจำนงค์ว่าจะอุทธรณ์ ก็ให้ขังไว้ระหว่างอุทธรณ์และจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลอ่าน

คำสั่งปล่อย ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ส่งบุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งขังตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ข้ามแดนก่อนครบระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งขังเพื่อส่งข้ามแดน

เมื่อมีเหตุอันสมควรที่จะเลื่อนกำหนดการส่งบุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งขังเพื่อส่งข้ามแดนให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณามีคำสั่งขังบุคคลนั้นต่อไปตามกำหนดเวลาเท่าที่จำเป็น คำร้องเช่นว่านั้นจะต้องยื่นก่อนครบกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ขังเพื่อส่งข้ามแดน

ถ้ามิได้ส่งบุคคลนั้นข้ามแดนภายในเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดหรือภายในกำหนดเวลาที่ศาลได้อนุญาตให้ขยายออกไปตามคำร้องของพนักงานอัยการตามวรรคสอง ให้ปล่อยบุคคลนั้นไป

ส่วนที่ ๓ การอุทธรณ์

มาตรา ๒๑ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ปล่อยหรือขังบุคคลเพื่อส่งข้ามแดนแล้ว พนักงานอัยการหรือบุคคลนั้นอาจยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวไปยังศาลอุทธรณ์ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำสั่งนั้น

ในการพิจารณาอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยคำคัดค้านเฉพาะเหตุที่ให้ศาลมีคำสั่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๕ โดยพิจารณาว่าศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งไปโดยมีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

หมวด ๓ การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มาตรา ๒๒ ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ขังบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนและรัฐบาลไทยพิจารณาให้ส่งบุคคลนั้นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว การส่งมอบตัวบุคคล

ซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด หรือภายในกำหนดเวลาที่ศาลได้อนุญาตให้ขยายออกไปตามคำร้องของพนักงานอัยการ ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เวลา สถานที่และวิธีการส่งมอบตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอมิได้ดำเนินการรับมอบตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๒๒ โดยไม่มีเหตุอันควร หากต่อมาภายหลังได้ร้องขอให้ส่งบุคคลนั้นข้ามแดนในความผิดเดียวกันอีกให้ปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามวรรคหนึ่ง มิให้นำความในมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่บุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ขังเพื่อส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดน กำลังถูกดำเนินคดีหรืออยู่ระหว่างรับโทษตามคำพิพากษาอยู่ในประเทศไทยในความผิดอื่น นอกเหนือจากความผิดซึ่งขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน รัฐบาลไทยอาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งบุคคลดังกล่าวให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ

(๒) เลื่อนการส่งบุคคลนั้นจนกว่าการดำเนินคดีเสร็จสิ้นลงหรือจนกว่าบุคคลนั้นจะได้รับโทษตามคำพิพากษาทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว

(๓) ส่งบุคคลดังกล่าวให้แก่ประเทศผู้ร้องขอชั่วคราวเพื่อการฟ้องคดีตามเงื่อนไขที่ตกลงกับประเทศผู้ร้องขอ และหลังจากที่บุคคลนั้นถูกส่งกลับมายังประเทศไทยแล้ว อาจถูกส่งกลับไปยังประเทศผู้ร้องขออีกครั้งหนึ่งเพื่อรับโทษตามคำพิพากษา

มาตรา ๒๕ หากไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทราบเพื่อดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้นตามกฎหมายไทยต่อไป

มาตรา ๒๖ เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ได้รับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้ร้องขอตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป ให้ส่งบุคคลเดียวกันข้ามแดนไม่ว่าจะในความผิดเดียวกันหรือความผิดต่างกัน ในกรณีเช่นว่านั้นให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าควรส่งบุคคลนั้นข้ามแดนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอรายใดและภายใต้เงื่อนไขอย่างไร หรือจะส่งให้แก่ประเทศผู้ร้องขอนั้นก่อนหลังกันอย่างไร ทั้งนี้ ให้นำเหตุดังต่อไปนี้มาพิจารณาเปรียบเทียบประกอบการใช้ดุลพินิจด้วย

- (๑) ประเทศผู้ร้องขอมีหรือไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย
- (๒) สถานที่กระทำความผิด
- (๓) ความร้ายแรงของความผิดซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศผู้ร้องขอและอัตราโทษ
- (๔) ลำดับคำร้องขอที่ได้รับจากประเทศผู้ร้องขอ
- (๕) สัญชาติของผู้กระทำความผิด
- (๖) ส่วนได้เสียและความพร้อมในการดำเนินคดี
- (๗) เหตุผลอื่นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อผู้ประสานงานกลางใช้ดุลพินิจประการใดแล้วให้แจ้งประเทศผู้ร้องขอเหล่านั้นทราบ และดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติต่อไป

มาตรา ๒๗ เมื่อจับบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้ว ไม่ว่าจะได้มีคำร้องขอตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งจับกุมบุคคลดังกล่าวสอบถามบุคคลนั้นว่าจะยินยอมให้ส่งข้ามแดนหรือไม่

หากบุคคลซึ่งถูกร้องขอตามความในวรรคหนึ่งแสดงความยินยอมให้ส่งข้ามแดนให้จัดทำการแสดงความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบที่ผู้ประสานงานกลางกำหนดแล้วให้พนักงานอัยการจัดให้มีการนำบุคคลนั้นไปยังศาลโดยยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลตรวจสอบความยินยอมดังกล่าวโดยพยานหากศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมโดยสมัครใจ ให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลนั้นไว้เพื่อส่งข้ามแดนตามมาตรา ๒๒ ต่อไป

ความยินยอมที่ได้กระทำต่อหน้าศาลแล้วไม่อาจเพิกถอนได้

ในการตรวจสอบของศาล หากบุคคลซึ่งถูกร้องขอนั้นกลับคำให้ความยินยอมซึ่งได้แสดงต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแล้วนั้น ให้ศาลมีคำสั่งขังบุคคลนั้นไว้เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒ ต่อไป

มาตรา ๒๘ กรณีที่คดีส่งข้ามแดนอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลไม่ว่าในศาลใดหากบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแสดงต่อศาลว่ายินยอมให้ส่งข้ามแดนให้ศาลงดการพิจารณาและมีคำสั่งให้ขังบุคคลนั้นไว้เพื่อส่งข้ามแดนตามมาตรา ๒๒ ต่อไป

ความยินยอมที่ได้กระทำต่อหน้าศาลแล้วไม่อาจเพิกถอนได้

หมวด ๔

กรณีประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งความผิดอันเป็นมูลเหตุที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตามกฎหมายไทยแต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอและรัฐบาลจำเป็นต้องให้คำรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้ ในกรณีนี้หากศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตให้รัฐบาลดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต ทั้งนี้ ห้ามมิให้บุคคลนั้นได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ เว้นแต่เป็นการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๓๐ การร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอมายังประเทศไทยให้พนักงานอัยการหรือหน่วยงานที่ประสงค์จะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง

ในกรณีที่ผู้ประสานงานกลางมีคำวินิจฉัยว่าสมควรที่จะจัดทำคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอ ให้ผู้ประสานงานกลางส่งเรื่องให้พนักงานอัยการจัดทำคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารประกอบต่อไป

คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามวรรคหนึ่งและเอกสารประกอบคำร้องให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด

คำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเกี่ยวกับการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ถือเป็นยุติ เว้นแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเป็นอย่างอื่น

การร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการโดยผ่านวิธีการทางทูต

การร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้รับคำร้องขอที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยให้ผู้ประสานงานกลางดำเนินการตามสนธิสัญญา

มาตรา ๓๑ การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๐ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้การต่อพนักงานอัยการ และดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร รวมทั้งอาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นคำบังคับของพนักงานอัยการตามประมวล
กฎหมายอาญา

หมวด ๕

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

มาตรา ๓๒ บรรดาค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอ
หรือการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่
กำหนดในกฎกระทรวง

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๓ บรรดาค่าใช้จ่ายส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้วก่อน
หรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๕๓๒ จนกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ

มาตรา ๓๔ ในกรณีที่กฎกระทรวง ระเบียบ หรือข้อบังคับตามพระราชบัญญัตินี้
ยังไม่ได้ประกาศใช้ หรือยังไม่มีผลใช้บังคับ หากมีความจำเป็นต้องดำเนินการใดเกี่ยวกับการส่ง
ผู้ร้ายข้ามแดนให้ดำเนินการได้ตามวิธีการและบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน
พุทธศักราช ๒๕๓๒ และสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน
พุทธศักราช ๒๕๓๒ ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนไม่
สามารถแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการเป็นเหตุให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจดำเนินการ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบกับในปัจจุบันหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติของนานาอารยประเทศ

ได้พัฒนาไปเป็นอันมาก สมควรปรับปรุงพระราชบัญญัติดังกล่าวให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2533

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2533

เป็นปีที่ 45 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533"

มาตรา 2* พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

*[รก.2534/31/1พ/22 กุมภาพันธ์ 2534]

มาตรา 3 ให้ยกเลิกประกาศให้ใช้สัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับอเมริกา วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2465

มาตรา 4 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา ให้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทำโดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2526 ยกเลิกสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยามกับสหปาลีรัฐอเมริกา วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2465 และกำหนดหลักการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศทั้งสองขึ้นใหม่ สมควรมีกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาฯ ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สนธิสัญญา

ระหว่าง

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา

ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา

โดยคำนึงถึงว่าสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและราชอาณาจักรไทย ซึ่งลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1922 ได้ส่งเสริมการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางด้านอาญาในรัฐทั้งสอง และปรารถนาที่จะให้ความร่วมมือระหว่างรัฐทั้งสองในการปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปรารถนาที่จะทำสนธิสัญญานี้ใหม่เพื่อการส่งผู้กระทำความผิดข้ามแดนให้แก่กันและกันได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อผูกพันในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

1. ภายใต้งบของบทบัญญัติที่ระบุไว้ในสนธิสัญญานี้ ภาีกคู่สัญญาตกลงที่จะส่งให้แก่กันและกัน ซึ่งตัวบุคคลที่พบในดินแดนของภาีกคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งถูกดำเนินคดี ถูกฟ้อง ถูกตัดสินว่ามีความผิด หรือถูกต้องการตัวเพื่อบังคับการลงโทษตามคำพิพากษาศาล สำหรับการกระทำความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้โดยเจ้าหน้าที่ทางศาลของรัฐที่ร้องขอ คำว่า "เจ้าหน้าที่ทางศาล" จะรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินคดีหรือฟ้องบุคคลดังกล่าวตามกฎหมายของภาีกคู่สัญญาแต่ละฝ่าย

2. สำหรับความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ซึ่งได้กระทำขึ้นภายนอกดินแดนของรัฐที่ร้องขอ รัฐที่ได้รับการร้องขอจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใต้งบของบทบัญญัติของสนธิสัญญานี้ หากกฎหมายของตนกำหนดให้ลงโทษความผิดดังกล่าวในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

ข้อ 2 ความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

1. ความผิดที่จะถือว่าเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อการดำเนินคดีหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาลงโทษหรือตามคำสั่งกักขังได้ ก็ต่อเมื่อความผิดนั้นลงโทษได้ตามกฎหมายของภาีกคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยการจำคุกหรือการกักขังในรูปแบบอื่นเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งปี หรือโดยการลงโทษที่หนักกว่า

สำหรับการบังคับการลงโทษหรือกักขังตามคำสั่งในความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนดังกล่าว จะให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ หากระยะเวลาของโทษหรือคำสั่งกักขังที่เหลือจะต้องรับโทษต่อมีระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน

2. ความผิดที่จะถือว่าเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หากความผิดนั้นประกอบด้วยการเตรียม หรือการพยายามกระทำความผิดการช่วยเหลือหรือส่งเสริม การสนับสนุน การให้คำปรึกษาหรือการเป็นผู้จัดหรือการเป็นผู้สมคบไม่ว่าก่อนหรือหลังการกระทำสำหรับความผิดที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ ทั้งนี้ ภายใต้งานไขว่คว้าความผิดดังกล่าวลงโทษได้ตามกฎหมายของภาคีสถัญญาทั้งสองฝ่าย โดยการจำคุกหรือกักขังในรูปแบบอื่นเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งปี หรือโดยการลงโทษที่หนักกว่า

3. ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยสำหรับการกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศไทย เพื่อกระทำความผิดซึ่งระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ และสำหรับการวางแผนตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาเพื่อกระทำความผิดดังกล่าว

4. เพื่อความมุ่งประสงค์ของข้อนี้ ให้ถือว่าเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

ก. ไม่ว่ากฎหมายของภาคีสถัญญาจะจัดความผิดอยู่ในประเภทเดียวกัน หรือจะเรียกชื่อความผิดเดียวกัน หรือไม่ก็ตามหรือ

ข. ไม่ว่าจะเป็นความผิดซึ่งกฎหมายสหพันธ์ของสหรัฐกำหนดให้มีการพิสูจน์ว่า มีการขนส่งระหว่างมลรัฐ หรือ การใช้ไปรษณีย์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่กระทำการค้าระหว่างมลรัฐหรือต่างประเทศ หรือไม่ก็ตาม

เรื่องดังกล่าวมีความมุ่งประสงค์เพียงเพื่อให้อำนาจศาลแก่ศาลมลรัฐของสหรัฐ

5. เมื่อให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนฐานใดฐานหนึ่งได้แล้ว อาจจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดอื่นซึ่งระบุไว้ในคำร้องให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เป็นไปตามเงื่อนไขสำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ยกเว้นเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาของโทษหรือคำสั่งกักขังที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้

ข้อ 3 ความผิดทางการเมืองและทางทหาร

1. จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้า

ก. ความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความผิดทางการเมือง หรือ

ข. เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความมุ่งประสงค์ทางการเมือง หรือ

ค. ความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความผิดทางโดยเฉพาะ

2. เพื่อความมุ่งประสงค์ของสนธิสัญญานี้ การปลงชีวิตหรือการกระทำความผิดโดยเจตนาต่อชีวิตหรือต่อร่างกายของประมุขแห่งรัฐของภาคีสัญญาฝ่ายหนึ่งหรือของสมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น รวมทั้งการพยายามกระทำความผิดดังกล่าวมิให้ถือว่าเป็นความผิดในความหมายของวรรค 1 ของข้อนี้

ข้อ 4 อำนาจศาลชั้น

รัฐที่ได้รับการร้องขออาจปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนบุคคลที่ถูกขอให้ตัวสำหรับความผิดที่ถือว่าได้กระทำทั้งหมดหรือบางส่วนในดินแดนของตน หรือในสถานที่ที่ถือเป็นดินแดนของตน โดยรัฐที่ได้รับการร้องขอจะต้องดำเนินคดีต่อบุคคลดังกล่าวสำหรับความผิดนั้นตามกฎหมายของตน

ข้อ 5 การถูกลงโทษก่อนในความผิดเดียวกัน

1. จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวได้รับการพิจารณาและถูกพิพากษาลงโทษ หรือปล่อยตัวในรัฐที่ได้รับการร้องขอสำหรับความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน
2. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจจะถูกปฏิเสธถ้าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวกำลังถูกหรือได้ถูกดำเนินคดีแล้วในรัฐที่ได้รับการร้องขอสำหรับความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน
3. อาจจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ได้รับการร้องขอได้ตัดสินใจที่จะไม่ฟ้องคดีต่อบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวสำหรับการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ข้อ 6 โทษประหาร

ถ้าความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนถูกลงโทษประหารชีวิตตามของรัฐที่ร้องขอได้ และไม่อาจถูกลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ได้รับการร้องขออาจปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เว้นแต่

- ก. ความผิดนั้นเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ หรือ
- ข. เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ร้องขอให้หลักประกันว่าจะเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจกักโทษของรัฐที่ร้องขอเพื่อขอให้เปลี่ยนโทษประหารเป็นโทษที่เบากว่านั้นหากมีการลงโทษประหารชีวิตในกรณีของสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แก่ฝ่ายบริหาร

ข้อ 7 การขาดอายุความ

จะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเมื่อการฟ้องคดีหรือการบังคับการลงโทษสำหรับความผิดที่

ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นต้องห้ามโดยขาดอายุความตามกฎหมายของรัฐที่ร้องขอ

ข้อ 8 สัญชาติ

1. ภาคิคู่สัญญาแต่ละฝ่ายไม่ผูกพันที่จะส่งคนชาติของตนข้ามแดน

ในกรณีที่สหรัฐอเมริกาเป็นรัฐที่ได้รับการร้องขอ ฝ่ายบริหารมีอำนาจที่จะส่งคนชาติของตนข้ามแดนได้ หากในดุลพินิจของตนเห็นสมควรที่จะกระทำเช่นนั้น

ในกรณีที่ประเทศไทยเป็นรัฐที่ได้รับการร้องขอ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอาจจะส่งคนชาติของตนข้ามแดนได้ หากมิได้ถูกห้ามให้กระทำเช่นนั้น

2. หากไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายใต้วรรค 1 ของข้อนี้ รัฐที่ได้รับการร้องขอจะต้องเสนอคดีนั้นให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนเพื่อฟ้องคดีต่อไปตามคำร้องขอของรัฐที่ร้องขอ เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ รัฐที่ร้องขอจะต้องส่งสำนวน ข้อสนเทศ และพยานเอกสารหรือพยานวัตถุเกี่ยวกับคดีให้แก่รัฐที่ได้รับการร้องขอ ถ้ารัฐที่ได้รับการร้องขอต้องการเอกสารหรือพยานหลักฐานเพิ่มเติม เอกสารและพยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกส่งไปให้โดยรัฐนั้นไม่เสียค่าใช้จ่าย

3. แม้จะมีวรรค 2 ของข้อนี้ รัฐที่ได้รับการร้องขอไม่ต้องเสนอคดีนั้นต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนเพื่อฟ้องคดี ถ้ารัฐที่ได้รับการร้องขอไม่มีอำนาจศาลเหนือความผิดนั้น

ข้อ 9 วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารที่ต้องการ

1. คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทำโดยผ่านวิถีทางการทูต

2. คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องแนบ

ก. เอกสาร คำแถลง หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งระบุรูปพรรณสัณฐาน และที่อยู่ที่เป็นไปได้ของบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัว

ข. คำแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี รวมถึงเวลาและสถานที่ที่ความผิดได้เกิดขึ้น หากเป็นไปได้

ค. บทบัญญัติของกฎหมายที่ระบุองค์ประกอบสำคัญและที่กำหนดฐานความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ง. บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดโทษสำหรับความผิด และ

จ. บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดอายุความเพื่อการฟ้องคดีหรือเพื่อการดำเนินการลงโทษสำหรับความผิด

3. คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกขอให้ส่งเพื่อการฟ้องคดีจะต้องแนบเอกสารดังต่อไปนี้ด้วย

ก. สำเนาหมายจับที่ออกโดยผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่นของรัฐที่ร้องขอ

ข. พยานหลักฐานตามกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ ซึ่งให้เหตุผลของการจับและ

การให้มีการดำเนินคดีบุคคลดังกล่าวรวมถึงพยานหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวเป็นบุคคลเดียวกันกับที่ระบุไว้ในหมายจับ

4. คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกพิพากษาว่ากระทำผิดจะต้องแนบเอกสารเพิ่มเติมจากเอกสารที่ระบุไว้ในวรรค 2 ของข้อนี้ดังต่อไปนี้

ก. สำเนาคำพิพากษาว่ากระทำผิดของศาลของรัฐที่ร้องขอ และ

ข. พยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวเป็นบุคคลเดียวกันกับที่อ้างถึงในคำพิพากษาว่ากระทำผิด

หากบุคคลนั้นได้ถูกพิพากษาว่ากระทำผิดแต่ยังไม่ถูกพิพากษาลงโทษคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องแนบคำแถลงในเรื่องนี้ด้วย หากบุคคลที่ถูกพิพากษาว่ากระทำผิดได้ถูกพิพากษาลงโทษแล้ว คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องแนบสำเนาคำพิพากษาลงโทษ และคำแถลงที่แสดงให้เห็นถึงโทษที่ได้รับแล้ว

5. เอกสารทั้งหมดที่นำส่งโดยรัฐที่ร้องขอจะแปลเป็นภาษาของรัฐที่ได้รับการร้องขอ

6. เอกสารที่ส่งผ่านวิธีการทางทูตจะเป็นที่ยอมรับให้ใช้ในกระบวนการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในรัฐที่ได้รับการร้องขอ โดยไม่ต้องมีการรับรอง หรือนิติกรณ์อื่นเพิ่มเติมอีก

ข้อ 10 การจับกุมชั่วคราว

1. ในกรณีเร่งด่วน ภาควิชาสัญญาแต่ละฝ่ายอาจร้องขอให้จับกุมบุคคลที่ถูกกล่าวหา หรือถูกพิพากษาว่ากระทำผิดไว้ชั่วคราวได้ คำขอให้จับกุมตัวชั่วคราวจะส่งผ่านวิธีการทางทูต หรือโดยตรงระหว่างกระทรวงยุติธรรมในสหรัฐอเมริกาและกระทรวงมหาดไทยในประเทศไทย ซึ่งในกรณีนี้อาจจะใช้เครื่องมือสื่อสารของตำรวจสากล

2. คำขอจะประกอบด้วย รูปพรรณของบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัว ที่อยู่ของบุคคลนั้นหากรู้ คำแถลงย่อเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดี รวมทั้งเวลาและสถานที่ที่ความผิดได้เกิดขึ้นหากเป็นไปได้ คำแถลงว่าได้มีหมายจับหรือได้มีคำพิพากษาว่ากระทำผิดสำหรับบุคคลนั้นดังระบุไว้ในข้อ 9 และ คำแถลงว่าจะได้ส่งคำร้องขอให้ส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนตามมา

3. จะมีการแจ้งผลของคำขอแก่รัฐที่ร้องขอโดยไม่ชักช้า

4. การจับกุมชั่วคราวจะสิ้นสุดลงถ้าภายในระยะเวลา 60 วันหลังการจับกุมบุคคลที่ขอให้ส่งตัวเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐที่ได้รับการร้องขอมิได้รับคำร้องขออย่างเป็นทางการให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารสนับสนุนที่จำเป็นตามข้อ 9

5. การที่การจับกุมชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรค 4 ของข้อนี้จะไม่เป็นอุปสรรคต่อการส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดน หากมีการส่งคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเอกสารสนับสนุนที่ระบุไว้ในข้อ 9 ได้ในภายหลัง

ข้อ 11 การวินิจฉัยและการส่งมอบตัว

1. รัฐที่ได้รับการร้องขอจะแจ้งโดยไม่ชักช้าผ่านวิธีการทูตให้รัฐที่ร้องขอทราบถึงการวินิจฉัยของตนเกี่ยวกับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน
2. รัฐที่ได้รับการร้องขอต้องให้เหตุผลในการปฏิเสธคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนบางส่วนหรือทั้งหมด
3. หากให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ การส่งมอบตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวจะมีขึ้นภายในระยะเวลาที่อาจกำหนดไว้ในกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของภาคีสัญญาจะตกลงกันเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ของการส่งมอบตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่ง อย่างไรก็ตาม หากไม่มีการนำตัวบุคคลนั้นออกไปจากดินแดนของรัฐที่ได้รับการร้องขอภายในเวลาที่กำหนดไว้ บุคคลนั้นอาจจะถูกปล่อยตัว และรัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับความผิดเดียวกันนั้นได้ในภายหลัง

ข้อ 12 การเลื่อนการส่งมอบตัว

ในกรณีอนุญาตตามคำขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนบุคคลซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินคดี หรือกำลังรับโทษในดินแดนของรัฐที่ได้รับการร้องขอในความผิดอื่น รัฐที่ได้รับการร้องขออาจเลื่อนการส่งมอบตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวจนกว่าการดำเนินคดีต่อบุคคลนั้นจะเสร็จสิ้น หรือจนกว่าการดำเนินการลงโทษที่อาจจะกำหนดหรือได้กำหนดแล้วเสร็จสมบูรณ์

ข้อ 13 คำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากหลายรัฐ

1. หากรัฐที่ได้รับการร้องขอได้รับคำร้องจากภาคีสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และจากรัฐที่สามอีกหนึ่งรัฐหรือมากกว่า เพื่อขอให้ส่งบุคคลเดียวกันข้ามแดน ไม่ว่าจะในความผิดเดียวกันหรือความผิดแตกต่างกัน รัฐที่ได้รับการร้องขอจะตัดสินใจว่าจะส่งบุคคลนั้นข้ามแดนให้แก่รัฐใด ในการวินิจฉัยรัฐดังกล่าวจะพิจารณาถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเฉพาะองค์ประกอบดังต่อไปนี้
 - (ก) รัฐที่ความผิดได้กระทำขึ้น
 - (ข) ในกรณีที่ความผิดแตกต่างกัน รัฐที่ขอให้ส่งในความผิดที่มีโทษหนักที่สุดตามกฎหมายของรัฐที่ได้รับการร้องขอ
 - (ค) ในกรณีที่ความผิดแตกต่างกัน ซึ่งรัฐที่ได้รับการร้องขอเห็นว่ามี ความร้ายแรงเท่ากัน ลำดับคำร้องขอที่ได้รับจากที่ร้องขอ
 - (ง) สัญชาติของผู้กระทำผิด และ
 - (จ) ความเป็นไปได้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อระหว่างรัฐที่ร้องขอเหล่านั้น

2. ในกรณีที่คำร้องขอมาจากประเทศไทย การวินิจฉัยซึ่งระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ จะกระทำโดยฝ่ายบริหารในสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่คำร้องขอมาจากสหรัฐอเมริกา การวินิจฉัยจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในประเทศไทย

ข้อ 14 หลักเกณฑ์ว่าด้วยการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง

1. บุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนภายใต้สนธิสัญญานี้ จะไม่ถูกควบคุมดำเนินคดี หรือลงโทษในดินแดนของรัฐที่ร้องขอสำหรับความผิดอื่น นอกเหนือจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน และไม่ถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนโดยรัฐนั้นไปยังรัฐที่สาม นอกจาก

ก. บุคคลนั้นได้ออกจากดินแดนของรัฐที่ร้องขอ ภายหลังการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และได้กลับเข้าไปในรัฐที่ร้องขอใหม่โดยสมัครใจ

ข. บุคคลนั้นมิได้ออกไปจากดินแดนของรัฐที่ร้องขอภายใน 45 วัน ภายหลังจากที่มีอิสระที่จะกระทำเช่นนั้น หรือ

ค. รัฐที่ได้รับการร้องขอได้ให้ความยินยอมกับการคุ้มครองการพิจารณาคดี หรือการลงโทษบุคคลนั้นสำหรับความผิดอื่นนอกจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐที่สาม

เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ รัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะขอให้มีการส่งเอกสารหรือคำแถลงซึ่งระบุไว้ในข้อ 9 รวมถึงคำให้การของบุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนที่เกี่ยวข้องกับความผิดนั้น

บทบัญญัติเหล่านี้จะไม่ใช้บังคับกับความผิดที่กระทำขึ้นภายหลังการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2. หากในระหว่างการดำเนินคดี มีการเปลี่ยนโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งข้อกล่าวหาที่ใช้ส่งบุคคลนั้นข้ามแดนโดยเหตุกฎหมายออกใหม่หรือการกล่าวหา การต่อสู้คดี หรือผลการพิจารณาปรากฏว่าเป็นความผิดที่มีโทษเบากว่า บุคคลนั้นอาจจะถูกฟ้องคดีหรือถูกพิพากษาลงโทษตามนั้น ทั้งนี้ ข้อกล่าวหาที่เปลี่ยนแปลงจะต้อง

ก. มีมูลฐานตามข้อเท็จจริงชุดเดียวกันกับที่ระบุไว้ในคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและในเอกสารสนับสนุน และ

ข. มีกำหนดโทษขั้นสูงเท่า หรือน้อยกว่าความผิดที่บุคคลนั้นถูกส่งตัวข้ามแดน

ข้อ 15 วิธีการแบบย่อ

หากบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวยินยอมอย่างถอนไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ส่งตนเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แจ้งให้ทราบโดยเฉพาะถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้าม อย่างเป็นทางการ และความคุ้มครองที่จะมีจากกระบวนการดังกล่าว รัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

ข้อ 16 การส่งมอบทรัพย์สิน

1. เมื่อได้รับการร้องขอจากรัฐที่ร้องขอ และเท่าที่กฎหมายของคณาณุญาตไว้ รัฐที่ได้รับการร้องขอจะยึดและจะส่งมอบพร้อมกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งทรัพย์สิน

(ก) ที่อาจต้องใช้เป็นพยานหลักฐาน หรือ

(ข) ที่ได้มาโดยผลของการกระทำความผิด และพบอยู่ในความครอบครองของบุคคลซึ่งถูกขอให้ส่งตัวในขณะที่ถูกจับกุมหรือค้นพบในภายหลัง

2. ทรัพย์สินที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้จะส่งมอบให้ ถึงแม้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งได้อนุญาตแล้ว ไม่สามารถที่จะดำเนินการส่งได้เนื่องบุคคลซึ่งถูกขอให้ส่งตัวตาย หายสาปสูญ หรือหลบหนีไป

3. เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกยึดหรือถูกริบในอาณาเขตของรัฐที่ได้รับการร้องขอ รัฐดังกล่าวนี้ อาจยึดทรัพย์สินนั้นไว้เป็นการชั่วคราว หรือส่งมอบให้โดยมีเงื่อนไขว่าจะส่งทรัพย์สินนั้นคืนเพื่อใช้ในคดีอาญาที่กำลังดำเนินอยู่

4. สิทธิใด ๆ ในทรัพย์สินดังกล่าวซึ่งรัฐที่ได้รับการร้องขอหรือรัฐหรือบุคคลอื่นใดอาจได้มานั้นจะได้รับความคุ้มครอง ในกรณีที่สิทธิดังกล่าวนี้มีอยู่ ทรัพย์สินนั้นจะถูกคืนตามคำขอโดยไม่คิดค่าภาระใด ๆ ให้แก่รัฐที่ได้รับการร้องขอโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายหลังการพิจารณาคดี

ข้อ 17 การผ่านแดน

1. ภาคิคู่สัญญาแต่ละฝ่ายอาจอนุญาตให้บุคคลซึ่งถูกส่งมอบตัวโดยรัฐที่สามให้ภาคิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งผ่านดินแดนของตน ภาคิคู่สัญญาที่ร้องขอผ่านแดนต้องส่งคำร้องขอผ่านแดนระบุนรายละเอียดของบุคคลที่ถูกส่งผ่านแดนและคำแถลงย่อเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีให้แก่รัฐซึ่งดินแดนถูกผ่านโดยวิธีทางการทูต ในกรณีที่ใช้การขนส่งทางอากาศและมีได้มีการกำหนดที่จะลงจอดในดินแดนของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตเช่นนั้น

2. หากมีการลงจอดโดยไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในดินแดนของภาคิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้น การผ่านแดนจะอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติวรรค 1 ของข้อนี้ ภาคิคู่สัญญานั้นอาจจะควบคุมบุคคลที่จะผ่านแดนได้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 96 ชั่วโมง ในระหว่างรอคำร้องขอผ่านแดน

ข้อ 18 ค่าใช้จ่ายและการช่วยเหลือ

1. ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในดินแดนของรัฐที่ได้รับการร้องขอโดยเหตุแห่งการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จนถึงเวลาส่งมอบตัวบุคคลซึ่งจะถูกส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เป็นภาระของรัฐนั้น

2. รัฐที่ได้รับการร้องขอจะปรากฏตัวแทนรัฐที่ร้องขอเพื่อดำเนินการตามกระบวนการที่เกิดจากคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3. รัฐที่ได้รับการร้องขอจะไม่เรียกช่องทางทางการเงินจากรัฐที่ร้องขอในการจับกุม คမ်း ค้าง สอบสวน และส่งมอบตัวบุคคลซึ่งถูกขอให้ส่งตัวภายใต้บทบัญญัติของสนธิสัญญานี้

ข้อ 19 ขอบเขตการใช้สนธิสัญญา

สนธิสัญญานี้จะใช้ต่อความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ภายใต้สนธิสัญญานี้ซึ่งได้กระทำขึ้น ก่อนหรือหลังวันที่สนธิสัญญานี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ 20 การให้สัตยาบันและการมีผลใช้บังคับ

1. สนธิสัญญานี้จะต้องได้รับการให้สัตยาบัน สัตยาบันสารจะมีการแลกเปลี่ยนกันที่ กรุงเทพฯ โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้
2. สนธิสัญญานี้จะมีผลใช้บังคับ 30 วันหลังจากการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร
3. เมื่อสนธิสัญญานี้มีผลใช้บังคับ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามระหว่างสหรัฐอเมริกาและ ราชอาณาจักรไทยซึ่งลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ.1922 จะเลิกใช้บังคับ ทั้งนี้ กระบวนการ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการในรัฐที่ได้รับการร้องขอในขณะที่สนธิสัญญานี้มีผล ใช้บังคับ จะยังสามารถดำเนินการต่อไปได้

ข้อ 21 การบอกเลิก

ภาคีสัญญาแต่ละฝ่ายอาจบอกเลิกสนธิสัญญานี้เมื่อใดก็ได้โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และการบอกเลิกจะมีผล 6 เดือนหลังจากวันที่ได้รับการแจ้งดังกล่าว การบอก เลิกจะไม่กระทบกระเทือนต่อกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนใด ๆ ซึ่งได้เริ่มขึ้นก่อนที่จะมีการแจ้ง ดังกล่าว

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลแต่ละ ฝ่ายได้ลงนามสนธิสัญญานี้

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม คริสต์ศักราช 1983 เป็น ภาษาไทยและอังกฤษ แต่ละภาษาถูกต้องเท่าเทียมกัน

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา

(สิทธิ เสวตศิลา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

แห่งประเทศไทย

สำหรับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา

วิลเลียม เฟรินช สมิธ

(นายวิลเลียม เฟรินช สมิธ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

แห่งสหรัฐอเมริกา

พระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

ภูมิพลอดุลยเดช ภ.ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522

เป็นปีที่ 34 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
พระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา
ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

มาตรา 2(1) พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493

(2) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้
หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

คนต่างด้าว หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

พาหนะ หมายความว่า ยานพาหนะหรือสัตว์พาหนะ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจนำบุคคลจาก
ที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง

เจ้าของพาหนะ หมายความว่า รวมถึงตัวแทนเจ้าของ ผู้เช่า ตัวแทนผู้เช่า ผู้ครอบครอง
หรือตัวแทนผู้ครอบครองพาหนะ แล้วแต่กรณี

ผู้ควบคุมพาหนะ หมายความว่า นายเรือหรือผู้รับผิดชอบในการควบคุม
พาหนะ

คนประจำพาหนะ หมายความว่า ผู้ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ประจำหรือทำงานประจำ

พาหนะ และเพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้หมายความรวมถึงผู้ควบคุมพาหนะซึ่งขับขี่พาหนะโดยไม่มีคนประจำพาหนะ

คนโดยสาร หมายความว่า ผู้ซึ่งเดินทางโดยพาหนะไม่ว่าในกรณีใด ๆ นอกจากผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะ

คนเข้าเมือง หมายความว่า คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร

แพทย์ตรวจคนเข้าเมือง หมายความว่า แพทย์ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

เจ้าบ้าน หมายความว่า ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวในบ้าน ในฐานะเป็นเจ้าของผู้เช่า หรือในฐานะอื่นใด ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

เคหสถาน หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม ตามประมวลกฎหมายอาญา

โรงแรม หมายความว่า บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่ประสงค์จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม

ผู้จัดการโรงแรม หมายความว่า บุคคลผู้ควบคุมหรือจัดการโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

อธิบดี หมายความว่า อธิบดีกรมตำรวจ

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมกับค่าทำการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมืองคณะหนึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศอธิบดีกรมตำรวจ

อธิบดีกรมแรงงาน อธิบดีกรมอัยการ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ และผู้บังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 7 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เพิกถอนการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 36 วรรคหนึ่ง

(2) พิจารณาอุทธรณ์ตามมาตรา 36 วรรคสอง

(3) อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 41 วรรคหนึ่ง

(4) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของคนต่างด้าวซึ่งขอเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร เงื่อนไขเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติและเงื่อนไขอื่นตามมาตรา 41 วรรคสอง

(5) กำหนดหลักเกณฑ์การขอมิถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 41 วรรคสี่

(6) อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 43 วรรคหนึ่ง และกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแสดงฐานะการเงินของคนต่างด้าวดังกล่าวตามมาตรา 43 วรรคสอง

(7) อนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร และอนุญาตและกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งได้ยื่นคำขอเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปพลางก่อนตามมาตรา 45 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

(8) สั่งระงับการอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 47 วรรคสาม

(9) อนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งเคยเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปตามมาตรา 51 วรรคหนึ่ง

(10) พิจารณาการเพิกถอนการอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 53

(11) ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และความเห็นแก่รัฐมนตรีในการวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านหรือพนักงานอื่น เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ หรือในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

(12) พิจารณาให้ความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับคนเข้าเมืองตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา 8 ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ให้กรรมการและเลขานุการเสนอเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต่อประธานกรรมการหรือในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เสนอความเห็นต่อกรรมการซึ่งที่

ประชุมมอบหมายโดยมิชักช้า และให้ประธานกรรมการหรือกรรมการดังกล่าวเป็นผู้เรียกประชุมตามความริบคว้นของเรื่อง ตามหลักเกณฑ์ที่ที่ประชุมกำหนด

ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 9 คณะกรรมการอาจตั้งคณะอนุกรรมการหรือมอบอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่มอบหมายก็ได้

การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา 8 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้

หมวด 2

การเข้าและออกนอกราชอาณาจักร

มาตรา 11 บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่าสถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 12 ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางเช่นว่านั้นจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศหรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ

การตรวจลงตราและการยกเว้นการตรวจลงตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(1) การตรวจลงตราตาม (1) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่เข้ามาในราชอาณาจักร

(3) เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมกร หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกาย โดย

ไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกลจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) ยังมิได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซิ่น หรือปฏิบัติการอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นนั้น

(6) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดเหตุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุขหรือความปลอดภัยของประชาชนหรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าจะเข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิง หรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร โดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณาขกเว้นให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

การตรวจวินิจฉัยโรค ร่างกายหรือจิต ตลอดจนการปฏิบัติการเพื่อป้องกันโรคติดต่อให้ใช้แพทย์ตรวจคนเข้าเมือง

มาตรา 13 คนต่างด้าวดังต่อไปนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง

(1) ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะทางน้ำหรือทางอากาศซึ่งเพียงแต่แวะเข้ามายังท่า สถานี หรือท้องที่ ในราชอาณาจักรแล้วกลับออกไป

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมบุคคลดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือสำคัญตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อให้ถือไว้ก็ได้

(2) คนสัญชาติของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยเดินทางข้ามพรมแดน

ไปมาชั่วคราว โดยปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศนั้น

(3) คนโดยสารรถไฟผ่านแดนซึ่งถือตัวโดยสารทอดเดียวตลอดเพียงแต่ผ่านอาณาเขตประเทศไทยไปนอกราชอาณาจักรตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศนั้น ๆ และรวมตลอดถึงผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะแห่งรถไฟเช่นนั้นด้วย

มาตรา 14 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรมีเงินติดตัว หรือมีประกันหรือจะยกเว้นภายใต้เงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ทั้งนี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ประกาศตามวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่เด็กอายุต่ำกว่าสิบสองปี

มาตรา 15 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรทราบเท่าที่อยู่ในฐานะดังต่อไปนี้ ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของคนต่างด้าวตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากการปฏิบัติหรือการต้องห้ามตามมาตรา 11 มาตรา 12 (1) (4) และ (5) และมาตรา 18 วรรคสอง

(1) บุคคลในคณะผู้แทนทางทูตซึ่งรัฐบาลต่างประเทศส่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในราชอาณาจักรหรือซึ่งเดินทางผ่านราชอาณาจักร เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศอื่น

(2) พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุลซึ่งรัฐบาลต่างประเทศส่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในราชอาณาจักร หรือซึ่งเดินทางผ่านราชอาณาจักรเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศอื่น

(3) บุคคลซึ่งรัฐบาลต่างประเทศโดยความเห็นชอบของรัฐบาลไทยให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร

(4) บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร เพื่อรัฐบาลไทยตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศ

(5) หัวหน้าสำนักงานขององค์การหรือทบวงการระหว่างประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองการดำเนินงานในประเทศไทย หรือซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้ความเห็นชอบด้วยแล้ว และรวมถึงพนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลอื่นซึ่งองค์การหรือทบวงการเช่นนั้น แต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจในราชอาณาจักร เพื่อองค์การหรือทบวงการดังกล่าว หรือเพื่อรัฐบาลไทยตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับองค์การหรือทบวงการระหว่างประเทศนั้น

(6) กลุ่มมรส หรือบุตร ซึ่งอยู่ในความอุปการะและเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลตาม (1) (2) (3) (4) หรือ (5)

(7) คนรับใช้ส่วนตัวซึ่งเดินทางจากต่างประเทศเพื่อมาทำงานประจำเป็นปกติ ณ ที่พักอาศัยของบุคคลตาม (1) หรือบุคคลซึ่งได้รับเอกสิทธิเท่าเทียมกันกับบุคคลซึ่งมีตำแหน่งทางทูตตามความตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศหรือกับองค์การหรือทบวงการระหว่างประเทศ

ในกรณีตาม (1) (2) (6) หรือ (7) ให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศและหลัก
ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสอบสวนและขอข้อมูลหลักฐานเพื่อสอบสวนว่าบุคคล
ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรนั้นเป็นผู้ได้รับยกเว้นตามมาตรา

มาตรา 16 ในกรณีที่มีพฤติการณ์ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่ประเทศหรือ
เพื่อความสงบเรียบร้อย วัฒนธรรมหรือศีลธรรมอันดี หรือความผาสุกของประชาชน ไม่สมควร
อนุญาตให้คนต่างด้าวผู้ใดหรือจำพวกใดเข้ามาในราชอาณาจักร รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งไม่อนุญาต
ให้คนต่างด้าวผู้นั้นหรือจำพวกนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรได้

มาตรา 17 ในกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีจะอนุญาต
ให้คนต่างด้าวผู้ใดหรือจำพวกใดเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ๆ หรือจะยกเว้นไม่
จำต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใด ๆ ก็ได้

มาตรา 18 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรวจบุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไป
นอกราชอาณาจักร

เพื่อการนี้ บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรต้องยื่นรายการ
ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง และผ่านการตรวจอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ของ
ด่านตรวจคนเข้าเมืองประจำเส้นทางนั้น

มาตรา 19 ในการตรวจและพิจารณาว่าคนต่างด้าวผู้ใดต้องห้ามมิให้เข้ามาใน
ราชอาณาจักรหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นไปพักอาศัย
อยู่ ณ ที่ที่เห็นสมควร โดยให้คำรับรองว่าจะมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อรับทราบคำสั่งตามวัน
เวลา และสถานที่ที่กำหนดก็ได้ หรือถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรจะเรียกประกันหรือเรียกทั้ง
ประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดตามที่เห็น
เหมาะสมเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเรียกบุคคลซึ่ง
มีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของบุคคลนั้นอาจเป็นประโยชน์แก่กรณีที่สงสัยให้มาสาบานหรือ
ปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าคนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการอันระบุใน
มาตรา 12 (8) หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการนั้น หรือหญิงหรือเด็กคนใดเข้ามาเพื่อการเช่นนั้น
พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้ชั่วคราวโดยสั่งให้บุคคลดังกล่าวมา
รายงานตน และตอบคำถามของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือจะสั่งให้ไปรายงานตนและตอบคำถาม
ของเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานที่ตำรวจท้องที่ที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ ตามระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่
กำหนดก็ได้ แต่ระยะเวลาที่กำหนดให้รายงานตนและตอบคำถามต้องห่างกันไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ต่อครั้ง

มาตรา 20 ในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กักตัวคนต่างด้าวผู้ใดไว้ตามมาตรา 19 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นได้เท่าที่จำเป็นตามพดุลการณัแห่งกรณี แต่ห้ามมิให้กักตัวไว้เกินสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกกักตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นจะยืดเวลาเกินสี่สิบแปดชั่วโมงก็ได้ แต่มิให้เกินเจ็ดวันและให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกเหตุจำเป็นที่ต้องยืดเวลาไว้ให้ปรากฏด้วย

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องกักตัวคนต่างด้าวผู้ใดไว้เกินกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มือำนาจกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ต่อไปอีกได้ และศาลอาจสั่งให้มีอำนาจกักตัวไว้เท่าที่จำเป็นครั้งละไม่เกินสิบสองวัน แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวโดยเรียกประกัน หรือเรียกทั้งประกันและหลักประกันก็ได้

มาตรา 21 ค่าใช้จ่ายในการกักตัวคนต่างด้าวตามมาตรา 19 และมาตรา 20 ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นผู้เสีย ในกรณีที่ไมปรากฏตัวเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะหรือเข้ามาโดยไม่มีพาหนะ ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย

มาตรา 22 ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าคนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 12 เข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้คนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรได้ โดยมีคำสั่งเป็นหนังสือ ถ้าคนต่างด้าวผู้นั้นไม่พอใจในคำสั่ง อาจอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ เว้นแต่กรณีตามมาตรา 12 (1) หรือ (10) ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด แต่ถ้ารัฐมนตรีมิได้มีคำสั่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันยื่นอุทธรณ์ ให้ถือว่ารัฐมนตรีมีคำสั่งว่าคนต่างด้าวผู้นั้นไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 12

การอุทธรณ์ให้อย่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ และให้ทำตามแบบและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคนต่างด้าวยื่นอุทธรณ์แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รอการส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นออกไปนอกราชอาณาจักรไว้จนกว่าจะได้มีคำสั่งของรัฐมนตรีในกรณีนั้น

ในระหว่างดำเนินการตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือระหว่างรอฟังคำสั่งของรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี ให้นำมาตรา 19 วรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่มิให้นำมาตรา 20 มาใช้บังคับด้วย

หมวด 3

พาหนะ

มาตรา 23 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ จะต้องนำพาหนะเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 24 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักร หรือพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ารับคนโดยสารเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ในกรณีที่พาหนะนั้นได้ใช้ในราชการโดยเฉพาะของรัฐบาลไทยหรือของรัฐบาลต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทยแล้ว

มาตรา 25 พาหนะใดที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะต้องแจ้งกำหนดวันและเวลาที่พาหนะจะเข้ามาถึงหรือจะออกจากเขตท่า สถานี หรือท้องที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งควบคุมเขตท่า สถานี หรือท้องที่นั้น ภายในกำหนดเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศไว้

ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามวรรคหนึ่งได้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไปแจ้งด้วยตนเองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่ใกล้ที่สุดโดยมิชักช้า

การแจ้งตามความในมาตรานี้ ถ้ารัฐมนตรีเห็นสมควรจะให้อยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติหรือให้ปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขอย่างใดแก่พาหนะใดก็ได้

มาตรา 26 พาหนะใดที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่และภายใต้เงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นต้องทำการตรวจ ณ ที่อื่นนอกจากที่อธิบดีประกาศกำหนดตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อธิบดีมอบหมาย

มาตรา 27 เพื่อประโยชน์ในการตรวจ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรมีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) มิให้คนโดยสารหรือคนประจำพาหนะไปเสียจากพาหนะหรือสถานที่ที่จัดไว้ด้วยความเห็นชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่กรณีที่ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะเป็นคนคนเดียวกัน ให้บุคคลนั้นออกไปจากพาหนะ เพื่อไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 25 ในฐานะเป็นผู้ควบคุมพาหนะได้

ถ้าคนโดยสารหรือคนประจำพาหนะดังกล่าวขัดขืนหรือก่อความวุ่นวายให้นามตรา

29 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามวรรคนี้ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย

(2) ยื่นบัญชีคนโดยสารและบัญชีคนประจำพาหนะรวมทั้งผู้ควบคุมพาหนะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและภายในเวลาที่อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนด

(3) ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะซึ่งนำพาหนะมาจากหรือไปยังชายแดนที่เป็นทางต่อเนื่องกับประเทศอื่นและรับคนโดยสารซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร หรือรับคนโดยสารไปส่งที่ชายแดนเพื่อออกไปนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับคนโดยสารซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น

มาตรา 28 ในระหว่างที่ยังอยู่ในราชอาณาจักร ถ้ามีการเพิ่มหรือลดหรือเปลี่ยนคนประจำพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักร หรือคนประจำพาหนะดังกล่าวผู้ใดจะไม่กลับออกไปนอกราชอาณาจักร ให้เจ้าของพาหนะหรือในกรณีที่ไม่มีเจ้าของพาหนะอยู่ในราชอาณาจักร ให้ผู้ควบคุมพาหนะแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คนประจำพาหนะจะไม่กลับออกไปดังกล่าวในวรรคหนึ่งและคนประจำพาหนะนั้นเป็นคนต่างด้าว ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะแล้วแต่กรณี นำบุคคลผู้นั้นไปมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่โดยมิชักช้า

ถ้าคนประจำพาหนะตามวรรคสองขัดขึ้นไม่ยอมให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ แล้วแต่กรณี ปฏิบัติตามวรรคสองให้นำมาตรา 29 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามวรรคนี้ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย

มาตรา 29 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบคนต่างด้าวผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะจัดการควบคุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ในพาหนะ หรือให้ส่งตัวไปยังสถานที่ใด เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ควบคุมไว้ตรวจสอบ หรือให้ส่งตัวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่คนต่างด้าวตามวรรคหนึ่งขัดขึ้นหรือก่อความวุ่นวาย เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้แทนอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมหรือจับกุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ถ้าไม่สามารถจะขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ทันทั่วถึง ให้มีอำนาจจับคนต่างด้าวผู้นั้นได้เอง แล้วส่งตัวไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นรีบจัดส่งตัวไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อ

ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามมาตรานี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย

มาตรา 30 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ หยุดพาหนะหรือนำพาหนะไปยังที่ใดที่หนึ่งตามที่จำเป็นเพื่อการตรวจ

การสั่งตามวรรคหนึ่งจะกระทำโดยใช้สัญญาณหรือวิธีอื่นใดอันเป็นที่เข้าใจกันได้

มาตรา 31 พาหนะใดที่เข้ามาในราชอาณาจักร นับแต่เวลาที่พาหนะนั้นผ่านเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วจนกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจเสร็จห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพาหนะนั้น ขึ้นไปบนพาหนะหรือนำพาหนะอื่นเข้าเทียบหรือเข้าไปในบริเวณหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อการตรวจ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ห้ามมิให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะยินยอมหรือละเลยให้ผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 32 พาหนะใดที่จะออกไปนอกราชอาณาจักร ในระหว่างที่พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจหรือหลังจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการตรวจแล้ว แต่พาหนะนั้นยังอยู่ในราชอาณาจักร ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพาหนะนั้น ขึ้นไปบนพาหนะหรือนำพาหนะอื่นเข้าเทียบ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ความในวรรคหนึ่งให้นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับบริเวณหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อการตรวจ ในระหว่างผู้ซึ่งจะออกไปนอกราชอาณาจักรยังมิได้ขึ้นไปบนพาหนะด้วย

ห้ามมิให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะยินยอมหรือละเลยให้ผู้ใดกระทำการตามมาตรานี้

มาตรา 33 ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องทำการตรวจพาหนะนอกเวลาราชการ หรือต้องไปทำการตรวจพาหนะ ณ ที่อื่น นอกจากที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง หรือต้องไปนอกสถานที่ทำการเพื่อควบคุมพาหนะไว้หรือต้องรอเพื่อตรวจพาหนะอันมิใช่ความผิดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้นเสียเงินค่าทำการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4

การเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

มาตรา 34 คนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้จะต้องเข้ามา

เพื่อการดังต่อไปนี้

- (1) การปฏิบัติหน้าที่ทางทูตหรือกงสุล
 - (2) การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ
 - (3) การท่องเที่ยว
 - (4) การเล่นกีฬา
 - (5) ธุรกิจ
 - (6) การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
 - (7) การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
 - (8) การเดินทางผ่านราชอาณาจักร
 - (9) การเป็นผู้ควบคุมพาหนะหรือคนประจำพาหนะที่เข้ามายังท่า สถานีหรือท้องที่ในราชอาณาจักร
 - (10) การศึกษาหรือดูงาน
 - (11) การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน
 - (12) การเผยแพร่ศาสนาที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
 - (13) การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์หรือฝึกสอนในสถาบันการค้นคว้าหรือสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร
 - (14) การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ
 - (15) การอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- มาตรา 35 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 34 อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายจะอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ๆ ก็ได้

ระยะเวลาที่จะอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรให้กำหนดดังนี้

- (1) ไม่เกินสามสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (4) (8) และ (9)
- (2) ไม่เกินเก้าสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (3)
- (3) ไม่เกินหนึ่งปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (5) (10) (11) (12) (13) (14) และ (15)
- (4) ไม่เกินสองปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (6)
- (5) ตามกำหนดระยะเวลาตามความจำเป็น สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (1) และ
- (2)
- (6) ตามกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณา

เห็นสมควรสำหรับกรณีตามมาตรา 34 (7)

ในกรณีที่คนต่างด้าวมีเหตุจำเป็นจะต้องอยู่ในราชอาณาจักรเกินระยะเวลาที่กำหนด ใน (1) (2) (3) และ (4) ให้อธิบดีเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้อยู่ต่อไปได้ครั้งละไม่เกินหนึ่งปี และเมื่อได้อนุญาตแล้วให้รายงานต่อคณะกรรมการเพื่อทราบพร้อมด้วยเหตุผลภายในเจ็ดวันนับแต่วันอนุญาต

การขออนุญาตเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวต่อไปแต่ละครั้งให้คนต่างด้าวยื่นคำขอตามแบบและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงในระหว่างรอฟังคำสั่งให้

คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรไปพลางก่อนได้

มาตรา 36 คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หากมีพฤติการณ์ที่สมควรเพิกถอนการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรให้อธิบดีหรือคณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตที่ได้อนุญาตไว้นั้นได้ไม่ว่าอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเป็นผู้อนุญาต

ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต คนต่างด้าวซึ่งถูกเพิกถอนการอนุญาตอาจยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุดแต่ในกรณีที่คณะกรรมการมีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีตามวรรคสอง ให้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำสั่งของอธิบดี และให้ทำตามแบบและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อมีการเพิกถอนการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งแก่คนต่างด้าวในกรณีที่ไม้อาจส่งหนังสือเช่นว่านี้แก่คนต่างด้าวได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปิดไว้ ณ ที่พักของคนต่างด้าวที่ได้แจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ครบกำหนดสี่สิบแปดชั่วโมง ให้ถือว่าคนต่างด้าวผู้นั้นได้รับทราบคำสั่งแล้ว

มาตรา 37 คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(1) ไม่ประกอบอาชีพหรือรับจ้างทำงาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ถ้ากรณีใดมีกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายนั้น

(2) พักอาศัย ณ ที่ที่ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลสมควรไม่สามารถพักอาศัย ณ ที่ที่ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้แจ้งการเปลี่ยนที่พักอาศัยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เข้าพักอาศัย

(3) แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่คนต่างด้าวผู้นั้นพักอาศัยภายใน ยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ย้ายไป ในกรณีเปลี่ยนที่พักอาศัย และถ้าที่พักอาศัยใหม่อยู่ต่างท้องที่ กับสถานีตำรวจท้องที่เดิมคนต่างด้าวผู้นั้นต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่ ไปพักอาศัยใหม่ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึงด้วย

(4) ถ้าเดินทางไปจังหวัดใดและอยู่ในจังหวัดนั้นเกินยี่สิบสี่ชั่วโมงให้คนต่างด้าวผู้นั้น แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึง

(5) ถ้าอยู่ในราชอาณาจักรเกินเก้าสิบวัน คนต่างด้าวผู้นั้นต้องมีหนังสือแจ้งให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองตรวจคนเข้าเมืองทราบถึงที่พักอาศัยของตนโดยมิชักช้าเมื่อครบระยะ เก้าสิบวัน และต่อไปให้กระทำเช่นเดียวกันทุกระยะเก้าสิบวัน ถ้าท้องที่ใดมีที่ทำการตรวจคนเข้า เมืองตั้งอยู่ จะแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองแห่งนั้นก็ได้

ความใน (3) และ (4) จะมีให้ใช้บังคับแก่กรณีใดตามมาตรา 34 โดยเงื่อนไขอย่างใด ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

การแจ้งตามมาตรา 38 คนต่างด้าวอาจไปแจ้งด้วยตนเองหรือมีหนังสือแจ้งต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 38 เจ้าบ้าน เจ้าของหรือผู้ครอบครองเคหสถาน หรือผู้จัดการโรงแรมซึ่งรับคน ต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเข้าพักอาศัย จะต้องแจ้งต่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ที่บ้าน เคหสถาน หรือโรงแรม นั้นตั้งอยู่ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่คนต่างด้าวเข้าพักอาศัย ถ้าท้องที่ใดไม่มีที่ทำการตรวจ คนเข้าเมืองตั้งอยู่ให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่นั้น

ในกรณีที่บ้าน เคหสถาน หรือโรงแรมที่คนต่างด้าวเข้าพักอาศัยตามวรรคหนึ่งตั้งอยู่ ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองตรวจคนเข้าเมือง

การแจ้งตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 39 คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หาก เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ให้ถือว่าได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการ ชั่วคราวดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุด แต่ถ้าก่อนเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่ให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรได้อีก และคนต่างด้าวนั้นได้กลับเข้ามาใน ราชอาณาจักรโดยไม่เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา 12 ถ้าระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ใน ราชอาณาจักรยังมีเหลืออยู่ ให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้เท่าระยะเวลาที่ยังเหลืออยู่นั้น

การขออนุญาตเพื่อกลับเข้ามาในราชอาณาจักรอีก ให้คนต่างด้าวยื่นคำขอตามแบบ และเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 5

การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

มาตรา 40 ภายใต้งบบังคับมาตรา 42 มาตรา 43 และมาตรา 51 ให้รัฐมนตรีโดยอนุมัติ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งจะมีถิ่นที่อยู่ใน ราชอาณาจักรเป็นรายปี แต่มิให้เกินประเทศละหนึ่งร้อยคนต่อปี และสำหรับคนไร้สัญชาติมิให้ เกินห้าสิบคนต่อปี

เพื่อประโยชน์แห่งการกำหนดจำนวนคนต่างด้าว บรรดาอาณานิคมของประเทศหนึ่ง รวมกันหรือแต่ละอาณาจักรซึ่งมีการปกครองของตนเองให้ถือเป็นประเทศหนึ่ง

มาตรา 41 คนต่างด้าวจะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรมิได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาต จากคณะกรรมการและด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ภายในจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศ ตามมาตรา 40 และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แล้ว

เพื่อให้การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของ ประเทศให้มากที่สุด ให้คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของคนต่างด้าวซึ่งขอ เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยคำนึงถึงรายได้ สินทรัพย์ ความรู้ ความสามารถในการ ด้าน วิชาชีพ และฐานะในครอบครัวของคนต่างด้าวดังกล่าวกับบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทย เจือปนใจ เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ หรือเจือปนใจอื่นตามความเหมาะสม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์และ เจือปนใจในการพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

การขออนุญาต คนต่างด้าวจะขอก่อนเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรหรือขอภายหลัง ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวแล้วก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ ให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวกรณีใดกรณีหนึ่งตามมาตรา 34 อาจยื่น คำขอเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรได้

คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรก่อนเดินทางเข้ามาใน ราชอาณาจักร จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ต่อเมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรและได้ยื่น รายการและผ่านการตรวจ อนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 18 วรรคสอง และไม่เป็น ผู้ต้องห้ามตามมาตรา 12 และมาตรา 44 และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 47 แล้ว ในระหว่าง ขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรไปพลางก่อนได้

มาตรา 42 บุคคลดังต่อไปนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับของประกาศกำหนดจำนวนคนต่างด้าว ซึ่งรัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40

(1) คนต่างด้าวซึ่งเคยเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว และได้กลับเข้ามาใน ราชอาณาจักรตามมาตรา 48 หรือมาตรา 51

(2) หญิงซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิดและได้สละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคนต่างด้าว

(3) บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะของหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิดไม่ว่าหญิงนั้นจะสละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคนต่างด้าวหรือไม่ก็ตาม

(4) บุตรของบิดามารดาซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่เกิดในระหว่างเวลาที่มารดาออกไปนอกราชอาณาจักร โดยมีหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกตามมาตรา 48 เมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรพร้อมกับบิดาหรือมารดา ซึ่งกลับเข้ามาอีกภายในเวลาที่กำหนดตามหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักร และบุตรนั้นอายุยังไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 43 คนต่างด้าวที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาลงทุนในราชอาณาจักรเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสิบล้านบาท เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรนอกเหนือจากจำนวนคนต่างด้าวที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40 ก็ได้ แต่ในปีหนึ่ง ๆ จะเกินร้อยละห้าของจำนวนดังกล่าวมิได้

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศที่นำเข้ามาลงทุน คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามวรรคหนึ่งต้องแสดงฐานะการเงินตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปีแต่ไม่เกินห้าปี ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

มาตรา 44 ห้ามมิให้คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรถ้าปรากฏว่า

(1) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดเหตุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดทึกละเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(2) เป็นผู้ไม่สามารถประกอบการหาเลี้ยงชีพได้ เพราะกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความใน (2) มิให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวผู้เป็นบิดา มารดา สามี ภริยา หรือบุตรของบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร และมีฐานะที่จะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันได้

มาตรา 45 คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หากประสงค์จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ให้ยื่นคำขอตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองในท้องที่ที่ตนอยู่ในกรณีที่ท้องที่นั้นไม่มีที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง ให้ยื่นคำขอ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่ใกล้เคียง เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40 หรือจำนวนตามมาตรา 43 แล้วแต่กรณีหรือเป็นบุคคลตามมาตรา 42 และไม่เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา 44 แล้วจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ใน

ราชอาณาจักร โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีก็ได้

คนต่างด้าวซึ่งได้ยื่นคำขอเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หากกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวจะสิ้นสุดลงในระหว่างการศึกษา คนต่างด้าวผู้นั้นอาจยื่นคำขอ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองแห่งเดียวกันนั้น เพื่ออยู่ในราชอาณาจักรต่อไปจนถึงวันได้รับทราบผลการพิจารณา ให้คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจอนุญาตได้ การอนุญาตนี้ คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายจะกำหนดเงื่อนไขประการใดก็ได้

การยื่นคำขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 46 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร ถ้าในระหว่างรอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 41 หรืออยู่ในระหว่างรอรับทราบผลของการพิจารณาของคณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายตามมาตรา 45 วรรคสอง คนต่างด้าวผู้นั้นเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรให้ถือว่า การผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 41 วรรคห้า หรือมาตรา 45 วรรคสอง เป็นอันสิ้นสุด เว้นแต่ก่อนเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรอีก และคนต่างด้าวผู้นั้นได้กลับเข้ามาภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดให้คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามที่ได้รับการผ่อนผัน

มาตรา 47 คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรจะต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่จากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายไว้เป็นหลักฐาน ภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ในกรณีที่คนต่างด้าวอายุต่ำกว่าสิบสองปีได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ในนามของคนต่างด้าวผู้นั้น ในการนี้อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายจะออกใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้ต่างหาก หรือรวมกันกับผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองก็ได้

ถ้าไม่ขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจสั่งระงับการอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเสียได้ ในกรณีเช่นนี้การผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 41 วรรคห้า หรือมาตรา 45 วรรคสอง เป็นอันสิ้นสุด

ผู้ขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้ใช้ได้ตลอดไป แต่ถ้าผู้ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ได้เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรแล้ว ใบสำคัญถิ่นที่อยู่นั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ต่อไป เว้นแต่ก่อนที่จะ

เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรผู้ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ได้นำใบสำคัญถิ่นที่อยู่ไปให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกตามมาตรา 50 ในกรณีเช่นนี้หากคนต่างด้าวผู้นั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักรภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหลักฐานให้และไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12 หรือมาตรา 44 ให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่นั้นคงใช้ได้ต่อไป

บทบัญญัติในมาตรา 12 เฉพาะความใน (1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจลงตราหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง และความใน (2) (3) และ (4) มิให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 49 ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ที่ใช้ไม่ได้ตามมาตรา 48 ให้ผู้ถือหรือผู้ครอบครองส่งคืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ของคนต่างด้าวที่ตาย ให้ผู้ครอบครองส่งคืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 50 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยชอบและประสงค์จะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรและจะกลับเข้ามาอีก ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) นำใบสำคัญถิ่นที่อยู่มาให้พนักงานเจ้าหน้าที่สลักหลังทำหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก ตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ในกรณีที่ไม่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่เพราะเป็นคนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรก่อนมีบทบัญญัติที่ให้คนต่างด้าวนั้นต้องขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่ ให้มาขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่จากพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อนแล้วปฏิบัติตาม (1)

(3) ในกรณีที่ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ไม่มีที่ว่างที่จะสลักหลังตาม (1) ผู้ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่จะต้องขอเปลี่ยนใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 52 เสียก่อน

หลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหลักฐานให้และภายในกำหนดหนึ่งปีนั้นผู้ถือ

ใบสำคัญถิ่นที่อยู่จะออกไปนอกราชอาณาจักรและกลับเข้ามาก็ครั้งก็ได้

การขอหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกและการออกใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตาม (2) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 51 คนต่างด้าวซึ่งเคยเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแต่ไม่มีหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก หรือมีหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก แต่มิได้กลับเข้ามาภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 48 หากประสงค์จะกลับเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามเดิม ให้ยื่นคำขอตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อพิจารณาอนุญาต เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่า คนต่างด้าวผู้นั้นมีเหตุผลและข้อแก้ตัวอันสมควร ทั้งไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12 และมาตรา 44 จะอนุญาตให้คนต่างด้าว

ผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีก็ได้แต่ต้องขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ใหม่ ในระหว่างการขออนุญาตให้นำมาตรา 45 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทบัญญัติในมาตรา 12 เฉพาะความใน (1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจลงตราหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง และความใน (2) (3) และ (9) มิให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีตามวรรคหนึ่ง

ผู้ขอรับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ใหม่ตามวรรคหนึ่ง ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 52 เอกสารที่ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้ของผู้ใดสูญหายหรือชำรุดและผู้นั้นประสงค์จะได้ใบแทน หรือกรณีขอเปลี่ยนใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 50 (3) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนเป็นที่พอใจแล้ว ให้ออกใบแทนหรือเปลี่ยนใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้ โดยผู้ขอต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 6

การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

มาตรา 53 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้วภายหลังปรากฏว่าเป็นบุคคลซึ่งมีพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 12 (7) หรือ (8) หรือเป็นบุคคลตามมาตรา 12 (10) หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 43 วรรคสอง หรือเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 44 หรือเป็นผู้ได้รับโทษตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ให้อธิบดีเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าควรเพิกถอนการอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ก็ให้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อสั่งเพิกถอนการอนุญาตต่อไป

มาตรา 54 คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่งให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ถ้าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย

บทบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2480 ใช้บังคับ

มาตรา 55 การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับโดยพาหนะใดหรือช่องทางใดก็ได้ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับดังกล่าวนี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ ที่นำเข้ามานั้นเป็นผู้เสีย ในกรณีที่ไมปรากฏตัวเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ ให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 เป็นผู้เสีย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับจากผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่ง โดยสิ้นเชิงหรือร่วมกันตามแต่จะเลือก แต่ถ้าคนต่างด้าวนั้นจะขอกลับโดยพาหนะอื่นหรือทางอื่น โดยยอมเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตก็ได้

มาตรา 56 ในกรณีที่มีการขกเว้นการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวตามมาตรา 12 (1) และคนต่างด้าวได้แสดงตัวหรือเอกสารที่ใช้เดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะใด หรือแสดงหลักฐานของบุคคลอื่นใด ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อเป็นประกันในการกลับออกไปนอกราชอาณาจักรของคนต่างด้าวดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัวเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว แล้วแต่กรณี มิให้ยกเลิกขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัวเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว ทั้งนี้โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ หรือไม่ก็ได้

การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยการติดคำสั่งไว้กับหรือประทับข้อความคำสั่งลงไว้บนตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการแล้ว ถ้ามีการยกเลิกขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวให้แตกต่างไปจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการไว้ โดยมีได้รับความเห็นชอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ การนั้นย่อมไม่สามารถใช้อ้างกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐาน แล้วแต่กรณี ให้กระทำการตามข้อผูกพันเดิมในตัว เอกสารหรือหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการส่งคนต่างด้าวนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

หมวด 7

เบ็ดเตล็ด

มาตรา 57 เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดอ้างว่าเป็นคนมีสัญชาติไทย ถ้าไม่ปรากฏหลักฐานอันเพียงพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเชื่อถือได้ว่าเป็นคนมีสัญชาติไทย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นคนต่างด้าวจนกว่าผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสัญชาติไทย

การพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและเสีย

ค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หากผู้นั้นไม่พอใจคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่จะร้องขอต่อศาลให้พิจารณาก็ได้

ในกรณีที่มีการร้องขอต่อศาล เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ให้ศาลแจ้งต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านได้

มาตรา 58 คนต่างด้าวผู้ใดไม่มีหลักฐานการเข้ามาในราชอาณาจักรโดยถูกต้องตาม มาตรา 12 (1) หรือไม่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้และทั้งไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นั้นเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 59 ให้อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ โดยให้มีอำนาจออกหมายเรียก หมายจับ หรือหมายค้น หรือจับ ค้น หรือควบคุม และให้มีอำนาจสอบสวนคดีความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 60 ในเขตท้องที่ใด รัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรที่จะยกเว้นค่าธรรมเนียมอย่างใดอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกระทำได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด 8

บทกำหนดโทษ

มาตรา 61 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกตามมาตรา 10 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าพันบาท

มาตรา 62 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 หรือมาตรา 18 วรรคสองต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีสัญชาติไทย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพัน บาท

มาตรา 63 ผู้ใดนำหรือพาคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรหรือกระทำการด้วย ประการใด ๆ อันเป็นการอุปการะหรือช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่คนต่างด้าวให้เข้ามาใน ราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่ง แสนบาท

เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 และภายในพาหนะ นั้นมีคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้นได้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่สามารถรู้ได้ว่าภายในพาหนะนั้นมีคนต่างด้าวดังกล่าวอยู่ แม้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตาม สมควรแล้ว

มาตรา 64 ผู้ใดรู้ว่าคนต่างด้าวคนใดเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ให้เข้าพักอาศัย ช้อนเร้น หรือช่วยด้วยประการใด ๆ เพื่อให้คนต่างด้าวนั้นพ้นจากการจับกุม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ผู้ใดให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เข้าพักอาศัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นรู้ว่าคนต่างด้าวดังกล่าวเข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่รู้โดยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

มาตรา 65 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 66 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 27 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 67 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 27 (1) วรรคหนึ่ง หรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 27 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 68 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 69 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับเรียงรายตัวคนประจำพาหนะที่มีได้นำไปมอบนั่นคนละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 70 พาหนะใดมีคนโดยสารซึ่งเป็นคนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12 (1) เข้ามาในราชอาณาจักร เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้น ต้องระวางโทษปรับเรียงรายตัวคนต่างด้าวนั้นคนละไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 71 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ถ้าการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้คนต่างด้าวหลบหนี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 72 คนต่างด้าวผู้ใดหลบหนีไปจากพาหนะหรือหลบหนีไปในระหว่างส่งตัวไปยังสถานที่ใด ๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะควบคุมตัวไว้

หรือให้ส่งตัวไปตามมาตรา 29 หรือหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกกักตัวหรือควบคุมตามอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 73 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 30 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 74 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 หรือมาตรา 32 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 75 คนต่างด้าวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 37 (1) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 76 คนต่างด้าวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 37 (2) (3) (4) หรือ (5) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาทและปรับอีกไม่เกินวันละสองร้อยบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 77 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 38 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท แต่ถ้าผู้นั้นเป็นผู้จัดการโรงแรม ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 78 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 49 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 79 เจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 56 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินวันละห้าร้อยบาทจนกว่าคนต่างด้าวดังกล่าวจะกลับออกไปนอกราชอาณาจักร แต่มิให้ปรับเกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 80 ผู้ใดทำลายคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สั่งการตามมาตรา 56 วรรคสอง หรือทำให้คำสั่งดังกล่าวลบเลือน โดยมีเจตนามิให้เจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐานทราบถึงคำสั่งดังกล่าวของพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 81 คนต่างด้าวผู้ใดอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 82 คนต่างด้าวผู้ใดหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม ขัดขืน หรือไม่ยอมรับทราบคำสั่งของรัฐมนตรี คณะกรรมการ อธิบดี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายซึ่งสั่งการแก่คนต่างด้าวผู้นั้นตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

ถ้าคำสั่งตามวรรคหนึ่งเป็นคำสั่งให้กลับออกไปนอกราชอาณาจักรคนต่างด้าวผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 83 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วยเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา 84 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง มาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 71 และมาตรา 82 วรรคสอง ให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบ ซึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน อธิบดีกรมอัยการหรือผู้แทน และผู้บังคับการกองตรวจคนเข้าเมืองหรือผู้แทนเป็นกรรมการ มีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบแทนได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ก็ได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
บทเฉพาะกาล

มาตรา 85 ให้ถือว่าคนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ แต่คงได้รับสิทธิและประโยชน์เพียงเท่าที่ปรากฏในหลักฐานการอนุญาตไว้แล้วเท่านั้น

มาตรา 86 ให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและได้อยู่เกินเก้าสิบวันแล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แจ้งครั้งแรกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 37 (5) ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 87 ให้เจ้าบ้าน เจ้าของหรือผู้ครอบครองเคหสถาน หรือผู้จัดการโรงแรมซึ่งรับคนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเข้าพักอาศัยอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 38 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 88 ให้ถือว่าใบสำคัญถิ่นที่อยู่ที่ได้ออกตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและที่ยังสมบูรณ์อยู่เป็นใบสำคัญถิ่นที่อยู่ที่ได้ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 89 ให้ถือว่าหลักฐานการแจ้งออกนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีกซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำไว้ในใบสำคัญถิ่นที่อยู่ของคนต่างด้าวก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นหลักฐานการแจ้งออกนอกราชอาณาจักร เพื่อกลับเข้ามาอีกตามที่บัญญัติไว้ใน

พระราชบัญญัตินี้

มาตรา 90 ให้ถือว่าคนต่างด้าวซึ่งถูกสั่งให้กักตัวไว้เพื่อรอการส่งกลับอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้ซึ่งถูกสั่งให้กักตัวไว้เพื่อรอการส่งกลับตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 91 ให้ถือว่าคำร้องต่าง ๆ ของคนต่างด้าวที่ค้างพิจารณาอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นคำร้องที่ได้ยื่นตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 92 ให้บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือมติของคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมืองตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2493 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2497 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือมติของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแทน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส.โทตระกูลทิพย์

รองนายกรัฐมนตรี

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นายอิศรานุวัฒน์ ภูมิรินทร์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 11 เดือนมีนาคม พ.ศ.2530
สถานที่เกิด	จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการยุติธรรม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานกิจการยุติธรรม
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	โครงการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ระดับอุดมศึกษา โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา กระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม